

Székely János

Leszállt közénk a Szent Isten

Romológiai szempontból lektorálta Dr. Szabóné Kármán Judit romológus

A lovári szövegeket fordította Sztojka Attila

A fordítást nyelvi szempontból lektorálta Oláh Dezső

Nihil obstat

Harmai Gábor, censor

Imprimi potest, nr. 2014

Erdő Péter archiepiscopus, primas Hungariae

Egy alkalommal együtt imádkoztunk cigány testvéreinkkel, barátainkkal. Körbeadtunk egy kis keresztet, Krisztus keresztjét, és akinek a kezében volt, az mondta a maga fohászát. A kereszt egy olyan férfi kezébe került, aki hosszú időre elhagyta Krisztus Egyházát, ősei katolikus hitét. Ahogyan a kereszt a kezében feküdt, hirtelen nagy forróság töltötte el az egész testét, az egész lényét, és azt érezte, hogy hazaérkezett, hogy vissza kell térnie Krisztus egyetlen nyájába.

Kedves olvasó, kedves cigány testvérem! Azt kívánom, hogy valami hasonló érzés járja át a szívedet, amikor ennek a könyvnek a sorait olvasod. A Biblia szavait, és Krisztus Egyházának kétezere év változatlan hitét, az apostolok és az ő tanítványaik hitét találod meg ebben a könyvben. Kívánom, hogy az olvasás közben azt érezd: hazajöttem, ez az őseim hite, ez Krisztus Egyházának hite.

A különböző népek, nyelvek, hagyományok olyanok, mint egy sokféle virággal telehintett rét. A Teremtő Isten gazdagsága ragyog minden emberen, és ugyanez a gazdagság van elrejtve a népek kultúrájában is. Ebben a könyvben szeretném cigány testvéreim számára a keresztény, katolikus hit legfontosabb igazságait, tanítását bemutatni. Minden témakörhöz aztán egy kis válogatást fűztem ízelítőként a régi cigány népi hagyományokból, szokásokból, köszöntőkből, mai roma költők verseiből. Ezeken keresztül megcsodálhatjuk azt, hogy mennyi evangéliumi érték rejtőzik a cigányság hagyományaiban. Ilyen evangéliumi értékek az Istenbe vetett mély hit, a hozzá való fohászok, az ünnepek méltó megtartása, a család- és gyermekszeretet, a házasság szent volta, a szegények segítségének kötelessége, az elhunytak iránti tisztelet és az örök életbe vetett hit. Ugyanakkor azt is szeretném megmutatni, hogy melyek azok a pontok, ahol a cigány hagyományvilágnak, a cigány szokásoknak tisztulásra, kiegészítésre van szüksége. Melyek azok a rossz beidegződések, szokások, amelyektől Krisztus meg akar szabadítani.

A könyvben találunk imádságokat romani nyelven (lovári, kárpáti cigány és cerhari dialektusban) valamint beás nyelven. Minden ember számára nagyon sokat jelent, ha az anyanyelvén szólnak hozzá, ha az anyanyelvén szólíthatja meg Istent. Ezek az imaszövegek abban szeretnék segítséget adni, hogy a templomainkban (keresztelőkön, Szentmiséken, temetéseken, búcsúkon) legalább egy-két imádság erejéig cigány testvéreink anyanyelve is szót kaphasson.

Hiszek

§ „Nézem az eget, a te ujjaid műve, a Holdat és a csillagokat te alkottad.” (Zsoltárok könyve 8,4)

„Ami megtudható az Istenről, az világos (a pogányok) előtt, maga Isten tette számukra nyilvánvalóvá. Mert ami benne láthatatlan: örök ereje és isteni mivolta, arra a világ teremtése óta műveiből következtethetünk.” (Rómaiaknak írt levél 1,19-20)

Minden dolognak *oka van*. A gondolkodó, a nyitott szívű ember megkérdezi, hogy honnan van az egész világ? Mitől ilyen gyönyörű? Mitől ilyen értelmes?

Ez a gyönyörű, hatalmas világmindenség *nem magától*, véletlenül keletkezett. A világ titka mögött végtelen bölcsesség, szépség, jóság rejtőzik: Isten szépsége és jósága. A világ a kezdetétől fogva folyamatosan fejlődik. Am ez a fejlődés nem magától, véletlenül történik. Magától nem lesz az élettelenből élet. A világ nem magától keletkezett és fejlődik, hanem Isten teremtette. „Kezdetben teremtette Isten az eget és a földet.” (Teremtés könyve 1,1)

Az ember az élete legszebb pillanataiban szinte kézzelfoghatóan tapasztalja is Isten jelenlétét, az Ő Végtelenségét. Ilyen *végtelen tapasztalata* az embernek az, amikor *új élet születik*. A szülők ilyenkor azt élik át, hogy azt a kicsi új embert nem mi alkottuk. Már azt sem tudtuk megtervezni, hogy milyen lesz a haja, vagy a szeme. Még kevésbé, hogy mit fog gondolni, mit fog érezni. Egy soha addig nem létezett új ember született a világra, aki elindul majd a maga útján. A szülő ilyenkor átéli, hogy ami itt történt, az csodálatos, az én erőmet messze fölülmúlja. Az ember nyilván közreműködik, továbbadja az életet, de az életnek nem vagyunk urai, nem vagyunk alkotói. Az ember csak szolgája az életnek. Ami akkor történik, amikor egy új ember a világra születik, az az ember erejét messze fölülmúlja.

Ilyen élmény *a szerelem átélése*. Egy házasság, egy szerelem legszebb pillanataiban egy férfi és egy nő azt éli át, hogy nem csak annyira szeretek, amennyi a viszonzás: ha ő így, akkor én is úgy. Ha az ember igazán szeret, akkor boldogan mindenét odaadná. Az igazi szeretet mindig pazarol. S ilyenkor az ember azt érzi, mintha ez nem is én lennék, mintha egy nálam nagyobb erő lenne bennem. Az a végtelen jóság, amiből lett a világmindenség, amiből sarjadt a Nap, a Hold, a növények, az állatok, a mosolygó gyermekarcok. Isten szeretetéből lett a világ, és akkor szép az életem, ha ez a szeretet rajtam is átárad. A Biblia így írja: „Isten szeretet. Aki szeretetben él, Istenben él”(János első levele 4,16).

Ilyen tapasztalás *a lelkiismeretünk hangjának* meghallása is. Különösen, ha az ember rosszat tett, van bennünk egy hang, ami kérlelhetetlenül elítél. Ezt a hangot egészen elnémitani nem tudjuk. Tompítani lehet, de egészen kiirtani nem. Miért nem? Mert ez a hang nem egészen a mi részünk, nincs fölötte teljesen hatalmunk. Az ember a lelke mélyén érzékeli Isten tisztaságát, szépségét, rendjét, azt a gyönyörű harmóniát, amit az Isten beleteremtett a világba, érzékeljük Isten rendjét és tisztaságát. Ennek a fényében, ennek a tükrében látjuk magunkat, ehhez mérjük önmagunkat, és az ember szégyelli magát minden elrontott döntésért, akkor is, ha soha nem fog kiderülni, ha senki nem tudja meg.

Ilyen tapasztalat az is, amikor nagyon *szépet* látunk vagy hallunk, és az ember kicsit elfelejti, hogy ki vagyok, hol vagyok, a végtelenbe tágul ki a lelkünk.

Ilyen élmény *a betegség és a halál* is, nem is csak az életünk legvége, hanem ez a tapasztalás sokkal előbb kopogtat. Gyökössy Endre azt mondja, „darabokban halunk meg”. Darabokban veszítjük el az egészségünket, romlik a látásunk, a hallásunk, darabokban veszítjük el a jövőnket, az álmainkat. Az ember, aki rálépett erre az útra, azt érzi, hogy fogy

az élete. Kezdenek kitépni engem ebből a világból, a gyökereimet lassanként kiszakítják. Szűkül a folyosó, már csak néhány ember, aki még fontos, aki még eljön, aztán lassanként már csak egy betegszoba. Ugyanakkor, ha valakinek megvan ez az érzékenysége, átéli azt is, hogy meghal bennem valami földi, de születőben van egy más, valami mennyei. Kezdek átlépni egy másik dimenzióba. Nagyon sok idősödő haldokló ember beszél is erről. Azt mondják, hogy szinte látják szeretteik arcát, hallják a hangjukat, érzik azt, hogy hívják őket.

Budapesten történt. Egy alkalommal sürgősen a Péterfy utcai kórházba hívtak, egy idős asszonyhoz. Egy nagy kórteremben feküdt, nehezen vette a levegőt, kapkodva. Ahogyan beléptem, az asszonyból ezek a szavak szakadtak ki: „Atya, de örülök, hogy ideért. Tudom, hogy nemsokára meghalok. Régóta vártam ezt a pillanatot. Tudom, hogy hazamegyek.” A kórteremben nagy csend lett. Én pedig azt éreztem, hogy ez az asszony valóban nem fél, mintha az egyik lába már odaát lett volna, mintha már látta volna azt a fényességet, ami őt várja.

Amikor hiszünk, akkor ilyen tapasztalatoknak hiszünk. Aki nem hisz kicsit, mintha vak lenne, mintha csak a felszínt látná, a dolgok fátyla mögé nem tud betekinteni. Az Istenbe vetett hit hatodik érzékszerv, amivel érzékeljük a világ, a valóság igazi mélységét. Az ember legalapvetőbb tapasztalata ez a *fölfelé emelő gravitáció*. Ez teszi az embert emberré. Ez tesz képessé arra, hogy az ember tudjon lelkesedni, a korlátai fölé emelkedni, az önzése fölé, hogy tudjon szeretni, nagylelkű lenni.

A nyitott szívű ember számára elég csak felnézni a gyönyörű csillagos égre, vagy elámulni egy virág, vagy egy kis bogár szépségén, és az ember máris megsejti, érzi Isten végtelen szépségét jóságát. Az egyik legszebb imádság a természet szépségével együtt dicsérni Istent, a Teremtőt.

% A cigány ember ősidők óta csodálattal nézte a természet szépségét, meglátta benne a Teremtőt. A cigány zászló zöld színe a zöld mezőkre, a vándorlásra, az anyaföldre emlékeztet, a kék szín pedig az égre, Isten gondviselő oltalmára, amely védte a vándorló romákat. A cigány emberhez nagyon közel áll *Szent Ferenc Naphimnusza*:

*Mindenható, fölséges és jóságos Úr,
Tied a dicséret, dicsőség és imádás
És minden áldás.
Mindez egyedül Téged illet Fölség,
És nem méltó az ember, hogy nevedet kimondja.*

*Áldott légy Uram s minden alkotásod
Legfőképpen Urunk-Bátyánk a Nap.
Aki a nappalt adja és aki ránk deríti a te világosságod.*

*És szép ő és sugárzó, nagy ragyogással ékes:
A te képed Fölséges.*

*Áldott légy Uram, Hold Nénénkért és minden csillagaiért az égnek,
Őket az égen alkotta kezéd fényesnek, drága szépnek.*

*Áldott légy Uram, szél Öcsénkért
Levegőért, felhőért, minden jó s rüt időért.
Kik által élteted minden te alkotásod.*

*Áldott légy Uram, víz Húgunkért,
Oly nagyon hasznos ő, oly drága, tiszta és alázatos.*

*Áldott légy Uram, tűz Bátyánkért,
Vele gyújtasz világot éjszakán
És szép ő és erős, hatalmas és vidám.*

*Áldott légy Uram, Földanya-nénénkért
Ki minket hord és enni ad,
És mindennemű gyümölcsöt terem,
füveket és színes virágokat.*

*Áldott légy Uram, minden emberért,
Ki szerelmedért másnak megbocsát,
És aki tűr gyötrelmet, nyavalyát.
Boldogok, akik tűrnek békességgel,
Mert tőled nyernek majd, Fölséges, koronát.*

*Áldott légy Uram, a testi halálért, mi Testvérünkért,
Akitől élő ember el nem futhat.
A kik halálos bűnben halnak meg, jaj azoknak!
És boldogok, kik magukat megadták te szent akaratomnak,
A második halál nem fog fájni azoknak.*

*Dicsérjétek az Urat és áldjátok,
És mondjátok hálát neki,
És nagy alázatosan szolgáljátok!*

% A hit főként régebben mélyen átjárta a cigány ember életét, hagyományait. Megjelent a legtöbb köszöntésben. Este például így köszöntek: „Jó éjszakát adjon az Isten (Lashi ratyi te del o Del)!” Erre így feleltek: Adjon az Isten neked/nektek is (Te del o Del vi tu/tume)!” Ha valaki távozott, azt mondták neki: „Menj Istennel, testvér, légy szerencsés!” (Zha Devlesa, phrala, t’aves baxtalo!) Ha valaki belépett egy társaságba, azt mondta: „Istennel talállak benneteket, legények, legyetek szerencsések! ” (Devlesa arakhav tumen, shavale, t’aven baxtale!; vö. Bari Károly, *Tűzpiros kigyócska* 7) Ha valamilyen vágyat fogalmazott meg valaki, arra ezt felelték: „Hallgasson meg az Isten!” (Te shunel tut o Del!) Ha valaki egy meggondolatlan szót mondott ki, akkor így szólt: „Bocsássa meg nekem az Isten!” (Jertil o Del!) Ha halottról esett szó, gyakran hozzáfűzték: „Kapjon bocsánatot!” (T’avel juto!; vö. Paris, Christian, *Istenre való hivatkozás minden élethelyzetben* 15-16). Itt zárójelben az oláh cigány köszöntéseket idéztük, de hasonló köszöntéseket találunk a kárpáti cigány dialektusban és beás nyelven is. Újév napján pedig hagyományosan a következő köszöntő hangzott el:

„Érjétek el az új évet friss egészségben, békességben, szerencsésen! Úgy hallottuk, betért házatokba a Szent Isten. Eljöttünk mi is, hogy letérdeljünk a Szent Isten előtt, aki asztalotokhoz ült, és könyörögjünk neki, hogy segítsen rajtatok...”
(Bari Károly, *Tűzpiros kigyócska* 27)

% A cigány ember szívében általában mélyen ott lévő hit sokszor babonás elemekkel is keveredik. Jellemző például, hogy a cigány köszöntők és fohások mindig a szerencsét (baxt) emlegetik. Valójában azonban a Szentírás tanítása szerint Isten áldása nem szerencse kérdése, hanem kegyelem, tőle kapott ajándék. Méghozzá olyan ajándék, amelyért nekünk is meg kell tennünk azt, ami rajtunk áll. Ha Isten útján járunk, akkor az Ő áldása kíséri az életünket:

§ „Törd meg az éhezőnek kenyeredet, és a hajléktalan szegényt fogadd be házádba. Ha mezítelenl látsz, öltöztess föl, és ne fordulj el embertársad elől! Akkor majd felragyog világosságod, mint a hajnal, és a rajtad ejtett seb gyorsan beheged. Előtted halad majd igazságod, és az Úr dicsősége lesz a hátvéded. Akkor, ha szólítod, az Úr válaszol, könyörgő szavadra így felel: Nézd, itt vagyok! Ha eltávolítod körödből az igát, az ujjal mutogatást és a gonosz beszédet, ha odaadod az éhezőnek kenyeredet, és jóllakatod az elnyomottat, akkor

felragyog a sötétségben világosságod, és homályod déli verőfényre változik. Maga az Úr vezérel szüntelen, s még a kietlen helyeken is felüdít. Erővel tölti el tagjaidat, olyan leszel, mint az öntözött kert, és mint a vízforrás, amelynek vize nem apad el soha.”

(Izajás próféta könyve 58,7-12)

A Szentírás továbbá arra is tanít, hogy Isten sokszor a szenvedések útján vezet minket. A szenvedés alkalom lehet arra, hogy az ember megtisztuljon, alázatosabb legyen, hogy megmutassa szeretete nagyságát és ne ragaszkodjon túlságosan a földi dolgokhoz:

§ „Jézus így szólt tanítványaihoz: Ha valaki követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztjét és kövessen. Mert aki meg akarja menteni életét, elveszíti. Aki elveszíti értem és az evangéliumért, az megmenti életét. Mit ér az embernek, hogy megszerzi az egész világot, ha a lélek kárát vallja? Mert mit adhat cserébe az, hogy megszerzi az egész világot, ha a lélek kárát vallja? Mert mit adhat cserébe az ember a lelkéért?”

(Márk evangéliuma 8,34-37)

§ „Megfenyíti az Úr, akit szeret, s megostoroz mindenkit, akit fiává fogad. Maradjatok állhatatosak a fenyítéskor: az Isten úgy bánik veletek, mint fiaival. Hol van olyan fiú, akit az apja nem fenyít? Ha nem részesültök a fenyítésben, ami mindenkinek kijár, akkor fattyak vagytok, nem fiak. S aztán test szerinti apáink is fenyítettek bennünket, mégis tiszteltük őket. Nem kell-e hát sokkal inkább a lelkek Atyjának engedelmeskednünk, hogy így elnyerjük az életet? Azok csak rövid ideig és hangulatuk szerint fenyítettek bennünket, ő ellenben a legjobbat akarja nekünk, hogy szentségének részesévé legyünk.

(Zsidókhöz írt levél 12, 6-10)

Helyesebb tehát nem szerencséért fohászzkodni, hanem azért, hogy Isten útjain járassunk, és az Ő áldása legyen rajtunk. Akár jólétben, akár megpróbáltatások és keresztek között, mindig meg tudjunk maradni az Ő szeretetében.

% A cigány ember hite nem csak a köszönésekben, ünnepi köszöntőkben, hanem az imáiban is megnyilvánul. A cigány ember gyakran fohászodik Istenhez. Az egyik legismertebb hagyományos fohász így hangzik:

% Te nagy Isten, nem is tudom, mit tegyek,
Hová hajtsam szerencsétlen fejemet:
Feneketlen gondnak adom fejemet,
Te nagy Isten, mindkét kezem teneked.

(Szegő László, *Csikóink kényesek* 82)

% Egy másik ősi fohász a bajban kiált Istenhez:

% Ne ölj meg, Istenem,
Ki segít, ha Te nem?
Segíts haza engem,
Enyéimhez mennem,
Uram, ne veszejts el!

(Szegő László, *Csikóink kényesek* 135)

% Ugyanez a mély hit szólal meg újra és újra a mai cigány/roma költők verseiben is.
Íme, néhány példa:

% Istenem,
nyisd ki az ég felhő-függönyös
ablakát és nézz le ránk:
itt már kripták a házak,
és csontjaink közt
patkánybűnök szaladgálnak,
jőjj le közénk...

(Horváth Gyula: Istenhez; *Somnura – Jelek* 58)

%

1. Köszönöm Uram, hogy a Te igéddel etetsz, itatsz engem és fölruházol a hit erejével, és friss olajat töltesz az én lámpásomba.
2. Olyan sokáig éltem sötétségben, hogy vakít a tiszta fény, mert megláttam benne bűneimet, amelyet messzire vetettél, Uram.
3. A megbocsátás friss szellője simogatja arcomat. Dicséretet zeng a szám: minden hódolat, dicsőség, tisztesség a Te nevedre tér meg Uram.
4. Kitárt szívvel futok hozzád, Jézus, s mint gyermek, tágra nyílt szemmel várom, hogy a Te érintéseiddel beteljesedjenek mindazok a csodák az én életemben, amelyet megígértél, Uram, amikor befogadtalak a szívembe.
5. Köszönöm, hogy az átkokat megtörted az életem felett, s a szellem kardjával elvágta az ördög láncait, kötelékeit.
6. A szeretet tégláiból oltárt építék Neked Uram, és áldozatul neked adom gőgömet, büszkeségemet.

(Rác Lajos: XXII. Zsoltár; *Somnura – Jelek* 118)

Ha elborít az ős-káosz...
ha eltakar a szenny...
ha kiutat sehhol sem látok,
- Ugye segítesz, Istenem?!

Ha már nem tudok nevetni,
és könnyeket feledni,
ha már nem éri áldás lelkem,
- Ugye velem vagy, Istenem?!

Ha fájnak a reggelek...
ha már űz, - zavar a Fény...
ha már csak az éj ad némi vigaszt
- Istenem, - ugye, leülsz majd mellém?!

(Tandari Éva: Magányos csavargók fohásza; *Somnura – Jelek* 160)

Isten szólt

§ „Sokszor és sokféle módon szólt Isten hajdan az atyákhoz, ezekben a végső napokban Fiában szólt hozzánk.” (Zsidókhöz írt levél 1,1-2)

„Értsétek meg, hogy az Írásnak egyetlenegy jövendölése sem származik önkényes értelmezésből. Hisz sohasem keletkezett jövendölés emberi akaratból, hanem mindig csak a Szentlélektől sugalmazva beszéltek - Isten megbízottaiként - a szent emberek.” (Szent Péter apostol második levele 1,20-21)

Isten szeretetből alkotta az embert. *Az ember azonban a maga erejéből képtelen felfogni, megtapasztalni az Istent.* Ezért Isten közel akart hozzánk jönni. Emberi szóval akart szólni hozzánk. A próféták lelkét meghihlette, hogy az ő sugalmazása által emberi szavakba tudják önteni Isten szavát. Így született a *Biblia*.

A Bibliában ragyogó tisztasággal jelenik meg az egyetlen, személyes, teremtő Istenbe vetett hit, az erkölcsi értékek (a Tízparancs), az örök életbe vetett hit és a Megváltó eljövételének reménye. Ezeket egyetlen más vallásban (pl. a buddhizmusban, hinduizmusban, iszlámban) sem találjuk meg ilyen tisztán. Ez is igazolja a Biblia isteni eredetét.

A keresztény ember ezért a Bibliát úgy olvassa – lehetőleg nap mint nap – mint *Isten üzenetét*. Isten szavából erőt, útmutatást merítünk. A családi közös ima egyik fontos része a közös Bibliaolvasás.

Isten először embereket szólított meg, a szívükbe írta bele az üzenetét. Csak később született meg a betűkkel leírt Biblia. Az Istentől sugalmazott könyveket Isten népe, az Egyház ismerte fel a Szentlélek vezetésével. Előbb volt az az Isten népe, az Egyház, és csak azután a Biblia. Ha nem lenne Egyház, a Biblia sem létezne. Az Ószövetségi könyvek gyűjteménye (az ószövetségi *kánon*) az ószövetségi Isten népe körében, a Kr. e. 3-2. században alakult ki. Az Újszövetségi könyvek gyűjteményét (az újszövetségi kánont) a Kr. u. 2. században fogalmazza meg világosan az ókeresztény Egyház.

Jézus Krisztus

§ ”Kezdetben volt az Ige, az Ige Istennél volt, és Isten volt az Ige, ő volt kezdetben Istennél. Minden általa lett, nélküle semmi sem lett, ami lett. Benne az élet volt, s az élet volt az emberek világossága. A világba jött, a világban volt, általa lett a világ, mégsem ismerte föl a világ. A tulajdonába jött, de övéi nem fogadták be. Ám akik befogadták, azoknak hatalmat adott, hogy Isten gyermekei legyenek. Azoknak, akik hisznek nevében, akik nem a vérnek vagy a testnek a vágyából s nem is a férfi akaratából, hanem Istentől születtek. S az Ige testté lett, és közöttünk élt. Láttuk dicsőségét, az Atya Egyszülöttének dicsőségét, akit kegyelem és igazság tölt be. Istent nem látta soha senki, az Egyszülött Fiú nyilatkozta ki, aki az Atya ölen van.” (János evangéliuma 1,1-18)

Isten nem csak szólni akart hozzánk, hanem egészen egy akart lenni velünk, önmagát akarta nekünk adni. Emberi szívvel akart minket szeretni. Ezért az idők teljességében emberré lett Jézus Krisztusban.

Jézus több mint 2000 évvel ezelőtt (Kr. e. 5-7 között) született a júdeai *Bethlehemben*. Édesanyja Szűz Mária, nevelőapja Szent József volt.

Harminc éves kora után tanítani kezdte az embereket. Beszélt arról, hogy Isten a mi Atyánk, és ezért mindannyian testvérek vagyunk. A legfőbb parancs az *Isten és az egymás*

iránti szeretet. Jézus különleges szeretettel fordult azokhoz, akiket abban az időben megvetettek, a vámosokhoz, az utcanőkhöz, a betegekhez, a szamaritánusokhoz, a *szegényekhez*, a szenvedőkhöz. Igen sok beteget meggyógyított. A csodatételeit, még az ellenségei, a farizeusok sem tagadták, hiszen nagyon sokan látták ezeket a csodákat.

Jézus beszélt arról is, hogy a világon a szeretetnek kellene uralkodnia. Ezt a szeretettel teli országot hívta ő *Isten országának*. Ebben az országban nem lesz többé szegénység, éhezés és sírás, mert az emberek igazságosan osztják meg a világ javait. Ennek az országnak alaptörvénye a *szeretet*. „Szeresd Uradat, Istenedet teljes szívedből, teljes lelkedből és minden erőddel! Ez a legnagyobb, az első parancs. A második hasonló ehhez: Szeresd felebarátodat, mint önmagadat!” (Mk 12,30-31)

Jézus tanítványokat is kiválasztott (a *12 apostolt* és másokat), hogy a művét majd tovább folytassák. Azt mondta nekik: „Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek és is titeket. Aki titeket hallgat, engem hallgat. Aki titeket megvet, engem vet meg. Akinek ti megbocsátjátok a bűneit, annak meg lesz bocsátva, akinek megtartjátok, az bűnben marad” (Lukács evangéliuma 10,16; János evangéliuma 20,21). A tanítványokból születik az *Egyház*, a föltámadt Krisztus titokzatos teste, amelyen keresztül Ő ma is itt van, tanít, a szeretetét közvetíti.

Jézus tanított arról is, hogy ő *az Atyaisten Fia*. Isteni hatalommal cselekedett, bűnöket bocsátott meg. Ezt sokan istenkáromlásnak tartották. Ezért Jézust elfogták. A főpap (Kaifás), aki kihallgatta Jézust, ezt kérdezte tőle: „Te vagy-e a Messiás, az áldott Isten Fia?” Jézus így felelt neki: „Én vagyok. Látni fogjátok az Emberfiát, ahogyan majd eljön az ég felhőin” (Márk evangéliuma 14,61-62). Jézust ekkor halálra ítélték.

A jeruzsálemi főtanács átadta Jézust *Pilátusnak*, a római helytartónak. Pilátus megostoroztatta, azután keresztre feszítette Jézust.

Jézus *mindannyiunkért adta oda az életét*. A te bűneid terhét is hordozta, érted is meghalt a kereszten. Pál apostol ezért kiáltja megrendülten: „Szeretett engem, és feláldozta magát értem!” (Galatához írt levél 2,20). Az Ő vére megtisztítja mindazok lelkét, akik hisznek benne, akik elfogadják az Ő megváltó áldozatát. Tedd le te is az életed terheit, bűneit a keresztfeszített Krisztus lábaihoz! Fogadd be Jézus végtelen szeretetét! Akármilyen bűneid, botlásaid voltak is, Jézus szeret téged, fel akar emelni, meg akar tisztítani! Add az Ő kezébe az életedet!

Jézus halála után a tanítványai először azt hitték, hogy mindennek vége. Néhány nappal később azonban egyre többen közülük *találkoztak a Föltámadt Krisztussal*, megtapasztalták, hogy Ő él. Jézus feltámadt a halálból, és a föltámadása után sok tanítványának megjelent. A tanítványok életét ezek a találkozások, a húsvéti élmények döntően megváltoztatták. Ettől kezdve egy életen át boldogan hirdették, hogy Jézus él, Ő az Isten Fia, a Megváltó, és Ő örök életet ajándékoz mindazoknak, aki hisznek benne, akik az ő parancsai szerint élnek. „Mert úgy szerette Isten ezt a világot, hogy Egyszülött Fiát adta oda érte, hogy aki benne hisz, meg ne haljon, hanem örök élete legyen.” (János evangéliuma 3,16)

Jézus halála és föltámadása által megtapasztalhatta a világ, hogy Isten valóban szeret minket, egészen a keresztségig ment el a szeretetében. Ezért biztos a reményünk abban is, hogy *van örök életünk*. Isten számára végtelenül fontos az ember, Ő örök, elpusztíthatatlan szeretettel szeret minket, ezért nem hagy a semmibe hullani. Örök életre teremtett minket.

Jézus életét, halálát és feltámadását a *négy evangéliumban* írták le (Máté, Márk, Lukács, János). Ez a négy evangélium Kr. u. 60 és 100 között keletkezett. Abban az időben írták le őket, amikor még sokan éltek azok közül, akik látták, és ismerték Jézust.

% A Jézus iránti szeretet sokféle módon van jelen a cigány hagyományokban. A magyarországi cigány családok életében a két legnagyobb ünnep mindig is a Karácsony és a Húsvét volt, Jézus születésének, valamint szenvedésének és feltámadásának ünnepe.

Karácsonykor sok helyen szokás volt szénát szétszórni a szobában. Ez emlékeztetett arra, hogy a gyermek Jézust jászolba fektették. (Bari Károly, *Az erdő anyja* 352) Karácsonykor szép ünnepi köszöntőket mondtak. Álljon itt ezek közül egy-két példa:

% „Szerencsés reggelt adjon az Isten! Érjétek meg a karácsonyi ünnepet sok esztendőben erővel, egészséggel, szerencsével! Soha ne ejtsen bennünk kárt a Szent Isten! Aki halott, nyugosztalja azt a drága Szent Isten! Aki rab, szabadítsa ki a drága Szent Isten minél hamarább! És legyünk egészségesek és szerencsések! És segítsen minket a Szent Isten, hogy száz karácsonyt megérjünk!”

(Bari Károly, *Az erdő anyja* 353)

% Habsburg József főherceg a következő karácsonyi köszöntőt jegyezte fel:

% „Adja a jó Isten, hogy mindannyian szerencsében és erőben érjük meg az ő napját. Ha az Isten magához szólít, én azt szeretném, hogy ott legyek, ahol Isten van: én kérem Istent, hogy ott legyek, ahol Isten van. Adjon Isten az Uraságnak szerencsés karácsonyt, szívemből kívánom, sok örömteli napot éljen az Uraság testben, lélekben áldással, halála után annak örüljön az Uraság, hogy a Mennysországba lakik.”

(Rézműves Melinda, „Imádságok, hiedelmek és mesék” 90)

% Gyönyörű az a Kántorjánosiban gyűjtött köszöntő és ének is, amelyből könyvünk címét merítettem:

% „Az ezelőtti öreg nagyapáim így köszöntgették egymást karácsonykor. Megverték az ajtót, aztán mondták: 'Leírhatjuk-e, elmondhatjuk-e a te neved, ó, Isten?' Erre felelték: 'Elmondhatod, testvér! Mondd csak!' És akkor kezdtük az éneket:

% Leszállt közénk a Szent Isten,
leszállt tizenkét papjával.
Dóme, dóme, nagy Úristen!

Borrá változott a víz is,
jaj, legények, szent az este,
Szent Istené, szent Anyjái!

Isten Anyja, kismamácska,
adjon nekünk sok szerencsét!
Dóme, dóme, nagy Úristen!”

(Bari Károly, *Az erdő anyja* 356; vö. Bari Károly, *Tűzpiros kígyócska* 80)

% A kortárs roma költők verseiben ugyanez az áhítat és szeretet szólal meg karácsonnyal kapcsolatban:

% hideg jön
s karácsonyi
hó

borjakkal
báránnyokkal

a jászol...

s megváltó jön
Univerzumból
tisztá lény

mi Urunk
Jézus
Krisztus

(Kovács József Hontalan: Univerzumból tisztá lény; *Somnura – Jelek 74*)

% Egy másik mai költemény - szintén Kovács József Hontalantól - a szenvedésben, szegénységben végigélt életet, az Édesanya nehéz életét idézi fel, mint a krisztusi utat, a kereszt útját:

% Se Csillag
se Betlehem,
csak könnyűdet
törlő kezéd.

Vendégmunkás
évek, rút havak,
Istenhez motyogott
kolduló szavak.

Se ország,
se megtörhető test,
csak a földből
kimeredő kereszt.

(Kovács József Hontalan: Anyám, karácsony; *Somnura – Jelek 76*)

% Hasonlóan a karácsonyhoz, a húsvétot is nagy tiszteletben tartották a cigány néphagyományok. Egy Jánoshalmán lejegyzett húsvéti köszöntő például a vízről és a megújulásról beszél, utalva ezzel a húsvéti vízszentelésre is (vö. Bari Károly, *Az erdő anyja* 367).

% A Krisztushoz fűződő kapcsolatnak egy másik szép megnyilvánulása az a legenda, amely szerint a cigányok lopták el az egyik szeget a négyből, amellyel Jézust keresztre akarták feszíteni. Sajnálták őt, kisebbíteni akarták a szenvedését. Természetesen nagyon helytelen és kártékony az a hagyomány, amely szerint a Jézusnak nyújtott segítségért cserébe Isten megngedte volna a cigányoknak a lopást. Az ősi legendát meg kell tisztítani ettől a káros hozzátételtől, és egyszerűen úgy tovább hagyományozni, mint a Krisztus nak adott együttérző szeretet cselekedetét, amely semmifajta későbbi lopásra senkit nem jogsít fel.

% A Jézus keresztfeszítésekor ellopott szög ősi legendáját idézi fel például az olaszországi Puglia-ban évről évre előadott keresztút egyik jelenete (*La Chiesa cattolica e gli Zingari* 168), és erre utal a Magyarországon cigány himnuszként is emlegetett beás ének (Bari Károly gyűjtése, Varga Gusztáv átdolgozásában):

% Nem loptunk mi csak egy szöget

Jézus vérző tenyeréből.

Isten, könyörülj meg nekünk,
ne szenvedjen tovább népünk...

Az evangélium szerinti élet

§ „Nem jut be mindenki a mennyek országába, aki mondja nekem: - Uram, Uram! Csak az, aki teljesíti mennyei Atyám akaratát.” (Máté evangéliuma 7,21)

„Amikor eljön dicsőségében az Emberfia és vele minden angyal, helyet foglal főséges trónján. Elébe gyűlnek mind a nemzetek, ő pedig különválasztja őket egymástól, ahogy a pásztor különválasztja a juhokat a kosoktól. A juhokat jobbjára állítja, a kosokat pedig baljára. Aztán így szól a király a jobbján állókhöz: Jöjjetek, Atyám áldottai, vegyétek birtokba a világ kezdetétől nektek készített országot! Éhes voltam, és adtatok ennem. Szomjas voltam, és adtatok innom. Idegen voltam, és befogadtatok. Nem volt ruhám, és felruháztatok. Beteg voltam, és meglátogattatok. Börtönben voltam, és fölkerestetek. Erre megkérdezik az igazak: Uram, mikor láttunk éhesen, hogy enned adtunk volna, vagy szomjasan, hogy innod adtunk volna? Mikor láttunk idegenként, hogy befogadtunk volna? Mikor láttunk betegen vagy börtönben, hogy meglátogathattunk volna? A király így felel: Bizony mondom nektek, amit e legkisebb testvéreim közül eggyel is tettetek, velem tettétek.” (Máté evangéliuma 25,31-40)

„Az az Isten akarata, hogy szentek legyetek. Kerüljétek a tisztátalanságot. Mindegyiktek szentül és tisztességesen éljen feleségével, és ne szenvedélyes érzékiségben, mint a pogányok, akik nem ismerik az Istent. Senki se károsítsa meg és ne csalja meg üzleti ügyben testvérét, mert az Úr megtorol minden ilyesmit, ahogy előbb már megmondtuk és kifejtettük. Hiszen az Úr nem bűnös életre hívott bennünket, hanem szentségre. Aki tehát az ilyen dolgokat megveti, nem az embert veti meg, hanem az Istent, aki kiárasztotta ránk a Szentlelket. A testvéri szeretetről nem szükséges írnom, hiszen Istentől tanultátok, hogy egymást szeressétek, s szeretettel is vagytok egész Macedóniában minden testvér iránt. Csak arra kérünk titeket, testvérek, hogy gyarapodjatok is benne. Becsületbeli kötelességnek tartásátok, hogy békességben éltek, a magatok dolgával törődtök, s a két kezetekkel dolgoztok, ahogy a lelketekre kötöttük. Akkor a kívülállók ből tiszteletet vált ki életetek, és nem szorultok rá senkire.” (Tesszalonikaiaknak írt első levél 4,3-12)

A keresztény hit nem elvont tanítás, hanem élet: Isten és emberszeretben való élet. Aki szeretetben él, annak az *élete egyre boldogabb, teljesebb lesz.*

Szeretben élni mindenekelőtt azt jelenti, hogy nap mint nap a jót választjuk. Így írja a Biblia: „Ne fáradjunk bele tenni a jót! Isten azért rendelte a jótetteket, hogy bennük éljünk.” (Galatáknak írt levél 6,9; Tesszalonikaiknak írt második levél 3,13; Efezusiaknak írt levél 2,10) Minden nap számtalan lehetőség van arra, hogy *jót tegyünk*. Egy őszinte mosoly nem kerül semmibe, mégis örömet ajándékozik. Ha valaki meghallgatja a másik panaszát, ha együttérez, milyen sokat segít ezzel az élet terheinek hordozásában! Ha egy *szülő a jóra neveli* a gyermekét, ha bátorítja a tanulásra, milyen sokat segít ezzel abban, hogy a gyereke az életben majd boldogulni tudjon.

Ha *a férj és a feleség* nem kiabálnak egymással, hanem megbeszélik a gondjaikat, alkalmazkodnak egymáshoz, kedvesek egymáshoz, milyen nagy öröm ez a kettőjük számára és a gyerekeik számára is! Isten a nőt nem a férfi szolgájának teremtette, hanem egyenlő

társának. Mindketten Isten képmásai, mindkettőjük méltósága egyenlő (Teremtés könyve 1,27). Mennyire fontos, hogy a férj az udvarlásával, udvariasságával, a munkájával kimutassa szeretetét a felesége iránt, a feleség pedig az érzéseinek kifejezésével és a kedvességével viszonzozza ezt. A gyermekek számára a legnagyobb ajándék a szülei szép házassága.

Ha valaki *becsülettel dolgozik*, tiszteletben tartja a másik tulajdonát, a szomszédok nyugalma, az öröm a saját családjának és öröm a körülöttük élőknek is. Ha valaki *ad a szegénynek*, az éhezőnek, milyen nagy örömet okoz neki, de saját magának is! Így tanít a Biblia: „Nagyobb boldogság adni, mint kapni!” (Apostolok Cselekedetei 20,35)

Szeretetlenben élni azt is jelenti, hogy *elutasítunk mindent, ami rossz*. Megszabadulunk a káros szenvedélyektől (*alkohol, kábítószer, játékgép*), amelyek az ember egészségét károsítják, a józan ítélőképességét elveszik, a családja életét megkeserítik. Elvetjük *az erőszakot, a lopást*, amely más testi épségben kárt tesz, vagy más - sokszor nehezen megszerzett - vagyont sérti. Elutasítjuk a *házastársi hűtlenséget*, amely a házastárs szívére üt sebet. Elutasítjuk a *prostitúciót*, amely az emberi testet árucikké alacsonyítja, és amely rettenetes károkat okoz egy emberben. Elutasítjuk az *abortuszt*, amely egy új élet, egy kicsiny, védtelen gyermek elpusztítása. Elutasítjuk a *káromkodást* és a durva beszédet, mert sérti Istent, a Legtisztábbat és Legszentebbet, és durvítja az ember lelkét. Elvetjük az *uzsorát*, ami a szegény szorult helyzetének kihasználása, a rászoruló kifosztása.

Ahol néhány ember elkezd az evangélium szerint élni, szeretetlenben élni, ott *változni kezd a világ is körülöttük*. Csökkenni fog a gonosz hatalma, csökken a keserűség, a gyűlölet, és növekedni fog az öröm, az élet, a béke, a testvériség. Ismerek olyan papot, aki éjszaka titokban néha egy-egy kocsi fát levisz a cigánytelepre, és a fát leteszi a szegényebb házak mellé. Ismerek olyan asszonyt, aki a részeges férjét – bár rengeteget szenvedett tőle – mégis egészen a férfi haláláig szerette, segítette őt. Ismerek olyan cigány férfit, aki hosszan elbeszélgetett egy bőrfejű, vasalt csizmás magyar fiatallal, és a beszélgetés végén egymás nyakába borulva búcsúztak el egymástól. Ha tudnánk nap mint nap jól tenni, akkor szebb lenne körülöttünk a világ.

% A cigány kultúrában, mint minden más kultúrában, vannak olyan elemek, amelyek az evangéliumi értékeket hordozzák, de vannak olyanok is, amelyeket tisztítani, változtatni kell. Egy híres cigány mese például arról szól, hogy a cigányok ősei a káromkodás miatt vesztettek el egy hatalmas kincset. A mese szerint egy nagy cigány kompánia földbe elrejtett kincset talált. Ahogyan emelték ki a nehéz ládát, az egyik ember már alig bírta, és elkáromkodta magát. Abban a pillanatban a láda visszaesett a gödörbe, és elsüllyedt, eltűnt. (Bari Károly, *Az erdő anyja* 49-50) A mese elítéli a káromkodást, ugyanakkor arra is utal, hogy ez a rossz szokás mennyire jelen van sok cigány (és nem cigány) ember életében.

Boldog Ceferino, a cigányok védőszentje, ha káromkodást hallott, szinte fizikai fájdalmat érzett. Gyakran odament a káromkodóhoz, és azt mondta neki: „Miért bántod az Istent. Ő nem bántott téged. Ő adta neked az életet. Miért bántod te az Istent?” (Riboldi, Mario, *Un vero kaló* 44. 87). Egyszer egy ló csúnyán megrúgta. Nagy nehezen elbicegett a templomba. Egy kislány utánament, hogy kihallgassa, mit mond. Ceferino letérdelt és ezt mondta: „Végtelenül jószágos Uram, ha megfenyítesz, az is a javamra válik! Legyen meg a Te akaratod!” (Riboldi, Mario, *Un vero kaló* 53)

% A családdal kapcsolatos szokásokban is van igen sok evangéliumi érték, de itt is vannak javítandó, tisztulásra váró elemek. Hagyományosan a cigánység nagyon családszerető nép. A házastárs mellett kitartanak, a gyermekeiket nagy szeretettel veszik körül a roma szülők. A cigánysoron felnőni, minden szegénysége, nyomorúsága ellenére, sok cigány ember számára szinte földi paradicsomot jelentett. A kisgyerekek minden házba bemehettek, mindenütt ölbe vették, étellel kínálták.

% Az abortuszt, a még meg sem született kisgyermek elpusztítását a cigány édesanyák hagyományosan elutasították, gyermekeiket nagy nehézségek között is világra hozták. Az abortusz szörnyűségét, Isten könnyeit egy védtelen élet pusztulása felett kifejezően ábrázolta Káli-Horváth Kálmán, roma festőművész.

% Igen szépek a lánykérő köszöntők is. A lánykérők ezzel kezdik a leánykérését: „Istennel talállak benneteket, jó cigányok!” A háziak így felelnek: „A drága Isten hozott titeket is! Mi járatban vagytok?” Mire a lánykérők folytatják: „Jaj, legények, elveszett az aranybáránkánk, azt keressük! A harmatos fűben ráakadtunk az útjára, és a nyomok ide vezetnek a ti házatokba.” Így kedvesen kérik a menyasszony apját, hogy megkereshessék az aranybárányt, vagyis a menyasszonyt. Amikor az apa húzódozik, a kérők azt mondják: „Íme az aranykosom (a vőlegény)! Éjjel nappal csak sír és nem eszik, már lesoványodott a bánattól a báránkjája miatt! Áldjon meg téged a Szent Isten, engedd meg nekünk, hogy hadd nézzünk körül a nyájadban! Ihatsz az üvegemből, tessék, kóstold meg! Ha nem fiatalodsz meg tőle, tegyél velem, amit akarsz!” Aztán megtalálják, megnézik a menyasszonyt, dicsérik a szépségét. Végül aztán a szülők áldást adnak az ifjú párra: „A Szent Istenke vezette ezt a kost az én báránkjához! Áldja meg őket a Szent Istenke továbbra is!” A vőlegény az atyai házhoz érve így szól a szüleikhez: „Kedves anyácskám, bocsáss meg nekem, ha vétettem volna ellened, és te is apácskám, és ti mindnyájan, bocsássatok meg nekem! Mert nagy, hosszú utakat jártam be a boldogságom után, amíg megtaláltam! De a Szent Isten megadta ezt az órát, elhozta ezt az órát, és megtaláltam végre! Ahogy a Szent Isten ránk méri a sorsunkat, úgy fogadjuk el tőle! Segítsen minket a Szent Isten!” (Bari Károly, *Az erdő anyja* 323-327)

% Ha a szülők nem akarták a házasságot, a fiú gyakran megszőktette a lányt. Általában aztán a következő ünnep, vagy legkésőbb a gyermek születése alkalmával a fiatalok kibékültek a szülőkkel is. (Rostás-Farkas György – Karsai Ervin, *A cigányok hiedelemvilága* 37)

A lány megszőktetése nem helyes útja a házasságkötésnek. A házasságot egy hosszabb udvarlásnak kell megelőznie, amelynek során a fiatalok megismerik egymást, és végül szabadon igent mondanak egymásra. A szőktetés nem teszi lehetővé ezt a szabad, megfontolt, szeretetből fakadó és felelős döntést.

% A hagyományos roma lakodalomban egy tányérba sót és kenyeret tesznek, mellé pedig a két gyűrűt. Az ifjú pár a sóból hint a kenyérre, harap belőle, s azt mondja: „Soha többé nem fogjuk egymást elhagyni! Sok erőt és sok szerencsét adjon az Isten!” Aztán felhúzzák a gyűrűket, és kezdődnek a menyecske köszöntő dalok. (Bari Károly, *Tűzpiros kígyócska* 243; Vossen, Rüdiger, *Zigeuner* 249)

% A cigány hagyomány nagyon fontos értéknek tartotta a szüzességet. Esküvő után néhány nappal az ifjú férj eljött a lány szüleikhez, és megköszönte, hogy tisztességes lányt neveltek a számára: „Eljöttem megköszönni, hogy lányt adtál a kezembe, és olyan lányt tartottál nekem, akivel meg vagyok elégedve. Lányt kaptam, nem asszonyt. Ezért légy egészséges, büszke, boldog te is, meg a feleséged!” (Kovalcsik Katalin, *Aminy ku putyere – Bátor emberek* 39)

% A feleség és édesanya iránti szeretet, amelybe a Krisztus Édesanyja iránti szeretet is belevegyül, a mai roma költők verseiben is gyönyörűen megszólal:

% szeretlek
romlatlan asszony
jövendóm ragyogásom

álom és valóság
betlehemi ének
remény zsoltára

jézusos bölcső
meg jászol
vékony ingben

tipegsz
ünnepünk csillagához
szegények tündére...

szelíd
nomádok
leánya...

kismama
öledben
babusgatod

Isten
világraszülető
fiát

(Kovács József Hontalan: Isten világraszülető fia; *Somnura – Jelek* 72)

% A gyermeket Isten áldásaként, szeretettel fogadták. A cigány közmondás szerint: „A házasság kovásza a gyermek” (Vossen, Rüdiger, *Zigeuner* 276)

% Vannak azonban a családdal kapcsolatos szokásoknak negatív vonásai is. Igen gyakori a kettős mérce férj és feleség esetében. Az asszony hűtlenségét sokszor rettenetes kegyetlenséggel büntették meg (plédául késsel belevágtak a testébe), míg a férfi hűtlensége természetesnek számított (*Erdős Kamill cigánytanulmányai* 73). A házban szinte minden munkát az asszonyok, lányok végeznek. A Biblia tanítása ezzel szöges ellentétben áll. Isten a férfit és a nőt egyenlő méltósággal ruházta fel. Mindketten Isten képmásai (Teremtés könyve 1,27). A feleség nem szolgálja a férfinak, hanem a társa. A férfi hűtlensége éppen olyan súlyos bűn a házasság ellen, mint a feleségé.

% Szomorú szokás az is, hogy gyakran a lányokat pénzért adják el. Isten terve szerint a házasság és a szerelem nem üzlet, a lány nem az apa tulajdona, akit el lehetne adni.

% A szülők gyakran alig nevelik a gyermekeiket, nem intik őket. Egy több mint száz éve íródott tanulmány a romák életéről így fogalmaz: „Néha, ha felmérge (a szülő) ráüt ugyan egyet, de csakhamar megbánja, és annyira szorongatja a lármás porontyot, hogy majd megfojtja... A cigánysarjadék nem ismer házi rendet, fegyelmet... Nem hall mást, mint hízélgést. Bármely csínyt kövessen el, az öregek csak mosolyognak hozzá. Tesz, amit akar.” (Zámolyi Varga Mihály, *A sátoros cigány* 253) Ezzel szemben a Biblia arra tanít, hogy a gyermeket inteni, gondosan nevelni kell. Tanítani kell a jóra, megszerettetni vele az igazat és a szépet (vö. Zsidókhöz írt levél 12,7-11; Sirák fia könyve 30,1-13). Ha egy szülő valóban szereti a gyermekét, akkor mindent megtesz azért, hogy a gyermeke tanulhasson, és az élete így minél szebb, teljesebb legyen. Ha egy szülő szereti a gyermekét, akkor mindent megtesz azért, hogy a gyermeke ne a bűnelkövetés útját válassza.

% Sajnos sok cigány fiatal életében teljesen elfogadott és mindennapos az erőszak. Nem ritkán kisebb gyerekek telefonját vagy pénzét elveszik, vagy másokat bántalmaznak, kirabolnak. Ezzel rengeteget ártanak nem csak annak, akivel ezt megteszik, hanem az egész

cigányságnak is, hiszen pont ilyen esetek miatt nő a többségi társadalom sok tagjában az ellenérzés a cigánysággal szemben.

% A cigány családok életében, sajnos a fiatalok és a nők életében is nagyon sokszor jelen van a cigaretta, az alkohol, és újabban a kábítószer is. A felnőtt romák kb. 77 %-a dohányzik! Ez az egyik legfőbb oka annak, hogy a felnőtt roma lakosság kb. 66%-a valamilyen betegségben szenved. Nagy mértékben a szülők dohányzása okozza azt is, hogy a gyermekek sokszor kis súllyal születnek, és lassabban fejlődnek testileg és szellemileg. Az alkohol mértéktelen fogyasztásának és a kábítószernek a hatása még pusztítóbb.

% A cigányságnak sok hagyományos mestersége volt, amelyekkel a cigány ember ügyesen fenntartotta a családját. A Magyar Királyság területére elsőként érkező cigány csoportokban sok volt a fegyverkovács. A cigány fegyverkovácsok a változó, végvári harcok idején nagyon hasznossá tették magukat, mert fűjtatóval, műhely nélkül is tudtak fegyvereket javítani, készíteni. Ezért is adott Mátyás király 1476-ban privilégiumlevelet a Nagyszebeni cigányoknak. 1500-ban Temesvárott cigány kovácsok ágyút öntöttek. 1585-ben Kolozsvár városa a Házsongárdi temető kialakításához a cigány vajdától vásárolta a szögeket, kapcsokat. Cigányok dolgoztak a dési sóbányáknál is, amiért cserébe adómentességet kaptak (1556). Sok más mesterséget is űztek cigány emberek. Voltak lókereskedők, muzsikások, teknővájók, kosárfonók, köszörűsök, vályogvetők, kereskedők, csizmadiák, medvetáncolatotók stb.

% A későbbi időkben aztán sok régi mesterség megszűnt, nem adott már megélhetést. A munkanélküliség különösen a rendszerváltozás utáni években szakadt a cigányságra. A rendszerváltozás előtti években szinte a teljes a munkaképes roma lakosság dolgozott. 1993-ban pedig már csak a munkaképes roma férfiak 28,6%-ának volt munkahelye. Alig három év alatt a roma munkavállalók kb. 2/3-a veszítette el a munkahelyét. A jelenlegi társadalmi problémáink nagy része innen adódik. Nagyon sok olyan cigány ember van, aki szeretne dolgozni, de nem talál munkát, nem veszik fel. Ugyanakkor sajnos az is gyakran megtörténik, hogy életerős fiatal emberek nem akarnak dolgozni, délig alszanak, uzsoraszedésből, bűnelkövetésből akarnak megélni.

% A tanulmányokban való lemaradás is óriási. A Központi Statisztikai Hivatal 2001-es adatai szerint a 18 és 59 év közötti roma népességben azoknak az aránya, akik elvégezték a 8 osztályt 65% volt (nem romák: 97%), a legalább érettségivel rendelkező romák aránya 3,5% volt (nem romák: 44%), diplomáig pedig csak a romák 0,7%-a jutott el (nem romák: 13%). Ezek tragikusan rossz arányok. A különböző cigány csoportok között is eltérő az iskolai végzettség mértéke. A magyar cigányok (romungrók) a legiskolázottabbak, utánuk következnek a beások, és a legkevésbé iskolázottak az oláh cigányok. A magyarországi romák iskolázottsági adatai, noha nagyon rosszak, európai szinten a legjobbak között vannak. Jelenleg Magyarországon a felsőoktatásban tanuló diákok 2-3%-a roma. Ez az adat egész Európában a legjobb, csak a spanyolországi cigányság iskolázottsági adatai közelítik meg.

Fontos kötelessége és feladata mind a társadalomnak, a szülőknek, mind a fiataloknak, hogy ezen a helyzeten változtassunk. A sikeres iskolai előmenetel miatt rendkívül fontos, hogy minden cigány kisgyermek járjon rendszeresen óvodába, hogy olyan készségeket, tudást sajátítson el, aminek következtében jól fog teljesíteni az iskolában, továbbtanulhat, szakmát szerezhet, és majd munkájából – nem pedig segélyekből – tudja eltartani családját.

% A szegény iránti szeretet nagyon fontos része a cigány hagyományoknak. A cigány mesékben Isten gyakran koldus képében jelenik meg. Az egyik mese például arról szól, hogy Isten koldus képében kenyeret kér egy asszonytól, aki éppen tésztát dagaszt. Az asszony elküldi, hogy fél óra múlva jöjjön vissza, akkor készen lesz a kenyér. Ám az asszony fél óra múlva a teknő alá bújt, hogy ne kelljen adnia a szegénynek. Isten akkor megbüntette a szívtelen asszonyt: arra ítélte, hogy a teknő soha ne jöjjön le többé a hátáról. A mese szerint így keletkezett a teknősbéka (Bari Károly, *Az erdő anyja* 115-116). Ez az elbeszélés a szegények iránti nagylelkűsége figyelmeztet.

% Krisztus mindannyiunkat hív az evangéliumi életre. A hidat mind a két oldalról kell építenünk. Ehhez pedig hiteles emberek, hídépítők kellene mindkét oldalon. Erről a hídépítésről is szóltak Lakatos Menyhért roma író szavai, amelyeket 1979-ben Genfben a 2. Roma Világkongresszuson mondott el:

% „Mint emberi lények, emberi életet szeretnénk élni. A társadalom ajtaján kopogtatunk. Szeretnénk magunk mögött hagyni a kítaszítottságot, és szeretnénk elfelejteni a régi bűnöket. Helyet kérünk a Nap alatt. Szeretnénk fényt és levegőt a mi sötét világunkba, hogy a gyermekeink megtapasztalhassák azt a jót, melyet a kultúra mindenkinek kínál, kivéve nekünk.”

(Vossen, Rüdiger, *Zigeuner* 102)

% Ugyanezt a közös jövő építést álmódja, kéri Choli Daróczi József egyik verse, amely világossá teszi azt is, hogy a krisztusi hitben, Szent István koronájának és a Szűzanyának oltalmában válhatunk testvérekké. A vers utal Szent István intelmeire, amelyekben arra intette fiát, Szent Imrét, és rajta keresztül minden utódát, hogy szeresse és védje az idegeneket, mert egy egynyelvű és egyszokású ország nagyon gyenge.

% Szent István koronáján
megdőlt a kereszt.
„Tarka népedet szeresd!”

Hogy hozzád hű lehessenek,
magadtól el ne űzz,
mert a távolság megszüülheti a bűnt.

Ha szeretsz, szeretlek:
- Jézus az enyém -,
arcodarcómról csorog le a fény...

Itt állok tisztabarnán
Mária-Szentanya,
mindannyiunk Asszonya-,
fényességében keresem meg magam...

(Choli Daróczi József: Mint a hó; *Somnura – Jelek* 18)

Krisztus egyetlen Egyháza

§ „Amikor Jézus Fülöp Cezáreájának vidékére ért, megkérdezte tanítványaitól: "Kinek tartják az emberek az Emberfiát?" Így válaszoltak: "Van, aki Keresztelő Jánosnak, van, aki Illésnek, Jeremiásnak vagy valamelyik másik prófétának." Jézus most hozzájuk fordult: "Hát ti mit mondtok, ki vagyok?" Simon Péter válaszolt: "Te vagy Krisztus, az élő Isten Fia." Erre Jézus azt mondta neki: "Boldog vagy, Simon, Jónás fia, mert nem a test és vér nyilatkoztatta ki ezt neked, hanem az én mennyei Atyám. Én is mondom neked: Péter vagy, erre a sziklára építem egyházamat, s az alvilág kapui sem vesznek rajta erőt. Neked adom a mennyek országa kulcsait. Amit

megkötsz a földön, a mennyben is meg lesz kötve, s amit feloldasz a földön, a mennyben is fel lesz oldva." (Máté evangéliuma 16,13-19)

Jézus egyetlen egyházat alapított. Az utolsó vacsorán azért imádkozott, hogy a tanítványai egyik legyenek (János evangéliuma 17,21). Azt ígérte, hogy a Szentlélek elvezeti a tanítványit a teljes igazságra, mindenre megtanítja őket (János evangéliuma 14,26; 16,13). Sajnos azonban később kisebb nagyobb csoportok elszakadtak az Egyháztól.

Az egyes gyülekezeteket, szektákat, kisegyházakat emberek alapították a saját elgondolásaik szerint. A Jehova tanúi nevű kisegyház például az Egyesült Államokban keletkezett. Az 1870-es években században alapította Charles Taze Russell. A Hit Gyülekezetét Németh Sándor alapította 1979-ben. A katolikus egyházat nem egy ember alapította, hanem maga Jézus Krisztus, az emberré lett Isten. Csaknem 2000 éve létezik, megszakítatlan folytonosságban. Már a legelső keresztény írók (pl. Antiókhiai Szent Ignác vértanú Kr. u. 110 körül) katolikusnak, azaz egyetemesnek nevezték Jézus egyházát, mert az egész földre kapott küldetést: „Menjetek, tegyétek tanítványommá mind a népeket!” (Máté evangéliuma 28,19).

Egyes gyülekezetek többször is azzal hitegették az embereket, hogy most jön el a világ vége. Sokan emiatt eladták házukat, lakásukat. A Jehova tanúi kisegyház például a következő években várta a világ végét: 1874, 1878, 1910, 1914, 1918, 1925, 1975. Egyszer sem következett be. Jézus pedig azt mondta: „Azt a napot és órát senki sem tudja, az ég angyalai sem, még a Fiú sem, csak az Atya” (Márk evangéliuma 13,32).

Vannak olyan gyülekezetek, szekták is, amelyek nem hisznek Krisztusban. Nem hiszik azt, hogy Ő valóban az élő Isten Fia, Ő az örök Ige, aki által minden lett, pedig ezt a Biblia világosan tanítja (Máté evangéliuma 16,16; János evangéliuma 1,1-18; Filippiekhez írt levél 2,6-11).

A Jehova tanúi szerint Istent Jehovának kell hívni. Ez azonban tévedés. A helyes héber kiejtés szerint Isten a 'Jahve' néven nevezte magát. Ezt azonban, tiszteletből a zsidók nem ejtették ki. Helyette az 'Adonaj' (Úr) szót használták. E két szó keverékéből (a Jahve szó mássalhangzóiból és az A[e]donaj szó magánhangzóiból) keletkezett a Jehova szó. Aki egy kicsit is tud héberül, az tudja, hogy Jehova szó nem létezik a héber nyelvben, csak a Jahve, vagy az Adonaj szó.

Egyes gyülekezetek (például a Jehova tanúi) tiltják a vérátömlesztést. Gyakran emiatt kisgyerekek, emberek haltak meg. Isten nem a vérnek a gyógyításban való használatát akarta megtiltani (ez a Biblia megírásának idején még nem is létezett), hanem a vérontást akarta tiltani.

Egyes gyülekezetekben, ha valaki 'betelik a Szent Szellemmel', igen gyakran perceken át nevet, a földre esik, vagy más kissé furcsa magatartásokat vesz fel. Jézus soha nem tett hasonlót. Amikor őt betöltötte a Szentlélek a Jordán folyónál, nem kezdett el nevetni (Márk evangéliuma 1,10-11). Természetesen, amikor a Szentlélek valakit betölt, akkor különleges adományokkal is megajándékozhatja őt. Ilyenek a Lélek által ihletett nyelveken való beszélés, a prófétálás, vagy a gyógyítás ajándéka (1 Korintusi levél 12,4-11). Ezek az adományok a Szentlélektől vannak, és hálás, nyitott szívvel kell őket fogadni.

Egyes gyülekezetek azt tanítják, hogy Isten a benne hívőt megmenti a szenvedéstől, a betegségtől, és gazdaggá teszi. Jézus nem ezt tanította. Ő nem volt gazdag, és nem ígért gazdagságot a tanítványainak. A tanítványai sem voltak jómódúak. Jézus sokat szenvedett, és minket is a keresztjeink türelmes hordozására tanított: „Aki utánam akar jönni, tagadja meg magát, vegye föl a keresztjét!” (Márk evangéliuma 8,34). Jézus örömet ad nekünk, de ez az öröm nem a pénz adta öröm, nem is valamifajta erőltetett jókedv, hanem a szív öröme, a tiszta lélek és a szeretet öröme. A katolikus egyház szentjei a szegénységben és a szegények iránti szeretetben is példát adtak nekünk, mint Szent Ferenc, vagy Kalkuttai Teréz anya.

A szektákból, gyülekezetekből hiányzik nagyon sok minden abból, amit Jézus tanított. Jézus az utolsó vacsorán saját testét és véréát bízta ránk. Azt mondta, hogy: „az én testem valóban étel, és az én vérem valóban ital. Aki eszi az én testemet, és issza az én véretem, annak örök élete van” (János evangéliuma 6,54-55). A szektákból és a gyülekezetekből hiányzik Krisztus teste és vére szentségének a központi szerepe.

Kedves testvérem! Ezekkel nem azt akarom mondani, hogy a szekták és gyülekezetek mindenestül rosszak. Sok igazi érték van ezekben a mozgalmakban! Sokan a tagjaik közül nagyon komolyan veszik azt, hogy ne legyenek káros szenvedélyeik, ne dohányozzanak, elutasítják az abortuszt, és ez nagyon helyes. Mások szép énekekkel dicsőítik Istent, nagy odaadással olvassák a Bibliát. Igen sokan térnek meg ezekben a gyülekezetekben, találják rá Jézusra, kezdenek valóban új életet. Sokan hagyják el az itt megtapasztalt kegyelem hatására a kábítószer, az alkoholt, sokak családjá találja meg itt újra a békét, szeretetet. Mindez igazi érték, Krisztus ajándéka. Azonban ebbe a sok jóba sajnos rossz is keveredett.

Ezért, kedves testvérem, arra kérek és bátorítlak, hogy ne emberek által néhány éve kitalált gyülekezetekhez csatlakozz, hanem annak az egyháznak maradj a tagja, amelyet nem ember alapított, amely Krisztus feltámadása óta megszakítatlanul létezik, és adja tovább az Ő örömhírét.

Képek a katolikus templomokban

§ ”Az Úr így szólt Mózeshez: Készíts vert aranyból két kerubot az engesztelés táblájának két végére. Állítsd az egyik kerubot az egyik végére, a másikat a másik végére. Az engesztelés táblájának két végére állítsd a kerubokat. A kerubok szárnya fölfelé legyen széttárva, hogy szárnyukkal befördjék az engesztelés tábláját, az arcuk pedig forduljon egymás felé. A kerubok arca tekintsen az engesztelés táblájára. Ott fogok veled találkozni, s a törvény ládáján álló két kerub között, az engesztelés táblájáról közlöm veled mindazt, amit általad Izrael fiainak mondani akarok.” (Kivonulás könyve 25,18-22)

„Krisztus a láthatatlan Isten képmása.” (Kolosszeikhez írt levél 1,15)

Sokan szemére vetik a katolikus egyháznak, hogy miért vannak szentképek és szobrok a templomainkban, vagy a házaikban. Az Ószövetségi Szentírás ugyanis megparancsolta azt, hogy „Ne csinálj magadnak faragott képet vagy hasonmást arról, ami fent van az égben, vagy lenn a földön... Ne imádd ezeket!” (Kivonulás könyve 20,4-5). Mit válaszolhatunk erre az ellentetésre? Mindenekelőtt azt, hogy a képeket és a szobrokat nem imádjuk. Aki azt állítja, hogy mi ezeket a képeket imádjuk, azok rosszindulatúan rágalmaznak minket. A képek csak emlékeztetnek minket Jézusra, a Biblia eseményeire, Jézus Édesanyjára, Máriára és a szentekre. Ahogyan egy családban is megőrzik a családi fényképeket, kiteszik azokat a szobában. Nyilvánvalóan nem gondolják, hogy az a kép maga a családtagjuk volna. Nem a képeket szeretik és tisztelik, hanem a családtagjukat, az elhunyt szülőket, nagyszülőket. Mi sem imádjuk ezeket a képeket. A képek csak emlékeztetnek minket azokra, akiket szeretünk és tisztelünk: Jézusra és a Biblia nagy alakjaira. A képek a régebbi korokban abban is segítettek, hogy aki nem tudott írni-olvasni, annak a számára megjelenítették a Biblia történeteit.

A Biblia leírja, hogy Isten parancsára Mózes két kerub (vagyis angyal) szobrot készíttetett a szent sátorba (Kivonulás könyve 28,18-20). Ez a két szobor ott állt a frigyláda mellett. Ezek a szobrok nyilvánvalóan nem bálványok voltak. Nem minden szobor bálvány. A Biblia a bálványok készítését tiltja, nem mindenfajta képet vagy szobrot.

Akik a szentképek miatt vádolnak minket, azt is elfelejtik, hogy az Ószövetséghez képest az Újszövetségben valami gyökeresen új történt. Az Ószövetségben Istent senki sem láthatta. Úgy gondolták, hogy aki Őt meglátja, az meghal (Kivonulás könyve 19,21; Bírák könyve 6,22-23). Isten nevét sem volt szabad - egy idő után - kiejteni. Az Újszövetségben, Jézus Krisztusban ez gyökeresen megváltozott. Benne Isten megmutatta önmagát, láthatóvá lett, testet öltött. Istennek emberi, kimondható neve lett: Jézus Krisztus. Jézus az Isten képe, Isten ikonja, mondja a Biblia (Kolosszeiekhez írt levél 1,15; Zsidókhöz írt levél 1,3). Az egyházban volt már egy nagy vita a képek tiszteletéről. A vitát a 2. Níceai zsinat zárta le (Kr. u. 787-ben). A zsinaton így döntött az akkori egyház: Ha hiszünk abban, hogy Isten emberré lett, akkor nem csak szabad, hanem kell is Őt ábrázolnunk, mert Ő maga ábrázolta önmagát.

Jézusban Isten testet öltött, látható lett. Így mondja a János evangélium: „Istent soha senki sem látta. Az Egyszülött Isten, aki az Atya keblén van, Ő nyilatkoztatta ki, mutatta meg nekünk... Mi láttuk az Ő dicsőségét.” (János evangéliuma 1,14. 18).

A katolikus templomokban azt a Krisztust ünnepejük, aki közöttünk élt, aki kicsiny csecsemőként született erre a világra, akiben Isten testet öltött, akiben az egész anyagvilágot magához ölelte. A templomaink szépsége azt az Isten ünnepli, akinek a világ szépsége nem riválisa, aki egyé lett az anyagvilággal, magához ölelte azt, amikor emberré lett.

A templomaink szépsége persze egyszerű szépség kell, hogy legyen. Nem az arany csillogása ennek a szépségnek a lényege. Ebben a templomépitők néha túlzásba estek.

% A cigányság hagyományában, otthonaiban ősi idők óta ott vannak Jézus és a szentek képei. A cigányok hagyományosan keresztet vetnek az útszéli keresztnek, a szobai feszületek és a szenteket ábrázoló képek előtt (Rostás-Farkas György – Karsai Ervin, *A cigányok hiedelemvilága* 108).

A szentségek

§ „Jézus odalépett tanítványaihoz, és így szólt: "Én kaptam minden hatalmat égen és földön. Menjetek tehát, tegyétek tanítványommá mind a népeket! Kereszteljétek meg őket az Atya és a Fiú és a Szentlélek nevére, és tanítsátok meg őket mindannak a megtartására, amit parancsoltam nektek. S én veletek vagyok mindennap, a világ végéig." (Máté evangéliuma 28,18-20)

Így tanított Jézus a kafarnaumi zsinagógában: „Én vagyok a mennyből alászállott élő kenyér. Aki e kenyérből eszik, örökké él. A kenyér, amelyet adok, a testem a világ életéért." Erre vita támadt a zsidók közt: "Hogy adhatja ez a testét eledelül?" Jézus ezt mondta rá: "Bizony, bizony, mondom nektek: Ha nem eszitek az Emberfia testét és nem isszátok a véré, nem lesz élet bennetek. De aki eszi az én testemet, és issza az én vére, annak örök élete van, s feltámasztom az utolsó napon. A testem ugyanis valóságos étel, s a vérem valóságos ital. Aki eszi az én testemet és issza az én vére, az bennem marad, én meg benne. Engem az élő Atya küldött, s általa élek. Így az is élni fog általam, aki engem eszik. Ez a mennyből alászállott kenyér nem olyan, mint az, amelyet atyáitok ettek és meghaltak. Aki ezt a kenyeret eszi, az örökké él." (János evangéliuma 6,51-58)

„Vacsora közben kezébe vette a kenyeret, megáldotta, megtörte és ezekkel a szavakkal adta nekik: "Vegyétek, ez az én testem." Majd fogta a kelyhet, hálát adott, odanyújtotta nekik. Mindnyájan ittak belőle. Ő pedig így szólt: "Ez az én vérem, a szövetség, amely sokakért kiontatik." (Márk evangéliuma 14,22-24)

Jézus megismételte: "Békesség nektek! Amint engem küldött az Atya, úgy küldelek én is titeket." Ezekkel a szavakkal rájuk lehelt, s így folytatta: "Vegyétek a

Szentlelket! Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, s akinek megtartjátok, az bűnben marad." (János evangéliuma 20, 21-23)

„Beteg valamelyiktek? Hívassa el az Egyház előjáróit, és azok imádkozzanak fölötte, s kenjék meg olajjal az Úr nevében. A hitből fakadó ima megszabadítja a betegeket, és az Úr talpra állítja. Ha pedig bűnöket követett el, bocsánatot nyer.” (Jakab levele 5,14-15)

Jézus azt akarta, hogy a kegyelem titokzatos forrásain, a szentségeken keresztül az idők végéig folytatódjon az Ő megváltó műve közöttünk.

1. *Kereszttség.* Jézus mondta a tanítványainak: „Tegyétek tanítványaimmá mind a népeket. Kereszteljétek meg őket az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevére!” (Máté evangéliuma 28, 19) Az apostolok kezdettől fogva teljesítették ezt a parancsot. Megkeresztelték azokat, akik hittek Jézusban az egész családjukkal, vagyis a gyerekeikkel együtt (Apostolok Cselekedetei 16,33).

2. *Bérmálás.* Az apostolokra Pünkösdkor leszállt a Szentlélek (Apostolok Cselekedetei 2,1-4). Ezzel lett teljessé a keresztységük, ezzel lettek képessé arra, hogy Jézus örömhírének bátor hirdetői legyenek. Az apostolok kezdettől fogva továbbadták a Szentlelket. A kereszttség után kézrátétellel közvetítették a Szentlélek kiáradását (Apostolok Cselekedetei 8,15-18; 19,1-6), a Szentlélek kenetét (Szent János apostol első levele 2,27; 3,24).

3. *Eukharisztia.* Az eukharisztia görög szó, hálaadást jelent. Ez lett a legnagyobb szentségnek, Jézus Teste és Vére szentségének a neve. Jézus így tanított: „Aki eszi az én testemet, és issza az én véreimet, annak örök élete van. Az én testem valóban étel, az én vérem valóban ital” (János evangéliuma 6,54-55). Az utolsó vacsorán pedig a kenyeret ezekkel a szavakkal adta tanítványainak: „Vegyétek, egyetek belőle, mert ez az én testem”. A borral telt kelyhet pedig ezekkel a szavakkal adta oda: „Vegyétek, igyatok belőle, mert ez az én vérem, a szövetségé, mely sokakért kiontatik” (Márk evangéliuma 14,22-24; Lukács evangéliuma 22,19-20). Titokzatos módon így maradt itt közöttünk, a kenyérben és a borban. Önmagát adja nekünk az Eukharishtiában. Ezért nagy kincs egy gyereknek, ha elsőáldozó lehet, ezért is megyünk minden vasárnap a Szentmisére, hogy a közöttünk levő Jézussal találkozhatunk, egyesülhessünk. Fontos megvizsgálunk magunkat, mielőtt Krisztus testét magunkhoz vesszük, hogy felkészültünk-e kellőképpen az Ő fogadására. Ezért írta Szent Pál apostol: „Aki méltatlanul eszi a kenyeret vagy issza az Úr kelyhét, az Úr teste és vére ellen vét. Tehát vizsgálja meg magát mindenki, s csak úgy egyék a kenyérből és igyék a kehelyből, mert aki csak eszik és iszik anélkül, hogy megkülönböztetné az (Úr) testét, saját ítéletét eszi és issza.” (Korintusiaknak írt első levél 11,27-29).

4. *Bűnbánat.* Jézus azt mondta az apostolainak: „Akinek megbocsátjátok bűneit, az bocsánatot nyer, akinek nem bocsátjátok meg, az bűnben marad” (János evangéliuma 20,23). Ahogyan Jézus bűnöket bocsátott meg, úgy ezt a küldetést a feltámadása után a tanítványaira bízta. A gyónásban a pap szavai által maga Krisztus bocsátja meg, törli el a bűneinket.

5. *Betegek kenete.* Jézus és a tanítványai „olajjal megkenve sok beteget meggyógyítottak” (Márk evangéliuma 6,13). Az apostolok folytatták ezt a küldetést. A betegek ágya felett imádkoztak, és olajjal megkenték őket (Jakab levele 5,14-15).

6. *Egyházi rend* (papság). Jézus tizenkét tanítványt választott ki, hogy különleges módon is az Ő tanúi, küldöttei legyenek. Azt mondta: „Aki titeket hallgat, engem hallgat, aki titeket megvet, engem vet meg” (Lukács evangéliuma 10,16). Hatalmat adott a tanítványoknak, hogy hirdessék az evangéliumot és gyógyítsák a betegeket (Márk evangéliuma 3,14-15; Lukács evangéliuma 9,1). Az apostolok ezt a küldetést kézföltétellel adták tovább az utódaiknak (Apostolok Cselekedetei 14,23). A katolikus egyházban a kézrátételek sorozata megszakíthatatlanul tart. Minden püspök és pap felszentelése visszavezethető egészen az apostolokig, és Jézusig. Ezt nevezzük apostoli folytonosságnak.

Ez a folytonosság az egyháztól elszakadó gyülekezetekben (az ortodox egyházat kivéve) megszakadt.

7. *Házasság.* Jézus a házasságot visszaállította az eredeti méltóságába. Elutasította a válást, és visszaállította a felbonthatatlan házasság eszményét. Azt mondta: „Isten kezdetben férfinak és nőnek alkotta az embert. Ezért az ember elhagyja apját és anyját, feleségéhez ragaszkodik, és ketten egy testté lesznek. Így már nem ketten vannak, hanem csak egy test. Amit Isten egybekötött, ember szét ne válassza.” (Márk evangéliuma 10,6-9). A Biblia a házasságot nagy titoknak, nagy szentségnek nevezi. A házastársi szeretet forrása és mintája Krisztus önfeláldozó szeretete (Efezusiaknak írt levél 5,32-33). A cigány hagyomány is nagyra értékeli a családot, a házastársi hűséget, a gyermek iránti szeretetet.

A katolikus egyházban mindezek a szentségek megtalálhatóak. Ez is mutatja, hogy ez Jézus igazi egyháza, amely megőrizte a kegyelem Jézus által akart forrásainak teljességét.

% A cigányság számára évszázadok óta nagyon fontos volt az újszülött gyermek megkeresztelése. A megkeresztelt gyermekkel hazatérő keresztanya ezt a köszöntőt mondja: „Istennel talállok benneteket! Elvittünk egy pogánykát, hoztunk haza angyalkát... Éltesse őt az Isten velünk együtt, az anyjával együtt, az apjával együtt, és ne úgy éljen, mint mi, legyen neki jobb! Legyen boldogabb, mint mi vagyunk... Adjon neki a Szent Isten szép feleséget, és legyen boldog, amíg csak él, mindig!” (Bari Károly, *Az erdő anyja* 331)

% Néha babonás elemek is kapcsolódnak a kereszteléshez. Sokfelé például úgy tartják, hogy a keresztelő előtt nem szabad kivinni a kisbabát az utcára, nem szabad, hogy bárki idegen láthassa, nehogy valamilyen rontás érje a babát. Sokszor azt gondolják, hogy a gyerek kevesebbet fog sírni, ha megkeresztelik. Vagy azt képzelik, hogy a keresztességkor a babának sírnia kell, ez jelzi, hogy a gonosz lélek kiment belőle. Ha nem sír fel a kisbaba, csíkedni kezdik. A keresztelő valójában nem egy babonás szertartás a rontás eltávolítására, hanem a Krisztusba való beoltódásnak, a bűnbocsánatnak és újjászületésnek a szentsége. A keresztesség egyben Krisztus Testének, az Egyháznak tagjává is teszi a gyermeket. Ezért fontos, hogy a szülők a gyermeküket neveljék a Krisztusban való hitre, járassák hittanra, vigyék el a templomba, segítsék őt a keresztény közösség tagjává válni, és segítsék őt a szeretet útján előrehaladni.

% Boldog Ceferino, a cigányok védőszentjének életében nagy fordulat volt az egyházi esküvő. Ekkortól mélyült el igazán a hite, vallásossága. Szinte minden reggel elment a Szentmisére, minden héten ott volt a Szentségimádáson. Volt olyan ének, amelynek éneklése közben majdnem mindig sírt. A körmenetekben az egyik zászlót mindig ő vitte. (Riboldi, Mario, *Un vero kaló* 87-90)

% Megrendítő jelenet volt, amikor 1965-ben a cigány zarándokok VI. Pál pápának egy olyan Szentségmutatót adtak ajándékba, amely szögesdrótból készült, emlékezve ezzel a pharrajmos idején koncentrációs táborokban megölt cigányokra. (*La Chiesa cattolica e gli Zingari* 183)

A Szűzanya és a szentek tisztelete

§ „Az égen nagy jel tűnt fel: egy asszony, öltözete a Nap, lába alatt a Hold, fején tizenkét csillagból korona. Áldott állapotban volt, gyötrelmében és szülési fájdalmában kiáltozott. Fiút szült, fiúgyermeket, aki majd vaspálcával kormányozza mind a nemzeteket. Gyermekét elragadták Istenhez és az ő trónjához.” (Jelenések könyve 12,1-5)

„Jött egy másik angyal, megállt az oltár előtt, aranyfüstölő volt nála. Sok tömjént kapott, hogy az összes szent imádásával tegye az aranyoltárra, amely az Isten trónusa előtt állt.” (Jelenések könyve 8,3)

Jézus Édesanyját különleges módon is tiszteljük. Nem csak a testében fogant meg az Isten Fia, hanem mindenekelőtt a lelkébe fogadta be Őt. Mária egész lényé egy nagy 'Igen' volt Istennek. Ezért ölthetett benne testet, ezért tudta befogadni Őt. Mária „kegyelemmel teljes” volt, „*áldottabb minden asszonynál*”, így nevezte őt Gábor angyal (Lukács evangéliuma 1,28). Vagyis Mária egészen el volt telve Isten kegyelmével. Ezért boldognak hirdeti őt minden nemzedék (Lukács evangéliuma 1,48). Mária az az asszony, akit János, a látnok így lát a mennyei dicsőségben: „Az égen nagy jel tűnt fel: *egy asszony, akinek öltözete a Nap, lába alatt a Hold*, fején tizenkét csillagból álló korona. Áldott állapotban volt, és szülési fájdalmában kiáltozott... Fiút szült, fiúgyermeket, aki majd vaspálcával kormányozza a nemzeteket” (Jelenések könyve 12,1-2. 5).

Máriát, Jézus édesanyját ezért különlegesen is tiszteljük és szeretjük. Boldognak hirdetjük őt. Az *Üdvözlégy Mária* imában Gábor angyal köszöntésével köszöntjük őt mi is: „Üdvözlégy Mária, kegyelemmel teljes, az Úr van teveled! Áldott vagy te az asszonyok között” (Lukács evangéliuma 1,28). Ezután Erzsébet szavait idézzük „Áldott a te méhednek gyümölcse!” (Lukács evangéliuma 1,42)

% Krisztus Édesanyjának, Máriának a tisztelete és szeretete nagyon mélyen ott él a cigányság lelkében. Különös is volna, hogyan lehet Krisztust igazán szeretni, ha valaki nem tiszteli az ő Édesanyját is. Volt olyan cigány fiatalember, aki pontosan ezért nem csatlakozott egy kiségyházhoz, mert – így mondta – nem tudta volna 'odaadni Máriát'.

Hasonlóképpen tiszteljük azokat is, akik nagy hittel és szeretettel éltek, vagyis a szenteket. A Biblia minden igazi Krisztus követő embert szentnek nevez (Korintusiakhoz írt első levél 1,2). A szentek a mi testvéreink a hitben. Arra is tanít a Biblia, hogy a szentek imádkoznak értünk. A Jelenések könyvében azt olvassuk, hogy egy angyal a tömjénnel együtt *a szentek imádságait* is felajánlja Istennek (Jelenések könyve 8,3-4). A Biblia azt is leírja, hogy az elhunyt Jeremiás próféta imádkozik, közbenjár a népéért és a szent városért (Makkabeusok második könyve 15,14).

Ezért szoktuk kérni a szentek közbenjárását, imádságát is. A szenteket nem imádjuk, csak tiszteljük és szeretjük őket. Egyetlen nagy családba tartozunk, és *egymásért imádkozunk*. Ahogyan egy élő keresztény testvéremet is megkérhetem, hogy imádkozzon értem, éppen így egy elhunyt testvéremet, egy szentéletű keresztényt is megkérhetek erre.

A katolikus egyház, amikor tiszteli Jézus Édesanyját és a szenteket, akkor nem a Bibliával szemben, hanem pontosan a Biblia tanítása szerint tesz. A Biblia tanít minket arra, hogy Jézus Édesanyját különös módon is tiszteljük és szeressük, és kérjük a szentek közbenjáró imádságát. Istent soha nem kérjük arra, hogy járjon közben értünk, a szenteket pedig mindig erre kérjük, hogy értünk közbenjárjanak. A két dolog között tehát világos különbséget teszünk, a Biblia tanításának megfelelően.

% A Jézus Édesanyja iránti szeretet és tisztelet mélyen átjárja a cigány hagyományokat, a cigány ember szívét. Máriát, Jézus Édesanyját gyakran említik köszöntésekben. Ha például valaki egy éneket akar előadni, vagy beszédet akar mondani, akkor így szól: „Engedelmet kérek mindenkitől, cigányok! Szerencsések legyetek, és segítsen benneteket a Szent Mária (te zhutil tumen e Sunto Marija) e szép asztal mellett!” (Bari Károly, *Tűzpiros kigyócska* 8)

% Az egyik leggyakrabban ismételt hagyományos fohász szintén Mária, a Szűzanya említésével zárul:

% Jaj, Istenem, mit fogok én csinálni?
Szegény fejemet hová teszem?
Szegény fejem a gondoké,
(összekulcsolt) két kezem Szűz Máriáé!

Ahaj, Devla, so kero me,
Chorro shero kaj me shuvav?
Chorro shero le gindonge,
haj le duj vast le Mariake!

(Bari Károly, *Tűzpiros kígyócska* 13)

% A cigányság gyakran zarándokolt búcsújáró helyekre. Magyarországon különösen is kedvelt zarándok úticél Csatka, Máriapócs, Mátraverebély Szentkút stb. Fontos figyelni azonban arra, hogy ezek az utak ne csak a kikapcsolódás, a családi találkozás alkalmi legyenek, hanem az Istennel, a Szűzanyával való találkozásé is. Fontos időt szakítani a szent helyeken az imádságra, a bűnbánatra, a gyónásra, a megtisztulásra, a Szentmisére.

Hiszek az örök életben

§ „Új eget és új földet láttam. Az első ég és az első föld ugyanis elmúltak, és tenger sincs többé. Akkor láttam, hogy a szent város, az új Jeruzsálem alászállt az égből, az Istentől. Olyan volt, mint a vőlegényének fölékesített menyasszony. Akkor hallottam, hogy a trón felől megszólal egy hangos szózat, ezt mondva: "Íme, Isten hajléka az emberek között! Velük fog lakni és ők az ő népe lesznek, és maga az Isten lesz velük. Letöröl szemükről minden könnyet. Nem lesz többé halál, sem gyász, sem jajgatás, sem fáradság, mert az elsők elmúltak." Akkor a trónon ülő megszólalt: "Íme, újjáteremték mindent!" (Jelenések könyve 21,1-5)

A kereszténység Jézus húsvéti győzelmével született. A keresztény hit lényegéhez tartozik az örök életbe vetett hit. Ebben a keresztény hit nagyon közel áll a cigány hitvilághoz, hiszen a cigány ember számára is rendkívül fontos az elhunytak megadott tisztelet, az érte való imádság, a hit a boldog örök életben.

A földi életünk Isten örök szeretetében teljesedik be. Ez a földi élet arra szolgál, hogy *megtanuljunk szeretni*, odaadni az életünket. Eleinte, az életünk sok kis tetteiben darabokban ajándékozzuk oda magunkat, aztán a halálunk pillanatában egész önmagunkat adjuk vissza Isten kezébe.

Aki itt a földön tudott hinni és szeretni, aki a bűneitől feloldozva hal meg, az azonnal beléphet Isten végtelen szeretetébe. Akinek a lelkét bűnök terhelik, arra *a megtisztulás ideje* vár. Isten fénye és szeretete kiegészíti a lelkéből mindazt, ami Istentől idegen, ami a bűn következménye. Istennel csak a tiszta, önzetlen, szeretettel teli ember tud egyesülni. Így írja a Biblia: „Ki mehet föl az Úr hegyére? Ki állhat az ő szent helyén? Akinek a keze tiszta és ártatlan a szíve, akinek az esze nem csaláson jár, s aki nem esküszik hamisan.” (Zsoltárok könyve 24,3-4). Ezért beszél Szent Pál apostol arról a tűzről, ami által a bűnös megtisztulhat, és Isten elé léphet (Korintusiaknak írt első levél 3,14). Aki pedig Isten és a felebarát szeretetét végérvényesen elutasítja, azt Isten nem kényszeríti a maga országába, az *a kárhozott állapotába* kerül.

Az örök élet a létezésünk beteljesedése és végső célja. Isten országában találkozunk majd a *szettereinkkel is*. Adja meg az Úristen mindannyiunknak a bejutást ebbe a boldog országba!

% A cigány hagyományokban nagyon erősen, mélyen ott van az elhunytak iránti kegyelet és az örök élet reménye. A haldokló körül összegyűlik a család. Imádkoznak érte, elbúcsúznak tőle. A haldokló megbocsát a családtagoknak, és azok is megbocsátanak neki. (Delia, Grigore, „A halálkép és a temetési szokások hagyományos, roma megközelítése” 86-88)

% Ha valaki meghal, a családtagok messziről is eljönnek virrasztani. Addig lehetőleg nem alszanak, amíg a halottat el nem temetik. A halottas ágy mellé égő gyertyákat állítanak. Amikor valaki belép a virrasztók közé, ezt mondja: „Adjon az Isten vigasztalást!” Ha a halott ott fekszik a szobában, akkor először odamegy, és imádkozik érte (Bari Károly, *Az erdő anyja* 346). Egyes helyeken a virrasztásra érkezők kezét mostak, hogy tisztuljon meg a halott lelke (Kovalcsik Katalin, *Aminy ku putyere – Bátor emberek* 55). A virrasztáson mesélnek a halotról, de mindig csak jót mondanak róla. Kedves halottnak (kuch mule) nevezik (Barthelemy, André, *Cigányország útjain* 69). A virrasztáson aztán eléneklik a halott kedves nótáit, ahogyan majd a temetéskor is. Éjfélkor a legidősebb férfi, vagy az, aki jól tudja az imádságokat, elkezd a Hiszekegy, a Mi Atyánk és az Üdvözlégy imádkozását az elhunytért. A virrasztás nagyon szép alkalom arra is, hogy a családtagok hosszasan beszélgethessenek egymással, ki-ki elmondhassa a fájdalmait, örömeit.

% A temetéskor minden tiszteletet megadnak a halottnak. Sok helyen új ruhába öltöztetik. A kezébe pénzt, dohányt tesznek, hogy a másvilágon ne szenvedjen szükségét. Néha hatalmas összegekért díszítik fel a sírt, amivel a családot hosszú időre eladósítják. Ez a szokás, a jó szándék ellenére, valójában helytelen. A Biblia arra tanít, hogy Isten országa nem eszem-iszom, hanem igazságosság, béke és öröm a Szentlélekben” (Rómaiakhoz írt levél 14,17). A halottnak nem cigarettára van szüksége, hanem imádságra.

% Lassan viszi az elhunytat a gyászmenet. Sok helyen a földet nem engedik a koporsóra dobni (‘hogy ne nyomja a halott mellét a föld’), hanem bedeszkázzák a sírt, úgy dobják rá a földet. Megrendítőek a siratóénekek, amelyeket a család egyes tagjai énekelnek. A decsi siratóének így kezdődött: „Kelj föl, öreg, kelj föl! Nem így akarlak téged látni...” (Czakó Sándor, *Kelj föl, öreg, kelj föl!* 133)

% A férfiak a haláleset után napokig nem borotválkoznak. A család sokáig nem énekel, nem mulat, feketében jár. Hat nappal a temetés után pomana-t, halotti tort tartanak az elhunyt emlékezetére. Éppen így egy évvel a temetés után is. A temetéskor gyakran tesznek fogadalmakat (nem éneklek, nem iszom egy évig stb.).

% Amikor aztán valaki nem akar többé feketében járni, akkor feltöri a gyászt. Így szól:

% „Ó, Istenem, bocsásd meg az apám bűneit a másvilágon! Én nem fogom őt elfelejteni soha, amíg élek! Szívemben marad mindig a fájdalom. Meghalt az apám, nehéz a lelkem, de a családom nem bírja már a fekete színt viselni, ezért levetem magamról a gyászt.” (Bari Károly, *Az erdő anyja* 339)

% Boldog Ceferino attól kezdve hogy a felesége meghalt, nem táncolt, nem mulatott többet. Megőrizte a felesége egyik hajtincsét, azt minden este a kezébe vette, és a felesége képénél imádkozott érte.

% A halállal kapcsolatban sok babonás félelem is megjelenik cigány hagyományokban. A halott cipőjéről leszedik a sarkot, hogy ne tudjon visszajönni (Bari Károly, *Az erdő anyja* 337). A halottat nem az ajtón viszik ki a házból, hogy nehogy ugyanott

visszajöjjen. A halott tárgyait sok esetben elégetik. A temetés után, főleg éjszaka sok jel arra utalhat, hogy a halott otthon járkal: kialszik a lámpa, ok nélkül ugatnak a kutyák, kinyílik egy ajtó stb. Ha ilyen félelmek jelennek meg a családban, sokat segít, ha együtt imádkoznak (pl. a Rózsafüzért). Segít az is, ha arra gondolnak, hogy az elhunyt az Isten országába, a béke és szeretet országába jutott, vagy úton van e felé az ország felé, és nem akar senkinek félelmet vagy bajt okozni. Adjanak hálát az elhunyt életéért, imádkozzanak érte, esetleg hívják el az atyát, hogy áldja meg a házat.

% Igen gyakran a családok hónapokra, évekre eladósodnak egy-egy temetés miatt. Helyesebb volna nem a temetéskor, hanem még valakinek az életében kifejeznünk az iránta való szeretetünket, a halotti koszorú rózsáit szálanként, még az életében odaadni. Helyesebb volna nem annyira a halott testével törődni, nem a sírt kis palotaként kidíszíteni, hiszen a holttest a pusztulásra van ítélve, hanem a lelkével kellene inkább törődni: imádkozni érte, elmenni a gyászmisére, lélekben bocsánatot kérni tőle és megbocsátani neki.

% Az elhunytak iránti szeretet és az örök élet hite szólal meg Farkas Oszkár versében is:

% Földig leomló hajad
Fésüli Isten szerelmesen.
Mosolyodba göngyölted halálod is,
Mint kenyértelen napjaink...

(Farkas Oszkár: Rózsafüzér Anyám koporsójára; *Somnura – Jelek* 41)

% A halállal kapcsolatos hagyományok elemi erővel törnek fel a cigány ember lelkéből. Az örök élet hitéről, reményéről tanúskodnak. Az ember élete nem ér véget a halállal, Isten a maga örök szeretetébe vár, befogad minden embert, aki igent mond az Ő hívására.

Katolikus cigánypasztoráció Magyarországon

Az igazán krisztusi lelkületű keresztények mindig is nyitottan, segítőkészséggel, barátsággal fordultak a szegények, a kitzasztottak, és így a cigányság felé is. A 15. századtól kezdve sok olyan keresztény volt, aki igyekezett segíteni a cigányság sorsán. Iskolákat hoztak létre, a romák védelmére keltek üldözések idején, házakat építettek romák számára.

VI. Pál pápa 1965 szept. 26-án Pomezia-ban találkozott igen sok cigány zarándokkal, és azt mondta nekik: 'A cigányok nem az Egyház peremén, hanem *az Egyház szívében vannak!*' A cigányok egy Szűzanya szoborral ajándékozták mag a pápát. A szobor azóta a *Cigány Madonna* nevet viseli, és a Vándorlók és Úton Levők Pápai Tanácsának kápolnájában található Rómában. A pápa külön bizottságot hozott létre a cigányság és más hasonló élethelyzetben élő emberek lelkipásztori gondozásának irányítására (a Vándorlók és Úton Levők Pápai Tanácsát). Ez a pápai tanács egy nagyszerű útmutatást állított össze a cigányság lelkipásztori ellátásáról (2005; Irányelvek a cigánypasztorációban).

Sója Miklós görög katolikus parókus gyönyörű cigánymissziót indított el Hodászon és Kántorjánosiban 1941-ben. Igen jelentős cigány katolikus közösség van többek között Alsószentmártonban, Arlón, Borsosberényben, Budapesten a VIII. és IX. kerületben valamint Kiszpesten, Csegöldön, Csobánkán, Dágon, Dejtáron, Érdén, Esztergomban, Érsekvadkerten, Gyöngyösorosiban, Homrogdon, Kálón, Kaposfőn, Megyaszón, Mikóházán, Miskolcon, Monoron, Napkorban, Pásztón, Rimócon, Szeged-Tápén, Szerencsen, Szendrőladon, hogy csak néhány példát említsünk. Több egyházi mozgalom is működik a cigányság körében, mint például a Cursillo és az Alfa kurzusok. Több szerzetesrend fordít különös figyelmet a

cigányságra, így a Szeretet Misszionáriusai (Teréz anya nővérei), Szent Ferenc Kis Nővérei, a Jó Pásztor nővérek, a Premontrei nővérek, a Piaristák, a Jezsuiták, a Szaléziak, stb. Sok oktatási és szociális program is indult egyházi kezdeményezésre, mint a Szeretet Iskola, a bajnai ferences esti gimnázium, a szaléziak kazincbarcikai szakmunkásképzője, a HÍD családsegítő, a Kiút Veled Egyesület, a gyömrői Ceferino ház, a Boldog Ceferino Alapítvány stb. Összesen mintegy 90 olyan katolikus intézmény létezik (tanodák, közösségi házak, óvodák stb.), amelyek főként roma gyermekek és családok számára biztosítanak sokféle szolgáltatást. A Magyar Katolikus Püspöki Konferencia 2014-ben létrehozta a *Boldog Ceferino Intézetet*, amelynek fő célja roma pasztorációs munkatársak képzése.

Magyarországon fordították le a világon elsőként (2008-ban) a teljes *Bibliát lovári nyelvre*. A fordítást a Szent Jeromos Katolikus Bibliatársulat és annak vezetője, Tarjányi Béla professzor megbízásából és irányításával Vesho Farkas László készítette. A fordítás új szavak megalkotását is megkövetelte, amelyeket a pandzsábi nyelv (ritkábban pedig más cigány nyelvjáráások) alapján hoztak létre a fordítók.

Magyarországon készültek először (2009) lovári nyelvű *katolikus miseénekek* a cigányság ősi dallamvilágát felhasználva. A misét Varga Gusztáv, a Kalyi Jag együttes vezetője komponálta.

Évről évre cigány búcsú van jelentős részvétellel *Csatkán, Máripócson és Mátraverebély Szentkúton*. Évente katolikus cigánytalálkozót szervezünk, hagyományosan Gödöllőn. 2009 óta a cigányok külön zászló alatt részt vesznek az augusztus 20-i Szent Jobb körmeneten is.

Mindez jelzi, hogy cigány testvéreink *ittthon vannak a katolikus egyházban*, ennek az egyháznak alkotó, értékes, tevékeny részesei. Hálát adunk ezért, és örömmel éljük át újra és újra ennek a testvériségnek, összetartozásnak az örömét.

KÖRLEVÉL A CIGÁNYPASZTORÁCIÓRÓL

Főtisztelendő Plébános/ Templomigazgató Úr!

Mint a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia cigánypasztorációs bizottságának vezetője, szeretném röviden ismertetni a Vándorlók és Útonlevők Pápai Tanácsa „Íranyelvek a cigánypasztorációban” című dokumentumának (Orientamenti per una pastorale degli zingari 2005; ezentúl: Orientamenti) néhány gondolatát. Ezáltal szeretnék iránymutatást és bátorítást adni roma testvéreink evangelizálására.

- Az egyház lényegéhez tartozik a szegények iránti megkülönböztetett szeretet. Ha nem tudunk különleges szeretettel fordulni feléjük, akkor sérül az Egyház katolicitása, hitelessége (Orientamenti 29-30. 32). Fontos feladat az egyházközösségeinket befogadó közösségekké tenni (Orientamenti 57).

- A romák sajátos kultúrája egy sajátos lelkipásztorkodást követel meg, amelyre nem mindig alkalmasak az egyház meglévő, területi struktúrái (Orientamenti 37). A cigánypasztorációban különösen fontos a kis csoportokban való igehirdetés, ahol a résztvevők az érzéseiket kifejezhetik, ahol dialógus is kialakulhat (Orientamenti 59). Igen fontos szerepe van a zenének az örömhír átadásában (Orientamenti 61).

- A cigányságban gyakran meglévő bizalmatlanság miatt olyan emberek képesek az örömhírt nekik közvetíteni, akik bizonyították a velük való együttérzésüket. Igen fontos lépés, hogy a lelkipásztor elmenjen az otthonaikba. A cigánypasztorációt nem lehet „kívülről” végezni (Orientamenti 13. 38).

- Az Egyház küldetése elsősorban nem a szociális és kulturális problémák megoldása, hanem mindenekelőtt az evangélium hirdetése. Az igazi fejlődés elsősorban nem pénz és struktúrák kérdése, hanem a lelkiismeretek, a mentalitás, az életmód átalakításával kezdődik (Redemptoris Missio 58; Orientamenti 56).

- Fontos feladat a cigánypasztorációra való képzés, amelynek meg kell jelennie a szemináriumokban és a papi továbbképzéseken (Orientamenti 83. 94).

- Fontos feladat a cigányság köréből kikerülő papok, szerzetesek, világi apostolok képzése. A világi apostolok képzésére hozzák létre a „hit iskoláit”, hogy ilyen módon a romák maguk lehessenek a közösségeik animátorai (Orientamenti 91).

- A keresztség kérésére adott első válasz döntően befolyásolja egy-egy roma család további vallási életét. Fontos a keresztségre való felkészítés, ám nem szabad a nem-cigányokra kialakított feltételrendszert a romákra is különbségtétel nélkül alkalmazni (Orientamenti 63-64). A hatályos egyházi szabályozás is a gyermekkeresztséghez egyedüli feltételként a gyermek keresztény nevelésére vonatkozó megalapozott reményt, azaz a szülő ígéretét szabja (CIC 868; Pastoralis actio [1980] 31).

- A cigánypasztoráció fontos alkalmi a zárandoklatok. Igen mélyen élük át a zárandokhelyeken kiszolgáltatott keresztséget, az itt megkötött házasságot. Tegyük ezeket az eseményeket az evangélium meghirdetésének igazi alkalmává (Orientamenti 70).

- A cigányok és nem cigányok közötti szakadék áthidalásának egyik fontos útja a cigányság jobb megismerése. Fontos lenne olyan tananyagokat bevezetni az iskolákban, amelyek hiteles képet adnak a cigányságról (Orientamenti 44).

- Az egyház ébressze rá a roma szülőket gyermekeik nevelésének, taníttatásának súlyos kötelezettségére. Az egyház, amennyiben módjában áll, nyújtson segítséget a romák iskoláztatásában (Orientamenti 41. 54).

- A szegénység nem jogosít fel a bűnözésre. A bűnözés jelenségének bagatellizálása, eltussolása nem segíti a romákat, hanem ellenkezőleg, növeli a velük szemben fennálló ellenérzéseket (Orientamenti 39. 42).

- Az egyház, amennyiben teheti, segítséget nyújt a szociális problémák megoldásában is (munkahelyhez juttatás, lakhatás segítése, egészségügyi ellátás biztosítása; Orientamenti 55).

- Szükséges védelmet nyújtani a romáknak a szekták előretörésével szemben (Orientamenti 77).

Főtisztelendő plébános/ templomigazgató Úr! Mindezek alapján szeretnék bátorítást adni cigány testvéreink evangelizálására. Buzdítuk, hívjuk a cigány gyerekeket elsősorban, ministrálásra! Fogadjuk el a családi meghívásokat romákhoz, igyekezzünk meglátogatni őket! Szervezzünk néha zárandoklatot a számukra! Segítsük a rászorult családokat! Ne pénzzel, hanem fával, munkahely-kereséssel, hivatali ügyekben való segítséggel, stb. Néha a templomban olvassák ők az olvasmányt! Próbáljuk a felnőtteket is megszólítani! Esetleg valamelyikük házában szervezzünk felnőtt katekézist! Találjuk meg közöttük a vezér-egyéniségeket, és adjunk nekik megbízást (imádság vezetésére, zárandoklatok megszervezésére)!

A feladat óriási, de a tétje is óriási. Magyarország jövője nem kis mértékben függ attól, hogy tudunk-e testvérként együtt élni cigányok és nem cigányok, tudjuk-e az értékeiket felismerni, segíteni a kibontakozásukat, tudjuk-e a magunk értékeit hitelesen átadni. Ehhez a szép küldetéshez adjon nekünk az Irgalmas és Emberszerető Isten sok áldást és erőt!

Budapest, 2009. június 2.

a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia ajánlásával

Székely János segédpüspök
a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia
roma pasztorációs bizottságának elnöke

HITÜNK ÖSSZEFOGLALÁSA GYEREKEKNEK

RÖVID KÉRDÉSEKBEN ÉS FELELETEKBEN

1. Honnan van a világ?
- Isten teremtette.
2. Megtapasztalhatjuk-e Istent?
- Igen, például a világ szépségében, a gyermekszületéskor, a szeretetben, a lelkiismeret hangjában, életünk nagy fordulópontjain, az imádságban, a Szentírás olvasásában.
3. Kire bízta Isten a világot?
- Az emberekre, hogy vigyázzanak rá, és még szebbé tegyék mindenki számára.
4. Milyenek a parancsok?
- Mint az útjelző táblák. Mutatják a boldogág és a szeretet útját.
5. Kinek adta Isten a tíz parancsot?
- Mózesnek, és rajta keresztül minden embernek.
6. Melyik az első parancs?
- Uradat, Istenedet imádd, és csak neki szolgálj!
7. Mit teszünk, amikor imádkozunk?
- Istenre figyelünk és vele beszélünk.
8. Mi a második parancs?
- Isten nevét hiába ne vedd!
9. Miért nem beszélünk csúnyán?
- Mert a csúnya beszéd durvítja a lelket. A beszéd a lélek tükre. Isten neve szent, azért mindig tisztelettel ejtjük ki.
10. Mi a harmadik parancs?
- Az Úr napját szenteld meg!
11. Hogyan szenteljük meg az Úr napját?
- Részt veszünk a Szentmisén és pihenünk.
12. Miért fontos megszentelni a vasárnapot?
- Mert az embernek nem csak dolgoznia kell, hanem ünnepelni, imádkozni, a családjával együtt lenni is. A Föltámadt Krisztussal a Szentmisén találkozunk az Ő Igéjének, Testének és Vérének asztalánál.
13. Mi a negyedik parancs?
- Apádat és anyádat tiszteld!
14. Miért szeretjük a szüleinket?
- Mert rajtuk keresztül kaptuk az életet Istentől, és annyi jót tettek értünk.
15. Miért engedelmeskedünk nekik?
- Mert tapasztaltabbak mint mi.
16. Melyek a szülők kötelességei?

- A szülő köteles a gyermekének testi-lelki fejlődését segíteni. A jó szülő mindent megtesz azért, hogy gyermeke tanulhasson, a helyes utat válassza, és a hit ajándékát is befogadja.
17. Melyik az ötödik parancs?
- Ne ölj!
18. Mit parancsol az ötödik parancs?
- Azt, hogy vigyázzunk mások és saját magunk testi és lelki épségére.
19. Csak késsel lehet „ölni”?
- Nem, durva szavakkal is.
20. Hogyan vigyázzunk az egészségünkre?
- Kerüljük a betegségeket, és a káros szenvedélyeket (cigaretta, alkohol, kábítószer).
21. Mi a hatodik parancs?
- Ne paráználkodj! (vagy: Ne törj házasságot!)
22. Mit jelent ez?
- A szerelem nagy kincs ezért nagyon kell rá vigyázni. A házasság szent dolog, egy életre szóló szeretetszövetség. A házasság előtti és a házasságon kívüli testi kapcsolat bűn. Mások házasságát, másnak a házastársát tiszteletben kell tartani.
23. Mi a hetedik parancs?
- Ne lopj!
24. Mikor lesz valami a mienk?
- Ha megdolgozunk érte (pl. állatokat tartunk, gyümölcsfát nevelünk),
- ha ajándékba kapjuk,
- ha megvesszük.
A lopás a másik ember fáradságos munkájának semmibe vétele. A keresztény ember kötelessége, hogy dolgozzon. „Aki nem akar dolgozni, az ne is egyék!” (2 Tessz 3,10)
25. Kinek szánta Isten a világ kincseit?
- Mindenkinek, nem csak a gazdagoknak. A keresztény ember kötelessége küzdeni és dolgozni egy igazságosabb világért.
26. Mi a nyolcadik parancs?
- Ne hazudj!
27. Hogyan beszéljünk másokról?
- Szeretettel. Bűn az árulkodás, a pletyka és a rágalom.
28. Mi a kilencedik parancs?
- Felebarátod házastársát ne kívánd!
29. Mi a tizedik parancs!
- Mások tulajdonát ne kívánd!
30. Mit jövendöltek a próféták a Megváltóról?
- Betlehemben fog születni, mint Dávid király,
- egy szűz lesz az anyja,
- sokat fog szenvedni.
31. Kicsoda Jézus Krisztus?
- Jézusban maga Isten lett emberré, ő az Istenember.
32. Körülbelül hány éve született?
- Több mint 2000 éve (Kr. e. 7-5 körül).
33. Ki volt Jézus Édesanyja?
- Szűz Mária.
34. Mondd el:
- Jézus születésének történetét,
- Jézus néhány csodáját és példabeszédét,
- Jézus szenvedésének és feltámadásának eseményeit!

35. Milyen az Isten?
- Isten örök szeretet, Atya, Fiú és Szentlélek boldog közössége. Isten Szentháromság. Az egy Istenben három Személy van: Atya, Fiú és Szentlélek.
36. Melyik a három legnagyobb ünnepünk?
- Karácsony (Jézus születése), Húsvét (Jézus szenvedése és feltámadása) és Pünkösd (a Szentlélek eljövetele).
37. Mi az Egyház?
- Jézus tanítványainak közössége, amelyben Jézus titokzatos módon azóta is közöttünk van.
38. Mik a szentségek?
- Jézus által alapított jelek, amelyek kegyelmet közvetítenek. A szentségeken keresztül megtapasztaljuk Jézus jelenlétét az Egyházban.
39. Sorold fel a hét szentséget!
- Keresztség, bérmlás, Oltáriszentség, bűnbánat szentsége, betegek szentsége, papság, házasság.
40. Melyik a legnagyobb szentség?
- Az Oltáriszentség, mert abban Jézus nemcsak a segítségét, hanem önmagát adja.
41. Mikor követünk el bűnt?
- Ha tudatosan és akarattal teszünk valamit Isten, mások, vagy önmagunk ellen.
42. Mi a lelkiismeret?
- Isten hangja bennünk. Ha jót teszünk, megdicsér, ha rosszat teszünk, furdal.
43. Mikor mutatta meg Isten, hogy a bűneink ellenére is szeret és megbocsát?
- A kereszten.
44. Mi a bűnbocsánat feltétele?
- A bánat.
45. Mi a bánat?
- beismerni bűneimet (lelkiismeretvizsgálat)
- sajnálni azokat
- jóvátenni, amit lehet (lopást, rágalmozást...)
- elhatározni, hogy megjavulunk
46. Mi az elégtétel?
- Ima vagy jócselekedet. Megjavulásunk első lépése.
47. Mire éhezik igazán az ember?
- Isten szeretetére.
48. Mikor alapította Jézus az Oltáriszentséget?
- Az utolsó vacsorán.
49. Kivel egyesülünk a szentáldozásban?
- Jézussal.
50. Ki mehet áldozni?
- Akinek tiszta a lelke. Ha súlyos bűnünk van, előbb meg kell gyónnunk.
- Aki hisz Jézusban és szereti Őt.
- Áldozás előtt egy óráig tiszteletből nem eszünk és nem iszunk semmit (kivéve vizet és orvosságot).
51. Mit teszünk a Szentáldozás után?
- Megköszönjük Jézusnak, hogy eljött hozzánk.
- Elbeszélgetünk Vele.
- Hazavisszük Őt otthonunkba és mindenhol, ahová csak megyünk.

A Szentmise imádságai

Pap: Az Atya, a Fiú és a Szentlélek nevében.

Hívek: Amen.

P: A mi Urunk, Jézus Krisztus kegyelme, az Atyaisten szeretete és a Szentlélek egyesítő ereje legyen mindnyájatokkal.

H: És a te lelkeddel.

P: Testvéreim! Vizsgáljuk meg lelkiismeretünket, és bánjuk meg bűneinket, hogy méltóképpen ünnepelhessük az Úr szent titkait!

H: Gyónom a mindenható Istennek és nektek, testvéreim, hogy sokszor és sokat vétkeztem, gondolattal, szóval, cselekedettel és mulasztással: én vétkem, én vétkem, én igen nagy vétkem. Kérem ezért a Boldogságos, mindenkor Szeplőtelen Szűz Máriát, az összes angyalokat és szenteket, és titeket, testvéreim, hogy imádkozzatok érettem Urunkhoz, Istenünkhöz.

P: Irgalmazzon nekünk a mindenható Isten, bocsássa meg bűneinket, és vezessen el az örök életre.

H: Amen.

Uram, irgalmazz! Uram, irgalmazz!

Krisztus, kegyelmezz! Krisztus, kegyelmezz!

Uram, irgalmazz! Uram, irgalmazz!

Dicsőség a magasságban Istennek, és a földön békesség a jóakarató embereknek. Dicsőítünk téged, áldunk téged, imádunk téged, magasztalunk téged, hálát adunk neked nagy dicsőségedért, Urunk és Istenünk, mennyei Király, mindenható Atyaisten. Urunk, Jézus Krisztus, egyszülött Fiú, Urunk és Istenünk, Isten Báránnya, az Atyának Fia, te elveszed a világ bűneit, irgalmazz nekünk; te elveszed a világ bűneit, hallgasd meg könyörgésünket. Te az Atya jobbján ülsz, irgalmazz nekünk. Mert egyedül te vagy a Szent, te vagy az Úr, te vagy az egyetlen Fölség, Jézus Krisztus, a Szentlélekkel együtt, az Atyaisten dicsőségében. Amen.

AZ IGE LITURGIÁJA

Az Olvasmány végén: Ez az Isten Igéje.

H: Istennek legyen hála.

Az evangélium elején: Az Úr legyen veletek.

H. És a te lelkeddel.

Pap: Evangélium Szent N. könyvéből.

H: Dicsőség neked, Istenünk.

Pap: Ezek az evangélium igéi.

H: Áldunk téged, Krisztus.

Hiszek az egy Istenben, mindenható Atyában, mennynek és földnek, minden láthatónak és láthatatlannak Teremtőjében.

Hiszek az egy Úrban, Jézus Krisztusban, Isten egyszülött Fiában, aki az Atyától született az idő kezdete előtt. Isten az Istentől, Világosság a Világosságtól, valóságos Isten a valóságos Istentől, született, de nem teremtmény, az Atyával egylényegű; és minden általa lett. Értünk, emberekért, a mi üdvösségünkért leszállott a mennyből. Megtestesült a Szentlélek erejéből Szűz Máriától, és emberré lett. Poncius Pilátus alatt értünk keresztre feszítették,

kínhalált szenvedett és eltemették. Harmadnapra feltámadott az Írások szerint, fölment a mennybe, ott ül az Atyának jobbján, de újra eljön dicsőségben, ítélni élőket és holtakat, és országának nem lesz vége.

Hiszek a Szentlélekben, Urunkban és éltetőnkben, aki az Atyától és a Fiútól származik; akit éppúgy imádunk és dicsőítünk, mint az Atyát és a Fiút. Ő szólt a próféták szavával.

Hiszek az egy, szent, katolikus és apostoli Anyaszentegyházban, vallom az egy keresztséget a bűnök bocsánatára, várom a haltak feltámadását és az eljövendő örök életet. Amen.

AZ EUCHARISZTIA LITURGIÁJA

P: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a kenyeret. Felajánljuk neked, mint a föld termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra az élet kenyere.

H: Áldott legyen az Isten mindörökké.

P: Áldott vagy, Urunk, mindenség Istene, mert a te bőkezűségedből kaptuk a bort. Felajánljuk neked, mint a szőlőtő termését és az emberi munka gyümölcsét. Ebből lesz számunkra a lélek itala.

H: Áldott legyen az Isten mindörökké.

P: Imádkozzatok, testvéreim, hogy áldozatunk kedves legyen a mindenható Atyaisten előtt.

H: Fogadja el az Úr kezedből az áldozatot nevének dicséretére és dicsőségére, mindannyiunk és az egész Anyaszentegyház javára.

P: Az Úr legyen veletek.

H: És a te lelkeddel.

P: Emeljük föl szívünket.

H: Fölemeltük az Úrhoz.

P: Adjunk hálát Urunknak, Istenünknek.

H: Méltó és igazságos.

Szent vagy, szent vagy, szent vagy, mindenség Ura, Istene. Dicsőséged betölti a mennyet és a földet. Hozsanna a magasságban. Áldott, aki jön az Úr nevében. Hozsanna a magasságban.

Az átváltoztatás után:

P: Íme, hitünk szent titka.

H: Halálotat hirdetjük, Urunk, és hittel valljuk feltámadásodat, amíg el nem jössz.

P: Üdvözítőnk parancsára és isteni tanítása szerint így imádkozunk:

H: Mi Atyánk, aki a mennyekben vagy, szenteltessék meg a te neved; jöjjön el a te országod; legyen meg a te akaratod, amint a mennyben, úgy a földön is. Mindennapi kenyerünket add meg nekünk ma; és bocsásd meg vétkeinket, miképpen mi is megbocsátunk az ellenünk vétkezőknek; és ne vigy minket kísértésbe; de szabadíts meg a gonosztól.

P: Szabadíts meg, kérünk, Urunk, minden gonosztól; adj kegyesen békét napjainkban, hogy irgalmadból mindenkor bűn és baj nélkül éljünk, míg reménykedve várjuk az örök boldogságot és Üdvözítőnknek, Jézus Krisztusnak dicsőséges eljöttét.

H: Mert tiéd az ország, a hatalom és a dicsőség mindörökkön-örökké. Amen.

P: Urunk, Jézus Krisztus, te azt mondtad apostolaidnak: „Békességet hagyok rátok, az én békémet adom nektek.” Ne vétkeinket nézzed, hanem Egyházad hitét, őrizd meg szándékok szerint békében, és add meg teljes egységét. Aki élsz és uralkodol mindörökkön-örökké.

H: Amen.

P: Az Úr békéje legyen veletek mindenkor.

H: És a te lelkeddel.

P: Köszöntsétek egymást a béke jelével.

H: Legyen békesség köztünk mindenkor.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: irgalmazz nekünk.

Isten Báránya, te elveszed a világ bűneit: adj nekünk békét.

P: Íme, az Isten Báránya, íme, aki elveszi a világ bűneit. Boldogok, akiket meghív asztalához Jézus, az Isten Báránya.

H: Uram, nem vagyok méltó, hogy hajlékomba jöjj, hanem csak egy szóval mondd, és meggyógyul az én lelkem.

P: Krisztus teste.

H: Amen.

P: Az Úr legyen veletek.

H: És a te lelkeddel.

P: Áldjon meg benneteket a mindenható Isten, az Atya, a Fiú és a Szentlélek.

H: Amen.

P: A szentmise véget ért, menjetek békével.

H: Istennek legyen hála.

Hogyan gyónunk?

Gyónás előtt kérjük Isten segítségét, hogy belássuk bűneinket, és kérjük a bocsánatát, gyógyító szeretetét. Azután megvizsgáljuk a lelkiismeretünket, átgondoljuk, hogy a legutóbbi gyónásunk óta milyen bűnöket követtünk el. Egy kis papírra ezt fel is írhatjuk a bűneinket, hogy a gyónáskor el ne felejtjük. Őszintén megbánjuk a vétkeinket, és elhatározzuk, hogy igyekszünk javítani rajtuk.

Bemegyünk a gyóntatószékbe (vagy a pap szobájába), köszönünk („Dicsértessék a Jézus Krisztus”) és keresztet vetünk. Megmondjuk, mikor gyóntunk utoljára, és elsoroljuk a bűneinket. Így fejezzük be: „Több bűnömre nem emlékszem”.

Meghallgatjuk, amit a pap mond (mi is szólhatunk hozzá), megjegyezzük az elégtételt. Ezután elmondjuk a bánatimát: „**Teljes szívemből bánom minden bűnömet, mert azokkal a jó Istent megbántottam. Ígérem, hogy Isten segítségével a jóra törekszem, a bűnt és a bűnre vezető alkalmakat elkerülöm. Amen.**”

A pap feloldoz, a keresztvetés szavaira mi is keresztet vetünk, majd feleljük: „Amen.”
Utána:

Pap: Magasztaljuk Istent, mert jóságos hozzánk!

Válasz: Mert örökké szeret minket.

Pap: Isten megbocsátotta bűneidet, menj békével!

Válasz: Istennek legyen hála! Dicsértessék a Jézus Krisztus.

Gyónás után imában megköszönjük Istennek a bűnbocsánatot, és minél hamarabb elvégezzük az elégtételt. Igyekezz legalább három havonta eljönni gyónni (pl. Karácsony, Húsvét, június, október).

Lelki tükör (a tízparancs alapján):

1. Szégyelltem a hitemet mások előtt. Nem imádkoztam minden nap. Nem figyeltem oda az imára.
2. Isten nevét fölöslegesen, tiszteletlenül kimondtam. Káromkodtam. Csúnyán beszéltem.
3. Nem voltam misén vasárnap. Nem szívvel lélekkel vettem részt a misén. A vasárnapot nem a pihenésre és imádságra használtam.
4. Szüleimnek nem voltam hálás, nem segítettem nekik, megszorítottam őket. Nem engedelmeskedtem a szüleimnek. Tiszteletlen és szeretetlen voltam nagyszüleimmel, tanárainkkal szemben. Rossz magatartásommal tönkretettem az iskolában az órát. Nem tanultam elég szorgalmasan. Nem a jóra neveltem, tanítottam a gyermekemet. Nem adtam meg neki mindent ahhoz, hogy fejlődhessen, tanulhasson.
5. Veszélyeztettem az egészségemet. Verekedtem. Haragot tartottam. Veszekedtem, durva és sértő szavakat mondtam másnak. Türelmetlen, irigy, féltékeny, sértődékeny voltam. Nem tudtam megbocsátani. Mértéktelen voltam alkoholfogyasztásban, részeg voltam. Kábítószer használtam. Veszélyeztettem mások egészségét (például cigarettáztam a terhesség alatt). Megütöttem, megsebesítettem valakit. Abortuszt követtem el. Ölttem.
6. Szemérmetlen dolgokról beszéltem, vicceltem, illet néztem (pl. TV-ben, vagy számítógépen), illet tettem. Tiszteletlenül gondoltam a szerelem és a házasság titkára. Házasságot törtem. Más házastársát kívántam. Nem ápoltam a házasságomat, nem szántam időt a házastársamra, nem voltam kedves hozzá, nem segítettem neki.
7. Loptam (ha igen, azt vissza kell adni). Kárt tettem az utcán, iskolában, más tulajdonában, a közvagyonban (pl. buszban, vonaton). Nem szívesen adtam a magaméból. Torkoskodtam. Lusta voltam. Nem dolgoztam. Uzsorakamatot szedtem.
8. Hazudtam. Nem voltam őszinte, becsaptam másokat. Elárultam más titkát, nem tartottam be az ígéretemet. Rágalmaztam, másról rosszat, hazugságot terjesztettem.
- 9-10. Megkívántam másét. Vágytam rossz dolgokra. A szívem nem volt egészen Istené.

Reggeli ima

Szívem első gondolata
Hozzád száll fel, Istenem.
Te őriztél meg az éjjel,
Maradj ma is énvelem!

Édes Jézus, add kegyelmed,
Őrizz engem szüntelen,
Hogy egész nap neked éljek
Tiszta szívvel, büntelen!

Téged áldlak és imádlak
Mint szerető gyermeked.
Szívem csakis azt akarja,
Ami kedves teneked.

Szűz Mária, Jézus anyja,
Te mindnyájunk anyja vagy!
Oltalmaz meg minden bajtól,
Kísértésben el ne hagyj! Ámen

Esti ima

Ó édes Istenem,
Hálát mond a lelkem,
Hogy egész napon át
Úgy szeretted engem.

Virrasszon fölöttem
Gondviselő szemed!
Kérlek, óvd az éjjel
Testemet, lelkemet!

Bánom sok vétkeket.

Szűzanyám s őrangyal,

Szent Fiadnak vére
Mossa meg kegyesen
Szívemet fehérre!

Legyetek énvelem!
Ha ti rám vigyáztok,
Nyugodt lesz éjjelem. Ámen.

Az esti imádságban nagyon hasznos visszatekinteni az elmúlt napra, és feltenni ezeket a kérdéseket:

Miért kérek bocsánatot?

Miért adok hálát?

Mit kérek Istentől holnapra?

Imádságok, köszöntések, énekek lovari, cerhari és kárpáti dialektusban, valamint beás nyelven

A lovari dialektus betűinek kiejtési szabályai a következők: ch=cs; sh=s; s=sz; dy=gy; zh=zs; dzh=dzs; x=h (erős 'h' hang, a német ch-hoz hasonló). A kh, ph, th hangokat a magyar 'kaphat', 'vethet', 'fákhoz' szavakhoz hasonlóan ejtjük, de a szótaghatár eléjük kerül. A ly hangot lágy lj hangként ejtjük (mint a szlovák *l'*, az olasz *gli*, vagy a spanyol *ll*). Az 'a' hangot rövid á-ként ejtjük, az 'e' hang lehet zártabb és nyíltabb is, mint a magyar e.

A hangsúlyozásnak nincsenek teljesen szilárd szabályai. Eredetileg a romani nyelv az utolsó szótagot hangsúlyozta. A kárpáti dialektusban - a magyar és a szlovák nyelv hatására - az első szótag lett a hangsúlyos.

A lovari dialektus az igéknél a ragot hangsúlyozza (**kerav**). A -del, -bel, -ajvel, -al, -aj, -ol végű igéknél az igető vége a hangsúlyos (**chumidel**). Főnevek esetében a mássalhangzóra végződőeknél az utolsó szótag a hangsúlyos (**purum**), a stabil szóképzülethez tartozó magánhangzóra végződő főnevek is véghangsúlyosak (**shero**), a jövevényszavaknál azonban az utolsó előtti szótag a hangsúlyos (**veriga**). A melléknevek véghangsúlyosak (**shukar**, **kalo**), de birtokos esetben az utolsó előtti szótagot hangsúlyozzuk (**sheresko**). A határozók általában élhangsúlyosak (**cerra**). Részletesebb szabályokat például a Rostás-Farkas György és Karsai Ervin által összeállított szótárban, vagy a Marcel Courthiade és Rézműves Melinda által kiadott szótárban találunk.

KÖSZÖNTÉSEK

Dicsértessék a Jézus Krisztus!

Rashaj: Te luvudyisardyol o Jezush Kristo!

U.: Sagdasagutnes. Amen.

Köszöntő szavak, jókívánások

O Del andas tume. O Del te deltume zor, baxt, sastimo; pacha t'avel mashkartume. Te zhutil tumara familia o Sunto Del, thaj kon naj kathe, te zhutil vi len o Sunto Del, thaj e Sunto Maria.

Köszöntő szavak a Szűzanyának szentelt búcsújáró helyen

E Sunto Maria t'avel tumenca pa tumaro drom. Te zhutil o Sunto Del thaj vi e Maria hoj vi kaver bersh, te shaj maladyuvas kathe ande voja thaj bukuria.

Egyéb köszöntések

Sunto Krechuno! (Áldott Karácsonyt!) Sunto Patradyi! (Áldott Húsvétot!) Lashi ratyi te deltume o Del! (Jó estét adjon az Isten!) Ashon Devlesa! (Maradjatok Istennel!)

A SZENTMISE ALAPIMÁDSÁGAI

Rashaj: Ande Dadesko, ande Shavesko haj ande Suntoduhosko anav.

U.: Amen.

Rashaj: Amaro Raj, Jezush Kristoski gracija, le Devlesko kamipe thaj la Suntoduhoski zor te avel sa tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Bűnbánati rész

1.

Rashaj: Mure Phrala! Dikhas amare duhosko pinzharimo, thaj bununas amare bezexa, hoj shukares te shaj inkras le Rajeske sunti tajni!

U.: Bununav le bare Devleske thaj tumenge, mure phrala, hoj butivar thaj but bezexardem gindesa, vorbasa, kerimasa thaj bisterimasa: Muri bezex, muri bezex, muri maj bari bezex. Mangav anda kado la Bukuriasla Suntona Maria, le intregi andyelon thaj sunton, thaj tumen mure phrala, hoj rudyinen anda ma kaj amaro Raj kaj amaro Del.

2.

Rashaj: Amaro Raj, Amaro Del, jertisar pe ame.

U.: Ke bezexardam karing tu.

Rashaj: Amaro Raj, sikav amenge tyo jertisaripe.

U.: Thaj de amenge le luvudyipe

3.

Rashaj: Jezush Kristo, Tut bishadas o Dad, hoj te sastyares le phagerde jileskiren: Raja jertisar!

U.: Raja jertisar!

Rashaj: Jezus Kristo, Tu avilan, hoj tute te akhares le bezexarden: Kristo jertisar!

U.: Kristo jertisar!

Rashaj: Jezush Kristo, Tu pe le Dadeski chachi rig beshes, hoj mashkar te phires anda amende: Raja jertisar!

U.: Raja jertisar!

Rashaj: Te jertisarel amenge o baro Del, te jertisarel amare bezexa, thaj te ingrel ame karing o biagoresko trajo.

U.: Amen.

Uram, irgalmazz!

Raja jertisar, Raja jertisar,

Kristush graciar, Kristush graciar,

Raja jertisar, Raja jertisar.

Könyörgés

Mangimo! Raja Devla! Inker amare butya, karing tu kames, hoj ande tye suntone Shavesko anav inke maj but lasho te keras. Kon tusa trajil thaj krajarel ande jekhipe le Suntone Duhosa. Devla akanak thaj sakanak.

Vaj:

Sogodesko biagoresko Del! Tu, trades le cheri thaj la phuv shun tye nipesko rudyimo thaj de pacha ande amare dyesa Amare Rajesa le Jezush Kristosa tye Shavesa kon tusa trajil thaj krajarel le Suntone Duhosa kethane, Devla akanak thaj sakanak.

Szentlecke

Suntositype anda Sunto Janosh aposhtoleski angluni hertija (1Jn 4,7-16).

Mure kamade! Kamas jekhavres, ke o kamipe kathar o Del si. Sa kodo, kon kamel, kathar o Del arakhadyilas, haj pinzharel le Devles. Kon chi kamel, chi pinzharel le Devles, ke o Del si o kamipe. Le Devlesko kamipe karing amende, kade sikadyol avri, ke peske jekhara-khadyilimaske Shaves bishaldas pe luma, ke perdal pa leste te trajisaras. Ande kado tordyol o kamipe. Na sar ame te kamlamas le Devles, ba ke voj kamelas amen, haj bishaldas peske Shaves ushordyimaske anda amare bezexa. Mure kamade! Kana o Del kade te kamelas amen, vi amenge trubuj te kamas jekhavres! Le Devles chikana chi dikhlas khonyik. Te kamas jekhavres, o Del ande amende ashola, haj lesko kamipe intrego si ande amende. Anda kodo pinzharas, ke ande leste ashuvras, haj voj ande amende, ke anda Duho das amen. Ame pale dikhlam, haj chacharas pa kodo, ke o Dad bishaldas peske Shaves, sar la lumake muntosares. Kon patyal, ke „o Jezush le Devlesko Shavoj”, ande kodo o Del ande leste ashol, haj voj ando Del. Ame, kon patyasas, pinzhardam le kamipes, sosa o Del kamel amen.

Kadal le Devleske alavaj.

U: Devla tuke najis!

Zsoltár (126, 1,3 haj 5).

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Kana na o Del kerel o kher, - anda khanchi khinyardyon kodal, kon butyarenpe pe leste.

Kana o Del chi ferisarel le foros, anda khanchi len sama pe leste le samalelara.

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Le Devleski tofna o shavoro si: o Del kerel anda trajo trajos. Anando manush si, kas peske shave ferisaren: - tele na lazharindes tordyol avri le maripes.

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Alleluja

Alleluja. O Alav truposke kerdyilas, haj mashkar amende beshelas, haj ame dikhlam lesko luvudyipe. Alleluja.

Evangéliumok

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Mateveski hertija: (Mt 5,13-16)

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

O Jezush kade sityarelas ando plajickovorbisaripe: Tume san la phuvako lon. Ba o lon bi svadaslo kerdyola, sosa londyarena les? Pe khancheste chi avla aba lasho majdur, kade avri shuden haj punresa ushtyavena pe leste le manusha.

Tume sanle la lumako fimlalipe. Nashtig garaven o foro, so po plaj vazdine. Chi phabardi na anda kodo phabaren, ke pala kodo tala balalyi te shonla, ba pe phabardako inkritoro, te fimlal sakoneske, kon ando kher si. Kade te fimlal tumaro fimlalipe agla manusha, te dikhen penge lashe kerde trabi, haj te luvudyin tumare Dades, kon ando rajo si.

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo.

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Evangeliumo anda Sunto Mateveski hertija (5, 21-26).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

O Jezush kade sityarelas ando plajickovorbisaripe: Ashundine, ke kado phendine le dulmutanenge: »Na mudar; kon pale mudarel, phirel leske o krisaripe« Ba me kodo phenav tumenge, ke sakon kon xolyajvel pe pesko phral, phirel leske o krisaripe. Varikon kodo te phenela peske phraleske: »Dile«, phirel leske le anglune svatosko krisaripe; kon pale kado phenel: »Chalade«, phirel leske la dyehennaki jag. Kana apol opre shos tyi dimata po oltaro, haj kothe ande tyi godyi serojpe, ke tye phrales variso dukh si pe tute, mukh kothe tyi dimata angla oltaro, haj majanglal zha thaj pachardyu avri tye phralesa, haj numa atunchi zha haj shu po oltaro tyi dimata. Le po lasho tye dushmanos sigo, zhikaj lesa san po drom, dore tena del tut perdal tyo dushmano le krisareske, o krisari pale la krisake slugaske, kodo pale ande robija te shudel tut. Amen phenav tuke, chi sar na avesa avri kothar, zhikaj chi potyinesa les avri zhikaj maj palune krecara.

Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo.

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Evangeliumo anda Sunto Janosheski hertija. (Jn 1,1-18).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Majanglal sas o alav, haj o alav kaj o Del sas, haj o Del sas o alav. Voj sas majanglal kaj o Del. Sakofalo lestar kerdyilas, haj bi lesko khanchi chi kerdyilas, so kerdyilas. Ande leste trajo sas, haj o trajo sas le manushengo fimlalipe. O fimlalipe ando tunyarikipe fimlal, ba o tunyarikipe kodo chi xutyildas opre.

Sas jekh manush, kas o Del bishaldas, Janosh sas lesko anav. Anda chacharimata avilas, te kerel chacharipe pa fimlalipe, haj sakon te patyal perdal pa leste. Na voj sas o fimlalipe, numa chacharipe trubusardas te kerel pa fimlalipe.

O Chacho fimlalipe, savo sakone manushes fimlalisarel, ande luma avilas. Ande luma sas, e luma lestar kerdyilas, ba e luma chi pinzhardas opre les. Ande pesko avilas, ba leskire chi svagardine les andre.

Ba sa kodalenge, kon andre svagardine les, saktimo das, ke le Devleske shavora te aven: kodalenge, kon patyan ande lesko anav, kon na anda rat, haj chi anda truposko hatyaripe, haj chi anda murshengo kamipe, ba anda Del arakhadyiline.

O alav truposke kerdyilas, haj mashkar amende beshelas, haj ame dikhlam lesko luvudyipe, sar le Dadesko jekh arakhadyilinesko luvudyipes kon pherdo sas gracijasa haj chachimasa.

O Janosh chacharipe kerel pa leste, haj viacarel: „Voj si kodo pa kaste kado phendom: Kon pala mande avel, anglalarel man, ke maj anglal sas, sar me.”

Ame savora zhene anda lesko intregonipe lam gracija pe gracija butardes. Ke e kris perdal pa Mozesh lam, e gracija haj o chachipe pale perdal pa Jezush Kristo kerdyilas amaro. Le Devles, chikana, khonyik chi dikhlas: o jekh arakhadyilo Del, kon pe Dadesko kolyin si, voj phendas avri. Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo!

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Evangeliumo anda Sunto Lukacheski hertija: (Lk 1,26-45)

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

O Del pale ando shovto shon bishaldas le Gabriel andyelos ande Galileako foro, saveske Nazaret si lesko anav, kaj jekh sunto, savi jekhe mursheski piramnyi sas. Lesko anav Jozhef sas, anda Davidesko kher, la suntonako anav pale Marija. Andre gelas late o andyelo, haj kade das duma: „Av drobome, gracijasa pherdo, o Raj si tusa.” Daradas la kadal phenimata, haj las te gindilpe, ke sosko dyes dinipe si kado. O andyelo pale majdur vorbilas: „Na dara, Marija! Gracija arakhlan kaj o Del. Aketa, phari peresa haj shaves anesa pe luma, haj Jezusheske anavaresa les. Baro avla voj, le Uchimaske Shaveske anavarna les: o Raj Del leske del leske dadesko, le Davidesko krajicko iskamin, haj krajarla pe Jakobesko kher sagda, haj leske krajisaripeske chikana avla agor”.

E Marija pe kado kade das duma kaj o andyelo: „Sar shaj avlas kado, ke me murshes chi pinzharav?” Pe kado o andyelo kado phendas lake: „O Sunto Duho hural pe tute, haj le Uchimaski zor ushajinarela tut, haj anda kado le Suntones, kon tutar arakhadyol, le Devleske shaveske anavarena. Aketa, e Elizabet, tyiri lala, phari pelas pe peski phurimata haj shavo avlala, kon aba ando shovto shon si, voj, kas bi sumburake phenenas, ke le Devleske khanchi naj bi shajipe”. E Marija pe kado kodo phendas: „Aketa, le Rajeski slugoni shej, t’avel mange sar tye alava phenen.” Thaj nachilastar latar o andyelo.

E Marija pale las te dromarel ande kodal dyesa, haj sidyardines gelastar mashkar le plaja, ande Judeako foro. Andre gelas ande Zakariashesko kher, haj dyes das la Elizabeta. Haj kade pecisardyilas, ke kana e Elizabet ashundas la Marijako glas, oprelosshajlas ande lako per o cino shavoro haj e Elizabet pherdyilas Suntone Duhosa. Glasunes oprecipisardas: „Ashtyilime san tu mashkar le romnya, haj ashtyilime si tye truposko frukto! Ba sar shaj pecisardyilas manca kado, ke mure Rajeski dej avel mande? Ke aketa, kana ande mure kan opreashundyilas tyo dyes dinipe, oprelosshajlas ande muri utera o shavoro. Haj anandoj, kon patyalas, ke andre pherdyola, so o Del phendas leske.”

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo!

Hiszekegy

Patyav ando jekh Del, ando sagutnokerari Dad,
andel cheresko haj phuvako Kerari:

haj ando Jezush Kristo, ande lesko jekh Shavo,
ande amaro Raj,

kon kathar o Suntoduhos xutyilivardyilas,

haj kathar Sunto Maria arakhadyilas,

dukhardyilas tela o Ponciush Pilatush,
tannardine les, mulas haj praxosardine les,
telehurajlas ande dyehenna,
po tritodyes anda meripe opretrajisardyilas,
opregelas ando cheri,
pe peske Dadeski chachi rig beshel,
haj kothar krisarel le zhuvinden haj le mulen.
Patyav ando Suntoduhó,
ande jekh, katolikushni, aposhtolikani, Dakisuntoeklezia,
patyav le suntonge intregonimatan,
patyav le bezexange jertisarimatan,
haj patyav le truposko opretrajisardyipes haj le sagutne trajos.
Amen.

Hívek könyörgése I.

Rashaj: Mure Phrala! Mangas le Devlestar, le jertisarde duhosko dinimo, so kamadeske kerel amen angla amare cheresko Dad.

Lektor:

1. Mukh amaro Raj, hoj sakana vojasa te keras le jertimasko truposki thaj duhoski butyi!
U.: Mangastu, ashun ame!
2. De, hoj tyi Eklezia la phuvako lon thaj la lumako dyesimo te avel!
U.: Mangastu, ashun ame!
3. De, hoj le themeske sherune karingodi lashe grizhimasa te gindinpe pe kodol pe kas sama trubul te len!
U.: Mangastu, ashun ame!
4. De, hoj kon kongodesa mishto kerdas Kristos te shaj inkras maj dur leski vurma, te shaj zhutinas vi ame pel chorre!
U.: Mangastu, ashun ame!
5. De, hoj anda trushulesko ishtyinari zor te shaj las ande amaro trajo thaj ande amaro merimo!
U.: Mangastu, ashun ame!

Rashaj: Cheresko Dad! Tu kodo kamlan, hoj la phuvako lon thaj la lumako dyesimo te avas. De tyo jertisarimo, hoj le manushenge kamipesa te shaj pheras ande kristiano bishaimo, Kristosa amare Rajesa.

U.: Amen.

Hívek könyörgése II.

Rashaj: Rudyinas mure phrala, le chereske Dadeste, kon Jezush Kristos shuttas le nacionalenge dyeseske.

Lektor:

1. Hoj tyi Eklezia le Kristoske dyesimas te bujharel pej phuv!
U.: Mangastu, ashun ame!
2. Hoj le Kristoske sityarde, ande le patyaimasko nuro te trajin thaj te keren butyi!
U.: Mangastu, ashun ame!
3. Hoj le nipenge sherune, ande patyiv te inkren le Devleske krisa!

U.: Mangastu, ashun ame!

4. Hoj ando Jezush kongodi opre te pinzharel le Devleske Bakres, kon lel la lumake bezexa!

U.: Mangastu, ashun ame!

5. Hoj sako Kristiano pe jekhavres te rakhel krujal tyo sunto Shavesko oltari!

U.: Mangastu, ashun ame!

Rashaj: Amaro Raj thaj Del! De tyi jertisaripe, hoj ande amaro phuvako trajo uzhes te zhas pala Kristo, la lumako dyesimasa thaj lesa te shaj resas tute kaj le luvudyardo forrashi. Kon trajis thaj krajares akanak thaj sakanak.

U.: Amen

Felajánlás:

Rashaj: Rudyinen mure phrala, hoj amaro ishtyipo kamado te avel angla amaro baro Del.

U.: Te lel o Del anda tyo vast le ishtyipes anda leske anavesko asharipe thaj baripe, anda sako thaj anda Daki suntona Ekleziake.

Könyörgés

Amaro Del, le tye dadeske kamimasa thaj suntisar amare dinimata, te shaj xutyilas amenge le luvudyipe. Kristosa, amare Rajesa.

Vaj:

Mangastu, Amaro Raj, Devla, de hoj shukares te shaj avas ande kado sunto keraimo, ke akarkana tye shavesko merimesko serimo patyivinas, amaro paruimo zhal maj dur. Kristosa, amare Rajesa.

Szent vagy

Sunto san! Sunto san! Sunto san! Sokodimasko Raja Del.

Tyo luvudyipe andre pherel o cheri thaj e phuv, Hozhanna ando uchipo!

Baxtaloj kon avel ande Rajesko anav. Hozhanna ando uchipo!

Mi Atyánk

Rashaj: Rudyinas sa le Devleste, sar amaro Raj, Jezush Kristo sityardas ame:

U.: Amaro Dad, kon ando cheri san, te suntisajvelpe tyo anav,

te aveltar tyiro them, te avel kade, sar tu kames

sar ando cheri, kade vi pej phuv.

Amare sakodyeseko manro de amenge adyes,

thaj jertisar amare bezexa,

sar vi ame jertisaras kodolenge, kon amenge bezexaren,

haj na inger amen ando nasulyipe, ba slobodisar amen kathar o nasul.

Rashaj: Slobodisar ame mangastu Raja, sogodi Nasulestar;

Deame kamimasa pacha ande amare dyesa,

hoj anda tyo jertisarimo sakana bibezex thaj biproblema te trajinas,

zhi kana baxtyasa zhukaras biagoreski bukuria

thaj amare Luvudyisarde, Jezush Kristoske barimasko avipe.

U.: Ke Tyiro-j o them o krajipe thaj o luvudyipe sagdasagutnes, Amen.

Rashaj: Amaro Raj Jezush Kristo, Tu kodo phendan tye aposhtolenge: Pacha mukhav pe tume, muri pacha dav tumenge. Na amare bezexa dikh, dikh tya Ekleziako patyimo, alosar sar tu kames ande pachate, thaj de jekh te avel sa.

U.: Kon trajis thaj krajares akanak thaj sakanak. Amen.

Rashaj: Le Rajeski pacha te avel tumenca sakana!

U.: Thaj tye Duhosa.

Rashaj: Naisaren jekhavres la pachake sumnesa!

U.: Te avel pacha mashkar ame kanagodi!

Isten B^ár^ánya

Devlesko Bakro Tu les e lumake bezexa, jertisar amenge!

Devlesko Bakro Tu les e lumake bezexa, jertisar amenge!

Devlesko Bakro Tu les e lumake bezexa, de amen e pacha!

Rashaj: Ake le Devlesko Bakro, ake kon lel la lumake bezexa.

Bukuriaslej kas akharel peska meselyate o Jezush, le Devlesko Bakro.

U.: Muro Raj chi sim lasho, hoj ande mande te aves,

tena, feri jekhe alavesa phen, thaj sastyol muro duho.

K^öny^örg^és

Mangastu amaro baro Del: de, hoj anda tyi trajimaski zor sakana bukuriales te sluginas tuke.

Kristosa, amare Rajesa.

Vaj:

Amaro Del! Shor ande amaro jilo tye kamipesko Sunto Duho, hoj amen kas jekh kesave chereske manresa xaxadan, jekh kesave kamipesa te phandes kethane. Kristosa, amare Rajesa.

Áldás

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Te ashtyilisarel tumen o Sunto Del, thaj te lel pe tumende sama!

Te fimlil leski mesura pe tumende, te jertisarel tumen!

Te boldelpe peske jakhenca karing tumende, thaj te del tume pacha thaj bukuria!

Te ashtyilisarel tumen o Sunto Del, o Dad o Shavo thaj o Sunto Duho!

U.: Amen

Rashaj: Zhan pachasa!

U.: Devleske t'avel naisardo!

Boldog Ceferino mise

K^öny^örg^és

Istenünk, Te megengedted boldog Ceferinonak, hogy egészen a vére ontásáig megvallja Krisztusba vetett hitét. Támassz Egyházadban olyan férfiakat és nőket, akik bátran tanúskodnak evangéliumodról, hogy népeid között elkötelezetten szolgálják testvéreiket! A mi Urunk, Jézus Krisztus a te Fiad által, aki veled él és uralkodik a Szentlélekkel egységben Isten mindörökkön örökké.

Amaro Del, Tu mukhlan le Bukuriasle Ceferinoveske, hoj zhi kaj peske ratesko agor te patyal ando Kristo. Vazde ande tyi Khangeri kesave manushen thaj zhuvjan, kon tromanes phenen avri pa tyo evangeliumo, hoj mashkar tye nipura phandesardestar te slugisaren penge phralen. Perdal amare Rajesa, Jezhush Kristosa tyire le Shavesa, kon tusa trajil thaj krajisarel le Suntone Duhosa ando jekhipo Del akanak thaj sakanak.

Olvasmány a Makkabeusok második könyvéből (2Makk 6,18-19. 21. 24-28. 30-31)

Az egyik legelőkelőbb írástudót, Eleazárt, ezt az előrehaladott korú, tiszteletre méltó külsejű férfit arra kényszerítették, hogy nyissa ki a száját és egyék sertéshúst. De ő inkább a dicső halált választotta, semmint a szégyenletes életet. Akik a törvényellenes áldozati lakomán felügyeltek, félrevonták a férfit, mivel régóta ismerték, és megpróbálták rábeszélni: hozasson magának olyan húst, amit megehet, amit maga készített el magának. Aztán tegyen úgy, mintha a király által elrendelt áldozati húsból enne. "Korunkhoz - mondta - nem illik a képmutatás. Meg aztán sok fiatal azt hinné, hogy a kilencvenesztendős Eleazár pogány lett. Képmutatásom, és rövid, mulandó életemhez való ragaszkodásom félrevezetné őket, koromra meg szégyent és gyalázatot hozna. S ha most kikerülném is az emberek büntetését, nem tudnék sem élve, sem halva megszabadulni a Mindenható kezétől. Ezért most férfihoz illően kockára teszem életemet, és méltó leszek koromhoz. Ugyanakkor szép példát mutatok az ifjúságnak arra, hogyan kell a tiszteletet érdemlő, szent törvényekért bátran és hőiesen szép halált halni." Amikor az ütések súlya alatt már-már halálán volt, felsóhajtott: "Szent tudása birtokában az Úr tudja, hogy az ütlegelés miatt kegyetlen kínokat szenved a testem, bár megmenekülhettem volna a haláltól. De lélekben szívesen elviselem, tőle való félelemből." Így halt meg, és halálával a nagylelkűség példáját és az igazi erény emlékét hagyta hátra, nemcsak az ifjúságnak, hanem a nép többségének is.

Ez az Isten ígéje.

Angluno ginipe anda Makkabeusengi dujto ginadyi.

Le Eleazareske, jekhe zuales godyaver iskiritoreske, jekhe phure haj patyivale manusheske pe zor-sila avriputerdine lesko muj, ke kade kamenas te trubusaren les, ke balano mas te xal. Ba voj le patyivale meripes pe majbut inkrelas, sar marhikanas te trajil, anda kado pestar gelas po mudarimasko than. Atunchi, kon krujalleske tordyonas, kathar xoxamni sunuimata sikadines, ke dulmutano vortakipe phandelas len kaj kado manush, rigate ingerdine les, haj ande tajnate pe kodo mangline les, ke kasavo mas te anavel, anda soste vi leske slobodoj te xal, haj te kerel kade, sar le krajesko vladipe andreinkerdines anda sarkafimcko mast te xalinosas. „Ke chi perelpe – phendas – o xoxamnipe kaj amaro phuripe. Ke but terne kodo shaj gindinas, ke o ijjavardeshe bershengo Eleazar pel murtikanengo trajo ushtyadas perdal, haj kade po nasul drom ingrelas len muro xoxamnipe, haj muro dorope palakh nachilimasko, skurto trajoste. Perdal pa kado lazhavo haj armaja akharos tele pe muri phurimata. Kathar le manushengo sazdelipe ande kado minuto chaches, ke muntisardyuvos, ba le Saguntokeraresko vast, chi trajisardines, haj chi mulines nashtig krujivtar. Anda kado tromaneshindyuvavtar kathar muro trajo, kade barem patyivaleske sikavav man kaj muri phuri vramate. Uzhe ilesa haj tromanesh merav patyivalo meripe anda uzhe haj sunci krisande, ke lashi masla te dav le ternenge.” Kana pala kado kathar le malavjimata po meripe sas, opresansardas, haj kado phendas: „Raja! Tu, kon pinzhares le sunto zhanipes, tu misto zhanes, ke me, chaches shaj muntosardyilomastar kathar o meripe, ba me vi kade, ke bare dukha hatyarav ande muro trup, anda tutar inkerdi dar, mukav te azban man.” Kade mulas, haj peski merimaski serovjimata, kade muklas palpale, sar le tromanimaski masla, na feri pel ternengi rig, ba vi pel intregone naciovoski rig.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Szentlecke Szent Péter apostol első leveléből (1Pét 3,13-17)

Testvéreim! Ki árthat nektek, ha buzgók vagytok a jóban? De még ha szenvedtek is az igazságosságért, boldogok vagytok. Ne féljetez fenyegetéseiktől és ne engedjetez, hogy megzavarjanak benneteket! Urunkat, Krisztust szentül tiszteljetez szívetekben, legyetek

mindig készen rá, hogy mindenkinek megfeleljetek, aki csak kérdezi, mi az alapja reményeteknek. De ezt szelíden, tiszteletet tanúsítva és jó lelkiismerettel tegyétek, hogy akik Krisztusban való szép életetekért elhíresztelnek benneteket, a rágalmaikkal szégyenben maradjanak. Jobb ugyanis, hogy ha az Isten úgy akarja, akkor inkább a jótetteitekért szenvedjétek, mintsem gonoszságaitokért.

Ez az Isten ígéje.

Suntositype anda Sunto Peter aposhtolesko angluno lil.

Kon shaj kerel tumenge dosh, kana e lasheske avna amala? Ba vi te dukhardyona anda chachipe, baxtale sanle. Kathar kadi dar na daran, haj na boldadyon kethane, ba len sama suntosardes ande tumaro ilo Raj Kristos. Sagda tordyon gata pe kodo, ke vorba te zhanen te den sakoneske, kon pa kodo sperantimasko kerdyipe pushen tumen, so ande tumende si. Ba kado blindopesa haj darasa, lashe duhoske hatyaripesa te kerem, ke kon xoxaven pe tumaro trajo ando Kristo, te lazhardyon tele ande kodo, sosa tumen marhisaren. Ke majmishto si – kana o Del kade kamel – lasho kerdyipe kerindes te dukhajven, sar nasul kerdisardines.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Evangélium Szent Lukács könyvéből (Lk 9,23-26)

Jézus ezt mondta a népsokaságnak: "Aki követni akar, tagadja meg magát, vegye fel keresztyét minden nap és úgy kövessen. Mert aki életét meg akarja menteni, elveszíti. Aki meg elveszíti értem az életét, az megmenti. Mert mi haszna van belőle az embernek, ha megszerzi akár az egész világot is, de maga elpusztul, vagy súlyos kárt szenved? Aki ugyanis szégyell engem és tanításomat, azt az Emberfia is szégyellni fogja, amikor majd eljön a maga és az Atya, meg a szent angyalok dicsőségében.

Ezek az evangélium igéi

Evangeliumo anda Sunto Lukacheski ginadyi.

Pala kodo sakoneste o Jezush vorbisarlas: „Kana varikon pala mande kamel t’avel, te asvikarel pes, haj te lel opre pesko trushul sakodyes, haj t«avel pala mande. Ke kon kamel te muntul pesko trajo, xasarel kodo: kon pale xasarel pesko trajo anda mande, muntul kodo. So mol le manusheske, kana e intrego luma leski avla, pes pale xasarel, bake ande peste dosh dukharla? Ke kon lazhal man haj mure alava, kodales vi le Manushesko Shavo lazhal, kana avela ande pesko, ande Dadesko haj ande Suntone andyelengo luvudyipe.

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtylisaras tut, Kristo.

A Hívek könyörgése

Boldog El Pelé vértanú, Te Krisztus királyt éltetve adtad életedet Anyaszentegyházunkért, könyörögj értünk, ma élő romákért és testvéreinkért a nem cigányokért, hogy valamennyien Istent egyre jobban szeressük, és az Ő akarata szerint tudjunk élni és boldogulni.

1. Add Urunk, hogy boldog Ceferino közbenjárjon övéiért, és sugalld nekik, hogy a cigányok hogyan kövessék őt az úton.
2. Köszönet Neked, Isten cigány embere, mert jele vagy az Isten romák iránti végtelen szeretetének.

3. Boldog Ceferino, kísérj minket éberen szerető figyelmeddel! Te is cigány vagy mint mi, és nagyon közel vagy Istenhez. Segíts, hogy hozzád hasonlóan mi is igazi keresztények legyünk.
4. Boldog Ceferino, kérjük Istenünket, hogy mindnyájan megértsük nagy bátorságodat, hiszen életedet adtad Istenért.
5. Boldog Ceferino járj közben értünk, hogy kapjunk erőt, és folytatni tudjuk utunkat Isten felé.

Mennyei Atyánk, Te megadtad boldog Ceferinonak, hogy a saját életét kockáztassa a Te Igédért. Szentlelked hatalmával formálj minket is a te hiteles, és hűséges tanítványaiddá, Krisztus a mi Urunk által.

Amaro Cheresko Dad, Tu dan le bukuriasle Ceferinoveske, hoj pesko trajo te shuvel opre anda tyi vorba. Tye Suntone Duhoska zorasa sityar vi amen, tye patyaimaske thaj uzhe sityardenge, Kristo amare Rajesa.

Felajánlási könyörgés

Jóságos és Igaz Istenünk! Szálljon áldásod ezekre az adományokra és miránk, akik boldog Ceferino vértanút ünnepeljük. Add, hogy ezzel az áldozattal szent Fiad, Jézus Krisztus halálát hirdessük, aki saját példájával készítette föl tanítványait arra, hogy hogyan fogadják a szenvedéseket, aki él és uralkodik örökkön örökké. Amen.

Amaro lasho thaj chacho Del! Te hural tyiro suntisaripe pe kadal dinimata thaj pe amende, kon le bukuriasle Ceferinoves patyivin. De, hoj kadal suntisaripesa tye suntone Shavesko merimo phenas avri, kon peske trajosa sityardas opre peske sityarden, pe kodo, hoj sar te xutyilen o bibaxtimo, kon trajil thaj krajisarel akanak thaj sakanak. Amen

Áldozás utáni könyörgés

Istenünk, tedd gyermekeid szívét egygyé, és tedd őket egy lélekké! Add, hogy akiket a szent Kenyérrel s az Üdvösség Kelyhével tápláltál, azokat ugyanaz a szeretet tegye egy családdá, amely a boldog Ceferino vértanúdat egyesítette Veled. A mi Urunk, Jézus Krisztus által. Amen.

Amaro Del, shuv tyire shavorengo jilo jekheske, thaj shuv len jekhe duhoske! De, hoj kas le suntone Manresa thaj le Luvudyipeske Taxtajesa xaxadan, kodolen kodole kamipesa te shuvel jekha familiake, savo le bukuriasle Ceferinoves kethanisardas Tusa. Perdal amare Rajesa, Jezush Kristosa. Amen.

Litánia Boldog Ceferino tiszteletére

Uram irgalmazz!

Krisztus Kegyelmezz!

Uram irgalmazz!

Mennyei Atyaisten

Megváltó Fiúisten!

Szentlélek Úristen!

Szentháromság egy Isten!

Uram irgalmazz!

Krisztus Kegyelmezz!

Uram irgalmazz!

Irgalmaz nekünk!

Irgalmaz nekünk!

Irgalmaz nekünk!

Irgalmaz nekünk!

Boldog Ceferino, a vándorlók első szentje

Könyörögj érettünk!

Boldog Ceferino, igazi cigány és igazi keresztény	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, a béke embere, békeszerző	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, mintaszerű férj	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, az Eukharisztia imádója, állhatatos az imádságban	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, a Szűzanya tisztelője	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, Szent Ferenc méltó követője	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, a cigány nép védőszentje	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, gyerekszerető tanító	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, a tisztas munkavégzés mintája	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, a testvér szenvedése iránt érzékeny, a szegények segítője	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, erős a megpróbáltatások között	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, hűséges barát	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, akit a hitért bebörtönöztek	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, aki megbocsátottál üldözőidnek	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, aki a hitért ontottad véredet	Könyörögj érettünk!
Boldog Ceferino, akinek élete példa a cigányok és minden keresztény számára	Könyörögj érettünk!
Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit	Kegyelmezz nekünk!
Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit	Hallgass meg minket!
Isten Báránya, Te elveszed a világ bűneit	Irgalmazz nekünk!

KIEGÉSZÍTŐ SZÖVEGEK LOVARI NYELVEN A KERESZTELÉS, A HÁZASSÁGKÖTÉS ÉS A TEMETÉS SZERTARTÁSÁHOZ

KERESZTELÉS

Olvasmány

Ginavipe anda Ezekiel profetaski hertija (Ez 36,25-28)

Kado phenel o Raj Del: Uzho pajiv shorav pe tumende, haj uzhosajvenatar sa kathar tumare intrega melavjimatandar, haj sa kathar tumare intrega fetishondar uzharav tumen. Uzho ilo dav haj nyevo duho dav ande tumende: anda tumaro trupo lav le barrune iles, haj masicko ilo dav tumen. Muro duho dav maj ande tumende, haj grizhojma pa leste, ke andre te inkren mure vladimata, haj krisa. Pe kodi phuv beshena maj, so tumare dadenge dom, haj tume muro popularo avna, me pale tumaro Del avo.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Evangéliumok

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Mateveski hertija (Mt 28, 18-20)

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Angla kodo, ke ando cheri gelino o Jezush, kade das duma kaj peske sityardende: „Sako saktimo mange davadyilas ando rajo thaj pe phuv. Kadale saktimosa bishalav tumen: keren mure sityardinenge sako popularon! Bolen len ande Dadesko, ande Shavesko, thaj Suntoduhosko anav! Sityaren len, ke andre te inkren sa kodo, so vladisardom tumenge! Aketa, me tumenca som sakodyes zhikaj la lumaki agor.”

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisaras tut, Kristo.

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Markeski hertija (Mk 1, 9-11).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Pecisajlas ande kodal dyesa, ke avilas o Jezush anda galileako Nazaret, haj o Janosh boldas les ando Jordano. Sar opre vazdadyilas anda paji, dikhlas, ke puterdyon le chera, haj o Duho, sar gulunbo pe leste hural. Anda cheri glaso ashundyilas: „Tu san muro kamado Shavo, ande tute pherdyol muri voja.”

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisaras tut, Kristo!

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Janosheski hertija (Jn 3,1-6).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Sas mashkar le farizana jekh Nikodemus anavesko manush, le biboldengo jekh angmanush. Ratyaki vrama gelastar kaj o Jezush, haj kade das leste duma: „Rabbi, zhanas, ke kathar o Del avilisardo sityari san, ke khonyik chi zhanel kadal chudicka somnura te kerel, save tu keres, kana feri naj lesa o Del.” O Jezush kodo phendas leske: „Bater, bater, phenav tuke: kana varikon opral chi arakhadyol, nashtig dikhela le Devlesko them.” O Nikodemus pushlas les: „Sar shaj arakhadyol o manush, kana aba phuroj? Dore nashtig zhal andre pale ande peska dejaki utera, pale te arakhadyol?” O Jezush kado phendas leske: „Bater, bater, phenav tuke: kana varikon chi arakhadyol anda paji haj Sunto Duho, nashtig zhal andre ande Devlesko them. So anda trupo arakhadyilas, kodo trupoj, haj so anda Duho, kodo duhoj.

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisaras tut, Kristo!

Egyetemes könyörgések

Rashaj: Mure phrala! Rudyimasa mangas amare Raja le Kristos hoj, te shorel peski jertisaripe po shavoro, pe lesko dad, thaj dej, po kirvo, thaj pej kirvi thaj pe sako bolde manusha! Palal rudymata kongodi te phenas: Mangastu shun amen!

1. De amaro Raj, hoj kado shavoro anda paji thaj andar Sunto Duho te kerdyol po biagoresko trajo!

U.: Mangastu shun amen!

2. De Raja, hoj tye suntone Ekleziako zhivindo manush te avel!

U.: Mangastu shun amen!

3. De amaro Raj, hoj tyo sunto evangeliumo te shunel thaj patyaimato te kerel pa les!

U.: Mangastu shun amen!

4. De Raja, hoj vojasa te avel angla tye suntone sarkafimeski meselya!

U.: Mangastu shun amen!

5. De Raja, hoj le Devles thaj le manushen kade te kamel sar tu sityardan amen!

U.: Mangastu shun amen!

6. De amaro Raj, hoj ande amare kristianicke phralenge vorbi thaj lashe paraboli te shaj phirel thaj te barol ando sunto trajo ande platnikimo!

U.: Mangastu shun amen!

7. De Raja, hoj tye intregi sityimaske manusha akarkana te ashon andel patyaimasko thaj kamimasko khetanimo!

U.: Mangastu shun amen!

A szentek közbenjárásának kérése

Rashaj: Akanak pale le bolaimaske shavoreske thaj amenge mangas le Devleske suntone manushen te zhutin! Palaj suntonengo anav sakongodi kethane phenas: Rudyin anda amende! Suntone Maria, Devleski Dej!

U.: Rudyin anda amende!

Rashaj: Bolaimasko Sunto Janosh!

U.: Rudyin anda amende!

Rashaj: Sunto Jozhef!

U.: Rudyin anda amende!

Rashaj: Sunto Peter thaj Pal aposhtol!

U.: Rudyinen anda amende!

Rashaj: Sunto N.!

U.: Rudyin anda amende!

Rashaj: Devleske sogodi Sunti Manusha!

U.: Rudyinen anda amende!

Mi Atyánk

Rashaj: Rudyinas sa le Devleste, sar amaro Raj, Jezush Kristo sityardas ame!

U.: Amaro Dad, kon ando cheri san, te suntisajvelpe tyo anav,

te aveltar tyiro them, te avel kade, sar tu kames

sar ando cheri, kade vi pej phuv.

Amare sakodyeseko manro de amenge adyes,

thaj jertisar amare bezexa,

sar vi ame jertisaras kodolenge, kon amenge bezexaren,

haj na inger amen ando nasulyipe, ba slobodisar amen kathar o nasul, Amen.

Könyörgés az édesanyáért

Rashaj: Rudyinas! Majbaro Del, tu paj bukuriasli Sunto Maria le kristianickone dejangi dukh pe loshate shuttanla. Dikh jertisarimasa pej nyevi dej, kon bukuriasle jileasa avilas ande tyi khangeri te naisarel tuke! Aldinla (†) thaj mangastu, hoj la Suntona Mariake zhutimasa palaj lumako trajo, peske shavoresa kethane te shaj resel le biagoreski bukuria! Kristo, pa amaro Raj.

U.: Amen

Záró áldás

Rashaj: Raja, Devla, tu kon kerdas o trajo thaj o kamimo, tu kon andel dejango jilo shuttan le shavorengo kamimo, aldin le bolde shavoreska (la bolda shejoraka) deja, hoj so akanak naisarimo del ke arakhadyilas o shavoro (e shejori) losh te rakhel ande lesko (lako) bararimo, lashimo, thaj kamimo.

Devla, sako dadesko forashi thaj parabolako kipo, zhutin mishto kade shavoreske (kada shejorake) dades, hoj peske trajosa te shaj bararel peske shavores (peska shejora) zhi kaj chi lela romnya (romes)!

O Del kasko kamimo pe kongodeste shordyol, dih tele jertisarimasa po kirvo thaj pej kirvi thaj kon kathe si nipo thaj lashe amala: le sama pe lende kathar o nasulimo thaj de len lasho trajo thaj pacha!

Te ashtyilisarel tumen o Sunto Del, o Dad o Shavo thaj o Sunto Duho.

U.: Amen

Rashaj: Zhan pachasa!

U.: Devleske t' avel naisardo!

ESKÜVÖ

Könyörgés

Rashaj: Rudyisaras!

Raja Devla, dih amaro rudyimo, thaj shor avri lashes tyo aldashi pe amare phrala, po (vőlegény neve) thaj pej (menyasszony neve), hoj kon akanak kethane phandenpe angla tyo sunto oltari, te aven zurale mashkar pengó kamimo, angla amaro Raj, Jezush Kristo anda tyo shavo kon tusa trajil thaj si opre la Suntona Duhosa kethane, Devla, akanak thaj sa akanak.

U.: Amen!

Olvasmányok

Ginavipe anda Mozesheski angluni hertija (Ter 1, 26-28. 31a).

Kade das дума o Del: „Te keras manushes pe amari mosura cirdines! Te rajilpe pe marake mashe haj pel chereske chiriklyande, pel shukaphuvake pedura haj pel reptanshura, apol pe intrego phuvate! Vi kerdas o Del le manushes pe peski mosura cirdines: mursheske thaj zhulyake kerdas len. Pala kodo ashtyilisardas len, haj kado phendas: „Baron haj butardyon! Pherdyaren andre la phuva haj rajintume pe late! Rajintume pel marake mashende, pel chereske chiriklyande haj pel sako pedonde, so pe phuv trajil!” O Del kade dihlas, ke sakofalo lashoj, so kerdas.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Vaj:

Ginavipe anda Mozesheski angluni hertija (Ter 2, 18-24).

Kodo phendas majdur o Raj Del: „Naj lasho, ke o manush korkori si: keras pashaleste vi kasava zhutora, kon leske amal si!” Ke o Raj Del kerdas anda phuv la phuvake sogode pedon, haj le chereske sogode chiriklyan, haj kothe ingerdas len kaj o manush, ke te dihel, ke soske anavarel len – ke le intregone zhuvindenge kodo kerdyilas lengo anav, soske o manush anavardaslen. Vi das o manush lesko anav sakone pedoske, haj sa le chereske chiriklyange, haj la phuvake sogode turbatonenge, ba le manusheske chi arakhlas zhutora, kon amal shaj avilino leske. Anda kado o Raj Del milno suno muklas po manush, haj kana sutastar, avrilas jesko jekh pashavro, haj

masesa pherdyardas avri lesko than. Pala kodo o Raj Del romnyake lashardas le pashavres, so anda o manush avrilas, haj kothe ingerdasla kaj o manush. O manush atunchi kodo phendas:

„Kadi abakanak kokaloj anda muro kokalo,
haj mas si anda muro mas!
Te avel lako anav romnyi,
ke anda rom lavadyilas!”

Anda kado mukel o mursh peske dades haj deja, kaj peski romnyi cirdelpe, haj jekh truposke kerdyon.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Salmo: (126, 1,3 haj 5).

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Kana na o Del kerel o kher, - anda khanchi khinyardyon kodal, kon butyarenpe pe leste.
Kana o Del chi ferisarel le foros, anda khanchi len sama pe leste le samalelara.

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Le Devleski tofna o shavoro si: o Del kerel anda trajo trajos. Anando manush si, kas peske shave ferisaren: - tele na lazharindes tordyol avri le maripes.

O Del te kerel amara familiako kher, haj te feril amare themeske popularon!

Szentlecke

Suntositype anda Sunto Janosh aposhtoleski angluni hertija (1 Jn 3,18-24).

Mure kamle! Na feri vorbasa te sikavas avri amaro kamipe, ba vi te pecisaras kodal! Pa kado pinzharas opre, ke anda chachipe sam falosarde, haj kade pacharas amaro ilo angla o Del. Amaro ilo vi te dosharel amen varisosa: o Del majbaroj kathar amaro ilo. Voj sakofalo zhanel. Murephral! Amaro ilo tena dosharel amen, atunchi intregone patyapesa shaj boldasame kaj o Del. Zhisio mangas lestar, las les lestar, ke andreinkras leske vladimatan, haj kade pecisaras, sar kodo pe lesko fajlipe si. Voj vladisardas kodo, ke te patyas ande lesko Shavo, ando Jezush Kristo, haj te kamas jekhavres kathar lesko vladipe andreinkerdines. Kon andreinkrel leske vladimatan, ando Del trajil, haj o Del trajil ande leste. Kodaleske, ke voj ande amende ashol, o Suntodyi si o chachari, kas voj das amenge.

Kadal le Devleske alavaj.

U.: Devla tuke najis!

Alleluja!

Alleluja!

Te kamas jekhavres o Del ashol ande amaro jilo, - haj o karing leste hatyardo kamipe intrego avla ande amende. Alleluja!

Evangéliumok

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Mateveski hertija (Mt 7,21. 24-29).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

O Jezush kade sityarelas ando plajickovorbisaripe:

„Na sakon resel ande rajosko them, kon kodo phenel mange: Raja, Raja! – apol feri kodo, kon andrepherdyarel mure rajune Dadesko kamipe.

Kon ashunel muro sityaripe, haj vi pecisarelles, cirdel po platniko manush, kon po barruno fundo vazdas pesko kher. Kana apol las te del o brishind, haj bari balval vazdadyilas, le khereske das, ba kodo chi pelas kethane, ke po barr kerdineles.

Kon apol ashunel muro sityaripe, ba chi pecisarelles, pe kodo chalado manush cirdel, kon po kishaj vazdas pesko kher. Atunchi las te del o brishind, haj bari balval vazdadyilas, haj le khereske das, haj o kher kethaneburdosardyilas, haj kethanephagerdyilas.”

Kadale vorbenca o Jezush andreagorisardas le plajeskovorbisaripe. Le manusha baridikhlines ashunenas lesko sityaripe, ke kade sityarelas len, sar kas saktimo si, haj na kade, sar le iskiripe-pinzhara sityarenas len.

Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo.

Vaj:

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa.

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Mateveski hertija (Mt 5, 1-12a.)

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

O Jezush kana dikhlas le manushengo butipe opregelas po plaj. Telebeshlas, leske sityarde kothe aviline leste, voj pale pe vorbimata puterdas pesko muj haj kade sityarelas len:

”Anandej ando duho chorre, ke lengoj le rajonge thema.

Anandej kon roven, ke von ushorimata lena.

Anandej le blindura, ke pe lende ashola e phuv.

Anandej kon bokhajven haj trushajven o chachipe, ke von andre pherdyimata resena.

Anandej le lashe, ke von lashimata resena.

Anandej le uzhe ilengire, ke von dikhena le Devles.

Anandej le pachake manusha, ke len le Devleske shavenge anavarena.

Anandej kas anda chachipe nashavena, ke lengoj le rajongo them.

Anande san kana marhin tumen haj nashaven tumen, haj xoxamnes sakofalo nasulimata phenen pe tumende anda mande. Losshan haj vojnin tumen, ke tumaro potyinipe baroj ando rajo.”

Kadal le evangeliumeske alavaj.

U.: Ashtyilisasar tut, Kristo.

Gyűrűk megáldása

Rashaj: Te suntisarel o Del kadal angrushtyan so anda tumaro kamimo thaj uzhimu cirden akanak pe jekhavresko naj!

U.: Amen.

Rashaj: Chumiden le uzhimaska angrustya, cirdenle pe jekhavresko naj, thaj phenen pala mande:

(férj:) N. phirav kadi angrustyi anda muro kamimo thaj uzhimu ande Dadesko, ande Shavesko haj ande Suntoduhosko anav.

(feleség:) N. phirav kadi angrustyi anda muro kamimo thaj uzhimu

ande Dadesko, ande Shavesko haj ande Suntoduhosko anav.

Hívek könyörgése

Rashaj: Mure prala! Le manresa thaj la molyasa kethane akanak ingras angla o Del amaro mangimo anda le nyeve terne thaj anda sako kristianeski familia!

1. Aldin amaro Raj, le kristianonge familia, hoj pa lengi lashi pecipe te ingren pa tute andej luma pa tyo chachimo

U.: Mangastu, shun amen!

2. De ame Raja, pacha amare nipeske, thaj le intregone manushenge, hoj le marimasko brutalitashi, te na shinel le ternen jekhavrestar!

U.: Mangastu, shun amen!

3. Le sama, Raja pe le nyeve ternen sar o patyamo si ando trajo thaj ando sarkafimesko kamimo!

U.: Mangastu, shun amen!

4. Deles lenge, hoj anda lengo trajo trajo, anda lengo patyaimo patyimo, anda lengo rudyimo rudyipe, anda lengo kamimo kamipe te kerdyol!

U.: Mangastu, shun amen!

5. Lenge gindura so anda pengi familia kiden, le angla tute thaj naisarles lenge pe lengo intrego trajo bukuriasa.

U.: Mangastu, shun amen!

Rashaj: Amaro Raj, amaro Del! Shun tye patyaimaske nipeske mangimata! Tu san le lashesko forrashi shor bare kamipesa kodolengo duho kon patyaimasa gele angla tyo oltari! Kristo, amare Rajeske zhutimasa.

U.: Amen.

II.

Rashaj: Mangas, mure phrala, le Devles te suntisarel, thaj te ashtyilisarel le nyeve romes thaj romnya!

1. Hoj N. thaj N.kon ando Kristo patyan, kas akanak o Del kethane phandel akar kana le sastyimaske thaj la zorake te loshan, Rudyinas kaj o Raj!

U.: Mangastu, shun amen!

2. Hoj kon kathe si andel ansurara/terne/kethanedinide o Sunto Duho te kerdyol nyevi rudyinas kaj o Raj!

U.: Mangastu, shun amen!

3. Kristoski pacha te avel ande lengo jilo, thaj te resel sakones kon lende ushtyavel!

U.: Mangastu, shun amen!

4. Deles Raja, hoj lengo drom kethanimo, hatyarimo, thaj jekhavrestar lashimo te sityol kongodi.

U.: Mangastu, shun amen!

5. Shor avri amaro Raj, butivar le kethane dinimeski sunto pacha pel nyeve ansurara/terne!

U.: Mangastu, shun amen!

6. De, amaro Raj sakone familiake kher thaj de lenge sogodi so pasha kodo trubul hoj baxtale, bukuriate te aven!

U.: Mangastu, shun amen!

7. De amaro Raj le kristianeske familian patyamo, kamimo, hoj sagda ande pacha te trajin!

U.: Mangastu, shun amen!

Rashaj: Raja Devla, la lumako majbaro, kon sama les pel chaladura! Aldin kadal nyeve ternen, hoj pune trajina patyviale te aven jekhavreste thaj lasho dad thaj dej te kerdyon anda lende. Ande kado o Kristo amaro Raj te zhutillen.

U.: Amen.

Mi Atyánk

Rashaj: Kathar le Raj Kristosko sityaripe andreinkerdines kade rudyisaras:

U.: Amaro Dad, kon ando cheri san, te suntisajvelpe tyo anav,
te aveltar tyiro them, te avel kade, sar tu kames
sar ando cheri, kade vi pej phuv.

Amare sakodyeseko manro de amenge adyes,
thaj jertisar amare bezexa,
sar vi ame jertisaras kodolenge, kon amenge bezexaren,
haj na inger amen ando nasulyipe, ba slobodisar amen kathar o nasul.

Nászaldás

Rashaj: Akanak mure dragone phrala, mangaimasa mangas amare Rajes, hoj pe amare phral,
kon ando Kristushi kethanedinimo ushtyade jekhavresa, te shorellen lashimasa peske
aldashesa thaj kas kado sunto teshtamento kethane phanglas Kristusheske truposke thaj
ratesko suntimo te delles lenge, hoj ando kamimo jekh jilo thaj jekh duho te aven!

Suntone Devla, tu tye barimaska zorasa anda khanchi kerdan la luma, maj – kana le
sogodimasko fundamento tele shuttan - Pel Devleski musura kerdan le manushes, le romeske
birigate - kidimastar pe zhutimas danles la romnya, hoj na duj zhene te aven aba, apoj jekh
manush t'aven thaj te trajin, thaj kade pe kado sityares amen, hoj aba naj slobodo rigate te
kidas maj but, so tyiro kamimo jekheske kerdas.

Dikh graciasa pel amare phrala, kon pe kethanedinimo ushtyade, thaj tyo aldashi mangel. Le
Suntone Duhoski pacha bishav tele pe lende, hoj tyo kamimo te shorellen ande lengo jilo, thaj
patyviales te inkren avri pasha jekhavres.

De tya **N.** (a feleség neve) slugake o kamimo thaj la pachako doro, hoj shukares te zhanel te
zhal pel suntone romnyango drom, kaske lashimo e Sunto Iskiripe phenel! De, hoj lako rom
tromasa te patyal ande late, thaj te pinzharella, peska romnyake kon lesa ando trajo trajil te del
laki patyiv, thaj pe lengo intrego trajo kodole kamimasa te kamella soskiresa o Kristo kamelas
peska Eklezia!

Akanak pale anda kodo rudyinas, Raja tute, hoj tyire slugi kon kathe si sagda le patyaimasa
thaj pe tye vladimasko drom te phiren, thaj te len sama pe le kethanedinimasko/ansuripesko
uzhimo, thaj te sikaven kongodeske patyivalimo.

Anda o Evangeliumo angla kongodes sikaven patyaimo pa Kristo; Te ashtyilisarel len o Del
shavorenca, thaj te aven lasho dad thaj dej, thaj lenge shavenge shaven selduj zhene te shaj
dikhen lengo trajo t'avel lungo thaj baxtalo, pashal sunti manusha te shaj zhan ando cheri.
Kristoske, amare Rajeske zhutimasa.

U.: Amen.

Záró áldás

Rashaj: Amaro Del, o Dad, te lel sama pe tumende ande jekh hatyaripe thaj ande kamimas,
hoj le Kristoski pacha te pherdyol ande tumende, thaj vi ande tumaro kher te shaj ashol leski
pacha!

U.: Amen.

Rashaj: (Te zhutil o Del tumen bute shavorenca), te maladyon ando trajo pel lashe chache amala, thaj te trajin sakone manushenca ande chacha pacha!

U.: Amen.

Rashaj: T'aven le Devleske kamimaske manusha andej luma, hoj le nasvale thaj le chorre pasha kaste lashe sanas kodol maj kamimasa te zhukaren tume andel Devleski luma!

U.: Amen.

Rashaj: Thaj tumen sogodi zhenen, kon kathe kethane san, te ashtyilisarel tumen o Sunto Del, o Dad o Shavo thaj o Sunto Duho!

U.: Amen.

TEMETÉS

Rashaj: Te luvudyisardyol o Jezush Kristo!

U.: Sagdasagutes. Amen.

Rashaj: Ande Dadesko, ande Shavesko, haj ande Sunto Duhosko anav.

U.: Amen.

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa!

A pap bevezető szavai

Rashaj: Mure phral! Jekhhatarimaske jilesa tordyuvass kathe kaj amare (amara) delpatyamne phralesko (phenyako), mulikanokasht (hamvasztás esetén: praxura). Inbisaras les (la) savorazhene ande Devlesko muntusardyipe, haj ando sagutno trajo patyamne jilesa mangas, ke o Suntoduho te del les (la) ushordyipe!

Evangéliumok

Rashaj: Te ashunas trajisarimaske patyalipesa le Kristoske alava, kon o opretrajisardyipe haj o trajo si, haj kon le evangeliumeske alavenca zurarel haj pacharel amen!

O Raj te avel tumenca!

U.: Haj tyire duhosa!

Rashaj: Evangeliumo anda Sunto Janosheski hertija. (Jn 6,37-40).

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Kon patyal ando Shavo, kodales sagutno trajo si, haj me opretrajarav les po paluno dyes.

Ando Kafarnaum kade sityarelas o Jezush: „Sakofalo, so o Dad mange del, mande avel: kon apol mande avel, chi bishavavtar les.

Na anda kodo hurajlom tele andar o cheri, ke muro kamipe te pecisarav, apol anda kodo, ke kodalesko kamipe te pherdyarav andre, kon bishadas man. Kodaleske, kon bishadas man, kodo si lesko kamipe, ke khanchi tena xasarav anda kodo, so mange das, tena opre te trajisarav les po paluno dyes.

Mure Dadesko kamipe kodoj, ke sa kodal, kon dikhen le Shaves haj patyan ande leste, sagutnes te trajin. Me opretrajarav les (la) po paluno dyes.”

Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U: Ashtyilisasar tut, Kristo!

Vaj: (Lk 23,44-53; 24,1-6)

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U: Haj tyire duhosa!

Evangeliumo anda Sunto Lukacheski hertija.

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Dade, ande tyo vast shav muro duho!

Karing le shov chasura tunyarikipe kerdyilas pe intrego luma, zhikaj ijja chasura. O kham kajilastar, la khangerako firhango mashkaral shindyilastar. O Jezush atunchi glasunes oprecipisardas: „Dade! Ande tyo vast shav muro duho!” Kadale vorbenca avri phurdas pesko dyi.

Sas jekh Jozhef anavesko, patyivalo haj chacho manush, anda angsvato, kon chi hatyarlas jekh lenge krisimatasa haj lenge kerdyimatanca. Anda Arimateako foro sas kaj but bibolde beshenas, haj vi voj azhukarlas le Devleske themes. Gelastar kaj o Pilatush, haj manglas le Jezushesko trupo. Pala kodo tele las les, ando poxtan patyardas les, haj andekh plaj shindo murmunto shutas les, ande soste inke khonyik chi pashjilas.

Pe kurkesko angluno dyes kana zorilas kaj o murmunto geline, penca ingerdine le parfumon so kerdine. O barr aba nas pe murmuntosko vudar kana kothe resline. Kana andre ushtyiline, chi arakhline le Raj Jezushesko trupo. Pelaspe apol, zhikaj pa kado vorbinaspe, jekharsa duj manusha tordyonas kothe pasha lende, ande ablyolinde gada. Le romnya darajline, haj pe phuv dikhline tele. Kodal pale kade dine дума lende: „Sostar roden le zhuvindes mashkar le mule? Naj kathe, ke opretrajisardyilas. Serosaren feri palpale, so phendas tumenge, kana inke ande Galilea sas.

Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U: Ashtyilisasar tut Kristo!

Vaj: (Jn 12, 23-28)

Rashaj: O Raj te avel tumenca!

U: Haj tyire duhosa!

Evangeliumo anda Sunto Janosheski hertija.

U.: Luvudyipe tuke, Devla!

Te le dyivesko sumbuo merel, but upaj kerel

O Jezush kado phendas lenge: „Avilastar o chaso, ke le Manushesko Shavo te luvudyisajveltat. Amen, amen phenav tumenge: kana ande phuv pelino dyivesko sumbuo chi merel, korkoro ashol, ba te merel, atunchi but upaj kerel. Kon kamel pesko trajo, xasarel kodo, haj kon rucil pesko trajo pe kadi luma, inkrel kodo po sagutno trajo. Kon mange slugil, te avel pala mande, haj kaj me som, kothe avla vi muri sluga. Kodoles, kon slugil man, patyivisarella les o Dad. Akanak mishkisajlas muro duho. So te phenav? Muro Dad, muntusar man kathar kado chaso? Haj apol anda kado avilom, anda kado chaso. Muro Dad, luvudyisar

tyo anav!” Pe kado glasipe ashundyilas anda cheri: „Aba luvudyisardomles, haj pale luvudyisaroles.”

Kadal le Evangeliumeske alavaj.

U: Ashtyilisasar tut Kristo!

Végső ajánlás és búcsúvétel

Rashaj: Murephral! Kana Delpatyamne duhosa das le manushikane truposke e palunipatyivimata,

patyamnes mangas le Devles,

ke amare mules (amara phenya), kas ando bizoripe praxosaras,

ande zor te trajarel les (la) opre mashkar peske suntura,

haj te tordyarel les (la) mashkar peske luvudyisajline patyamnende.

Pala soste slobodisardyilas kathar o meripe, haj leske (lake) bezexa jertisardyiline,

te jertisarel leske (lake) pel krisarimasko dyes,

haj te lel les (la) palpale ande pesko daduno kamipe!

Te lel les (la) pe pesko phiko o lasho Malyari:

Te hatyarel e binachilimaski anandimata mashkar le sunci,

pasha sagutnimasko Kraj!

Rövid csend. Skurto silencio.

Vaj:

Rashaj: Bivorbako rudyindes te shindyuvastar amare mule phralestar (amara mulya phenyatar)!

A pap szenteltvízzel hinti meg a koporsót

Te serosaravel o suntosardopaji

pe amaro bolipe haj po Kristo,

kon peske dukhenca haj opretrajisardyipesa muntusardas amen!

Hívek könyörgése

Rashaj: Rudyisasar anda amaro mulo phral (amari mulyi pheny) ko amaro Raj, ko Jezush Kristo!

1. Raja, tu kon rovjardan le mule Lazares, khos tele amare asva!

U: Mangas tut, ashun amen!

2. Tu, kon mulen opretrajardan, tofnisar amare phrales (amara phenya) le sagutne trajosa!

U: Mangas tut, ashun amen!

3. Tu, kon le bezexbunuimaskirenge paratnisardan le cheri, inger amare phrales (amra phenya), po sagutno anandimo!

U: Mangas tut, ashun amen!

4. Tu, kon amare mule phrales (amara) mulya phenya uzhardan ando le bolimasko paji haj zurardan les le muntuimaske ulejesa, leles (lela) mashkar tye suntura haj alosarde!

U: Mangas tut, ashun amen!

5. Tu, kon amare phrales (amara phenya) tye suntone Truposa xaxadan haj tye suntone Ratesa pijadan, mukles (mukla) pasha tyi cheruni mesalyate!

U: Mangas tut, ashun amen!

6. Amen pale, kon anda amaro mulo phral (amari mulyi pheny) brigardyuvas, zurar le patyapeske pachipesa haj le sagutne trajoske sperantipesa!

U: Mangas tut, ashun amen!

Mi Atyánk

Rashaj: Rudyisaras kethanes ko Del, kade, sar amaro Raj, o Jezush Kristo sityardasles amenge:

Amaro Dad, kon ando cheri san, te suntisajvelpe tyo anav,
te aveltar tyiro them, te avel kade, sar tu kames
sar ando cheri, kade vi pej phuv.
Amare sakodyeseko manro de amenge adyes,
thaj jertisar amare bezexa,
sar vi ame jertisaras kodolenge, kon amenge bezexaren,
haj na inger amen ando nasulyipe, ba slobodisar amen kathar o nasul.

Pala Amarodad shaj phenen o pandado luvudyisaripe:

Ke Tyiro-j o them o krajipe thaj o luvudyipe sagda-saguntes, Amen.

Könyörgés

Rashaj: Raja, Devla, ande tyo lashipe inbisaras amare (amara) **N.** phralesko (phenyako) dyi, ke e lumake merindos, tuke te trajil. Leske (Lake) bezexa jertisar! Perdal pa Jezush Kristo.

U: Amen.

Gyászmenet indítása

Rashaj: Murephral! Bara dukhasa, ba ande Devlesko kamipe andrepachindes haj ando opretrajisardyipe patyamnes ingras amare (amara phenya) mules pe lesko (lako) paluno drom kaj shaj hodinisardyol! Po drom rudyindes inbisaras les (la) ande amare cherune Devlesko jertisaripe!

Sírhely megáldása

Rashaj: Rudyisaras!

Raja, Jezush Kristo, Tu perdal trin dyes ando murmunto hodinisardyilan, haj kadalesa suntosardan tye patyamnengo murmunto.

Haj anda kado ando murmunto-shuvjipe na numa le truposko praxope si, ba bararel ande amende vi le opretrajisardyimaski speranta.

De kodo, hoj amaro (amari) **N.** phral (pheny), kas akanak praxosaras, ande pacha te hodinisardyol zhikaj kodo,

zhikaj maj opretrajares les (la) pel opretrajisardyimasko dyes,

ke tu san o opretrajisardyipe haj o trajo.

Muk, hoj o cheruno sagutno fimlalipe

pe tyiri ablyolimaski musura te shaj dikhel!

Tu, kon trajis haj rajistu sagda-sagutnes.

U. Amen.

Szenteltvízzel való meghintés

Rashaj: Amaro mulo phral (amari mulyi pheny) perdal pa suntosardo paji ko Kristo pashardyilas pel nachilimaski phuv-trajimaski vrama.
Amare Devlesko lashipe te mukel, ke vi o luvudyimasko opretrajisardype te shaj resel po paluno dyes!

A kereszt jelével való megjelölés

Rashaj: Amare Rajesko, le Jezush Kristosko sunto somno † te avel pe tute!
Ande kado somno muntusardas tut o Del,
ande kado somno si amaro muntosardype.

Porból lettél

Rashaj: Anda praxo kerdyilan haj palpale reses ando praxo,
ba o Del opretrajarel tut po paluno dyes.
E pacha te avel tusa!

Hiszekegy

Rashaj: Murephral! Sar amaro muntori Jezushesko sityaripe phenel amenge phenas avri, ke ando jekh Del, ando Suntotritope, haj ando sagutno trajo patyas!

U.: Patyav ando jekh Del, ando sagutnokerari Dad,
andel cheresko haj phuvako Kerari:
haj ando Jezush Kristo, ande lesko jekh Shavo,
ande amaro Raj,
kon kathar o Suntoduho xutyilivardyilas,
haj kathar Sunto Maria arakhadyilas,
dukhardyilas tela o Ponciush Pilatush,
tannardine les, mulas haj praxosardine les,
telehurajlas ande dyehenna,
po tritodyes anda meripe opretrajisardyilas,
opregelas ando cheri,
pe peske Dadeski chachi rig beshel,
haj kothar krisarel le zhuvinden haj le mulen.
Patyav ando Suntoduho,
ande jekh, katolikushni, aposhtolikani, Dakisuntoeklezia,
patyav le suntonge intregonimatan,
patyav le bezexange jertisarimatan,
haj patyav le truposko opretrajisardypes haj le sagutne trajos.
Amen.

Hívek könyörgése

Rashaj: Rudyisaras, murephral, anda muline patyamnde, kon ando Raj muline:

1. Ke lenge bezexa te jertisares,

U: Mangas tut, ashun amen.

2. Ke lenge sazdelimata te mukestar,

U: Mangas tut, ashun amen.

3. Ke le muline patyamnege saguti pacha te des,

U: Mangas tut, ashun amen.

Rudyisaras anda kodal phralende, kas kado meripe dukhasa haj brigasa pherdyarel:

1. Ke lengi briga te ushorisares,

U: Mangas tut, ashun amen.

2. Ke le phargerdyilinen te zurares,

U: Mangas tut ashun amen.

3. Ke le korkoriashlinenge avriinkripe te des,

U: Mangas tut, ashun amen.

Rudyisaras anda intregone trajisarde patyamnende, majfeder anda kodo phral, kon mashkar amende anglunes zhala pala kado kon akanak mulas.

1. Ke amen ande tyo sunto slugisaripe te inkres haj te zurares,

U: Mangas tut, ashun amen.

2. Ke amre jileske doromatan karing o cheri te boldes,

U: Mangas tut, ashun amen.

3. Ke amen kathar o bizhukardo meripe te feris,

U: Mangas tut, ashun amen.

4. Ke amen ande tyiri pacha khere te akhares,

U: Mangas tut, ashun amen.

Rashaj: Sagutnokerari Del, le zhuvindengo thaj le mulengo Raj! Tu jertisardiyos sa pe kodalende, pa kaste zhanes, ke perdal pa pengo patyape hoj perdal lashepecimatande tyire avna. Tute rudyisaras akanak sa anda kodalende, kon inke pej phuv trajin, haj vi anda kodalende, kon pe kaver luma resline. De lenge bezexange jertisarimatan, haj le sagutne anandimos. Perdal pa amaro Raj, pa Jezush Kristo!

U: Amen.

Adj, Uram, örök nyugodalmat neki!

Rashaj: De Raja saguti pacha le muline patyamnenge!

U: Haj o sagutno fimlalipe te ablyol lenge!

Rashaj: Te hodinisardyon ande pachate!

U: Amen.

Rashaj: Ande Dadesko, ande Shavesko haj ande Suntoduhosko anav.

U: Amen.

Rashaj: Te luvudyisardjol o Jezush Kristo!

U: Sagdasagutes. Amen

ÜDVÖZLÉGY MÁRIA

Pajkerav tut Maria, graciasa pherdyi! O Raj si tusa.

Aldindi san tu mashkar le romnya, Thaj baxtalaj tye peresko frukto, Jezush!

Amari uzhi Maria, le Devleski sunto Dej, rudyisar pala amende, pala bezexalende,

Akanak, thaj pe amaro merimasko chaso. Amen.

Imádságok a Görögkatolikus Szent Liturgia szövegeiből (cerhari dialektusban)

Keresztvetés, Mennyei Király

Baxtalaj amaro Del zhikathar sakanak, akanak thaj sakanak thaj sakanak! Amen.

Cheresko krajo, Loshdinimasko, chachipesko Duho, kon pe sako than othe han, thaj sakofelo pherdo shores, sako lashesko shero, kon o trajo des amenge, avtar thaj besh andamende, thaj vuzhar amen kathar sako bezex, thaj muntisar amaro dyih, tu, kon o Lashipo han!

Baxtaloj le Dadesko thaj le Shavesko thaj le Suntodyihesko them, akanak thaj sakanak thaj sakanak. Amen.

Ekténia

Ande pacha te chingaras karing o Raj!

O nipo: Moro Raj, jertyisar!

O rashaj, vaj o diakonushi: Pal e chereski pacha thaj pal amaro dyihesko muntipo te chingaras karing o Raj!

Pal e intrego lumaki pacha, pal le Devleske suntokhangerengo mishtyipo thaj pal amaro jekheripo te chingaras karing o Raj!

Pal ado sunto kher, thaj pal odolende, save athe patyipeha, sunto sidyaripeha thaj devleskedaripeha phiren te chingaras karing o Raj!

Pal amaro Devleskamimasko opruno rashaj, pal o N. pal o patyivalo e liturgia kerimasko rashajipo, pal o kathar o Kristushi valuno zhutimasko rashajipo, pal o intrego khangerako krisipo thaj pal o nyamo te chingaras karing o Raj!

Pal amare themeske anglune manusha, thaj pal amaro nipo te chingaras karing o Raj!

Pal ado foro (gav), pal sako forura, gava, thaj pal sako thana, thaj pal and'odolende beshalimaske phrala te chingaras karing o Raj!

Pal lashi vrema, thaj odoleste, kaj e phuv te barol but amenge thaj pal pachaki vrema te chingaras karing o Raj!

Pal odolende, save po baro paji, po drom hile, nasvali hile, khinyuven, ande temica beshen, thaj pal andalengo slobodipo te chingaras karing o Raj!

Kaj te muntil amen kathar sako gindyipo, xoji thaj kathar o choripo te chingaras karing o Raj!

Aj, Devla, muntin amen, sinyin amen, losar thaj le sama p'amende tyire kamipeha!

Amara legmajsunto, legmajvuzhi, legmajbxtaji strafimaski Krajiskinya, le Devlesrakhadyimaski sakanakvuzhi Marija, sako suntenca kethane amen, jekhekaveres thaj amaro intrego trajo le Kristusheske amare Devleske shinavas.

O nipo: Tuke, Raja!

O rashaj opruneglasoha: Ke tyiroj sakofelo strafimo, patyivipo thaj rudyipo, Dad thaj Shavo thaj Suntodyih, akanak thaj sakanak thaj sakanak.

Palesh thaj palesh ande pacha te chingaras karing o Raj!

Aj, Devla, muntin amen, sinyin amen, losar thaj le sama p'amende tyire kamipeha.

Amara legmajsunto, legmajvuzhi, legmajbxtaji strafimaski Krajiskinya, le Devlesrakhadyimaski sakanakvuzhi Marija sako suntenca kethane amen, jekhekaveres thaj amaro intrego trajo le Kristusheske amare Devleske shinavas!

O nipo: Tuke, Raja!

O rashaj: Ke tyiroj o baripo, tyiroj o them, e zor thaj o strafimo, Dad thaj Shavo thaj Suntodyih, akanak thaj sakanak, thaj sakanak.

O nipo: Amen.

Istennék Egyszülött Fia

Le Devlesko korkoresko Shavo, thaj Vorba, kon bimerimasko han thaj vash amaro muntipo kathar e sunto Devlesrakhadyimaski, sakanakvuzhi Mariate lasho hanas te les mas pe tute. Bikaverkerdyimaskes manush kerdyijan, po trushul mujan Kristushi amaro Del, tele pizdyan o meripo e meripeha, kon jekh han le Suntotrinyepeske, tut le Dadeha thaj le Suntodyihehe kethane lasharas, mutin amen!

Kerub ének

Akanak amen sa choral le keruba ham, thaj le trajisarimasko Suntotrinyipeske trivalsunto gilyi shinavas, te shuvas krigal akanak sa phuvako gindo.

Szent vagy

Suntoj, suntoj, suntoj, le andyalengo butzhanipengo Raj, pherdoj o cheri thaj e phuv tyire barimaha, hozhanna ando vuchipo! Baxtalaj, kon ande Rajesko nav avel, hozhanna ando vuchipo!

Valóban méltó dicsérni Téged, Istenszülő

Chaches mishtoj te strafisaren tut Devlesrakhadyimaski, e baxtaja thaj bibezeaxaja, thaj amara Devleske Da, kon kath'o keruba maj opre han thaj katho serafa nashtyiggindyimaha majstrafime han, kon e Devles, e Vorba vuzhes rakhadyijan, tut chachi Devlesrakhadyimaski amen oprevazdas.

Mi Atyánk

Amaro Dad, Devla, kon han ando cheri, sunto t'avel tyiro nav, te aveltar tyo them thaj t'avel tyi voja, sar ando cheri, kade vi athe pe phuv, amaro sakodyeskesko maro de amenge adyes, thaj jertyisar amare bezexa, sar vi amen jertyisaras amare duzhmanenge, thaj na linger amen ande nasujimaste thaj slobodisar kathar o nasul!

Ke tyiroj o them, o zuralipo thaj o strafimo, Dad thaj Shavo thaj Suntodyih, akanak thaj sakanak thaj sakanak.

Hiszem, Uram és vallom

Patyav, Raja, thaj more mujeha phenav, ke chaches tu han o Kristushi, e zhudo Devlesko Shavo, kon pe luma avjan te muntis e bezexalen, mashkar savende o angluno me hom.

Mukh aba vi me, te xutrav adyes, Devlesko Shavo, andar tyo misteriumalo ratyako xaben, ke na putrav opre o misteriumo angal tye duzhmane, nish chumidipo na dav tut, sar o Judash, de, sar odo latro, chacheske phenav tut.

Na bisterdyisav pal mande, Raja, kanak avestar ande tyo them!

Na bisterdyisav pal mande, Krajona, kanak avestar ande tyo them!

Na bisterdyisav pal mande, Suntona, kanak avestar ande tyo them!

Te n'avel, Raja, pe moro krisaripo vaj pe moro dyihesko meripo andar tyo misteriumengo xutripo, majfeder pe moro dyihesko thaj truposko sastyipo!

Patyav, Raja, thaj more mujeha phenav, kaj ado andar soste xutrav, vichache tyo chacho thaj legmajvuzho trupoj, thaj tyo chacho, zhudyarimasko rat hi. Mangav tut, de, adala lahes te zhanav te lav karing mande pe more bezexengo jertyipo thaj po biagoruno trajo. Amen.

Teljenek be ajkaink

T'avel pherdo amaro muj tyire lasharipoha, kaj te gilyabaras, Raja, tyiro baripo, ke mukhjan amenge te zumavas, tyiro bimerimaske, zhudyarimaske, sunte chereske dipe. Zurajisar amen tyire rateha, kaj soro dyes te gindyinas pe tyire chachipende. Alleluja!

Ima a Szentatyáért, a hazáért, a püspökért.

Amare suntimaske majoprune rashajeske N. papaske de, Raja, pacha, sastyipo thaj perdal pe but bersha!

O nipo: Kaj o Sunto Peter hilo, thaj kaj e Romako jilo, pe but vushta thaj but shiba, ado rudyipo phenas sa: Linker, Devla, e Kristusekko sunto rashajes!

Amare kamimaske ungrikane themeske de. Raja, pacha thaj bax, perdal pe but bersha!

Isten áldd meg a magyart...

Amare devleskamimaske N. opruno rashajeske de, Raja, pacha, sastyipo thaj perdal pe but bersha!

O nipo: Te zhuvel butaing pe but bersha.

Föltámadt Krisztus halottaiból

Ushtyijas o kristushi andar e mujiphuv / telepizdyas e meripes e meripeha, / thaj ande mujiphuv vash lenge / trjo dyas jive!

BEÁS IMASZÖVEGEK

Árgyelán Mi Atyánk szöveg
(fordította Varga Ilona)

Tátányi, sinyé jéscs în nor, sză szfintálászkásză numilje-c, sză vijé lume áto, sză fijé kum tu áj dăgînd, pākum în nor, ásá sã pã pãmînt; pitányi zî dă zî, dănyi naă áztăz, sã jártányi pākátunyi, pākum sã noj jirtány áluje, sinyé naă nyé fásé pākát; sã nu nyé du în silijălă, dá szlubagyinyi dă relji.

Muncsány ének és imaszövegek

Mi Atyánk (fordította: Jovánovics Ágnes)

Ánosztu Tátâ, csine jest în csér,
szî fi szvânt a tâv lume,
szî vine a tâv urszág,
szî fii ásá kum Tu vrej,
kum în csér s ásá ics pîpîmînt.
Pîne nasztâ dâ totâzîle ádá á nové ásztâz
s jártîné nasté pîkkátîli, kum s noj jirtâm csiné pî noj nedirit.
Nu ni ducsá lá tintelâ
dá szlubuzástine dî râv. Amen

Taizé-i ének (fordította: Jovánovics Ágnes)

/:Ne féljeteK, örüljeteK! Krisztus győzelmesen föltámadt:/
Nu vu szperjec, rîdujicîvâ! Krisztus szászkulát dîn marte!:/

Temetési ének (fordította: Jovánovics Ágnes)

Domule. Tátá mev jest, átűvuj a tráju a mévu, jártâm tu a mié, du me á kász în ráju á tâvu.

1.Domule Tu máj dát tráju mev, Tu máj timát s jo mîduk lá tiné.

Dumnizevule Tu jest máj máre Domnu, Tu tatâ zî máj pîzît pî mine. **Domule...**

2. Jézus Tu jest Domnu s frátily mev, potláne rugímmintem îc szpun a cié:
Tu áj murit pîntru miné pî krúcsé, ráju mév dî lá tiné stéptu! **Domnule...**
3. Szvint Duh! Tu máj zsutát sz fák jo biné, nu mî lîszá lá grapá me lá inté:
Tu máj dát rîdujálâ ics pî pîmunt, s î n csér fim tu rîdujálâ á mi. **Domnule...**
4. Szvintá Márijá, májká álu Domnuluj! Jézus mádat szî fij májká mejé,
ku angelurli sî ku szvînci ragîté pîntru miné, kî szîm járté Dumnizevu pâkkatily melé!
Domnule...
5. Dîm Domnule, szîm fî usure pîmuntu pî miné, szîmî primészka Dunizîvu in ráj!
Szîc véd divék rázá táje, s sz fiv jo dívék lá tiné! **Domnule...**

Add a kezéd (fordította: Jovánovics Ágnes)

/: Ádec mînilî s kînte álu Domnuluj, kînte álu Domnuluj alleluja! :/ Alleluja...
/: Dîszfic mînilî s kînte álu Domnuluj kînte álu Domnuluj alleluja! :/ Alleluja...
/: Ku tot szuflitu kînte álu Domnuluj kînte álu Domnuluj alleluja! :/ Alleluja...

Jól vigyázz kicsi kéz (fordította: Jovánovics Ágnes)

/: Játészámá mîná mé csé tu fács, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá mîná mé csé tu fács!

/: Játészámá picsoru mév undé kálcs, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá picsoru mév undé kálcs!

/: Játészámá mîkîcâl ojk csé tí ujc, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá mîkîcâl ojk csé tí ujc!

/: Játészámá ureke me csé auz, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá ureke me csé auz!

/: Játészámá gurá me csé urbest, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá gurá me csé urbest!

/: Játészámá szuflitu mév î n csé kréz, :/
kî a tâv Tâtâ dîn ráj szî ujtâ pî noj,
játészámá szuflitu mév î n csé kréz!

Szent Márton ünnepének evangéliuma (Mt 25,31-40)
(fordította: Szigetvári Erika)

Kînd u viné kupilu omuluj ku rázá dâmáré sî ku jél égisz ángilur, átuncsá u sádé pî trónuluj.
Szu sztrîndzsé lá jél lá inté tatâ lumé, jél li dâszprîcî unu dî álto, kâsî kum csubánu pî oj dî

kosurj. Pî oj în direptâ, pî kosurj în sztîngâ li puné.

Átuncsá ásá u zîcsé kiszáru álorá csé în direptâsz: Vinec szvîncilor álu Tâti mév! Lâcâl urszágosztá csé á vavâ szá fikut díku prîvu kráj.

Kî flîmînd án foszt sî mác dát szî mînk,

Szitiosz án foszt sî mác dát szî bev,

Mîsîtorj án foszt sî mác primit,

Gol án foszt sî mác gîtit,

Biteg án foszt sî ác vinit lá miné

În kiszitaré án foszt sî mác kîtat.

Pî ászta dirépci ájá în trebâ: Domnulé, kînd tán vîzît flîmînd sî tán rînit, kînd cá re szeté sî cán dát szî bej? Kînd áj mîzsîjit sî tán primit, kînd áj foszt gol sî tán gîtit? Kînd tán vîzît biteg éli în kisz sî tán kîtat? Kiszáru pî ászta ájá zîcsé: Vî szpun á vavâ: Csé dîntrî máj mik frácim ku unu ác fikut, ájá ku miné ác fikut.

Zöld az erdő

Pădure vergyé, pădure vergyé,

Nuroku vinyé, noruku merzsjé,

Gîn du bátyé, bubu

lyestyé, Lumecárá misjunyestyé.

Lumecáráj sztrájinu nosztru,

Káj bájásu numá lotru,

Nány furát noj numá on kuj

Dîn krusjé lu Dimizo.

Jártă, jártă, Dimizolyé,

Hă nyé jertyé lumecárá,

Nyájbătut, tu, kumáj gîngyit,

Lumecárá nyo însztrányit.

Ne féljete!

Nu vu szperjec ri dui cive Krisztus szászkulát d'morte! D'morte!

Miatyánk kárpáti cigány dialektusban

(1895-ből, Budai János cimbalmos fordítása)

Amaro Dad Dévle, koszinyal ando Nebo!

Te szomnake nek óvel tiro Ánav.

Nek ável uzs amende tiro théme.

Te avka nek óvel szal tu kámesz

Szal ando nebo hi,

Avka te nek óvel adaj upro phuv.

De amenge te tovla amaro máro szako Dive.

Pale prosztin amenge tiro rusav,

Szal amen prosztyinen odo nenge

Ko amen rusagyan,

Te ma ledzse amen ando vogyivo

Te ma muk uzs amende ergyavo vógyi. Amen.

Kárpáti cigány Mi Atyánk más változatban:

Amaro Del, ko sjial ande nebi, suntno te ovel to anav.
Te avel to orsago, te ovel, aso Tu kames,
sar ando nebo, avka te adaj tele uppi phuv.
Sakodiviko maro de amenge,
Taj prosin amaro erdyavipe, sar te amen prosinas sakoneske.
Taj ma ledzh amen uppo erdyavo drom, de ma muk amen ole bengeske, Amen.

André Barthelemy-től tanult Mária ének (régies lejegyzésben)

/:Számá dî noj, Tu Mária, álu cigánilor Mámâ! :/
Jézus pî tiny tá izbirit s láj prîtit pîn lá krucsé! Rîmîny ku noj î n trájosztá Tu Mária! Számá dî noj...
Véz tu pîcálásztá nasszté, csé î n kacsé î n zszosz jásté! Rîmîny ku noj î n trájosztá Tu Mária!
Számá dî noj...
Jézus pî noj neszlubuzî t trîjásté noj bizujálá! Rîmîny ku noj î n trájosztá Tu Mária!
Számá dî noj...

Gyakran énekelt dalaink (a romani egyes dialaktusaiban és magyarul)

1. Az Isten oly jó

1. O Del lashho shi, o Del lashho shi,
O Del lashho shi Del karing mande.

2. Peske shaves das
Del karing mange.

3. Mulas vash mange
Del karing mange.

4. Avel vash mange
Del karing mange.

2. Me Tut kamav

Zhanes Devla tut kamav!
Vorbenca nashtig phenav!
Tu zhanes muro jilo,
Pala tu phabol Kristo!

Mangav tu Sunto Duho,
Pher amen anda tyi zor!
Zhan ando cheri te shundyol,
Sar cipij pe tyo anav!

Me tut kamav, me tut kamav,

Devla barav, me tut kamav!

3. Jézus, véred megtisztít

Jezush tyo rat uzharel ame.
Tyo rat del amen trajo.
Ke tyo rat shordyilo
Te shaj avas ame uzhe.
Kaj uzharel amen,
Maj parne sam sar o jiv, sar o jiv
Muro Jezush, le Devlesko suntó Shavo.

Jézus, véred megtisztít.
Véred ad most új életet,
Véred tesz ma szabaddá!
Értem folyt e drága vér!
Így a lelkem fehér, mint a hó, mint a hó!
Ur Jézus, Te megölt Bárány!

4. Tied a dicsőség

/: Me luvudyi tu, thaj barav tu,
Vazdas tyiro anav opre
Vazdas le vast karing tute! :/
/: Tu san baro, tute si e puchara,
Khonyik naj Devla sar tu,
Khonyik naj Devla sar tu! :/

/: Tied a dicsőség és imádás!
Felemeljük kezeinket,
Így dicsérjük szent neved! :/
/: Ó hatalmas kezed nagy csodákat tesz
Veled senki nem ér fel,
Veled senki nem ér fel :/

5. Áldalak, jó Uram

1. Áldalak, jó Uram,
Teljes szívemből.
Hirdetem majd csodás tetteid,
Alleluja!

2. Áldalak, jó Uram,
Teljes szívemből.
Boldoggá tesz, hogy Hozzád tartozom,
Alleluja!

3. Me luvudyisarav

Anda sa muro ilo.
anav le Devlesko kaj si baro,
Alleluja!

6. *A keresztfához megyek*

1. Ko kashtuno trushul zhav,
Kaverkaj nashtig rakhav,
Pacha mure dyiske.
Thaj rakhav tut Maria kothe,
Kothe mashkar e dukha san,
Shuri marel perdal tyo dyi.

2. Kon bari dukh sas tuke
Le Devlestar rakhado
Dikhlanles andej jasla!
Thaj kanak kattyi nasul si
Po nasul len colaxa si:
Shuri marel perdal tyo dyi.

3. Ba kana pe kadal opre
Dikhlan, sode dukha sas les,
Dukha sas le bidoshales
Dikhlan les pej Kalvaria,
Mashkar duj latrura po trushul kasht
Tyo kino kon te ginavel!

4. O kham tunyarikajlas,
Kattyi kino nashtig dikhlas,
Izdralas e bari phuv!
Sako rovelas thaj brigilas
Ande e bari natura:
Ba tyi dukh majbari sas!

5. Kado aj dukhadi Dej,
Kerdan sa vash mange,
Vash mange, vash o nasul!
Kon tyire Shaves xoxadem,
Thaj po trushul kecinadem,
Me le jadesko shavo!

6. Akanak o dyi,
Mure trajoski armaj-i,
Muro Del karing te zhav?
Naj mure dyis pacha,
Darav kathar e bezexa:
Andre si te dijajvav!

7. Aj ande mure kana-j

Tye Sunto Shaveski vorba:
„Dikh Tyi Dej, aj, sityardo!”
Somas vi me lako sityardo,
Zhi kaj pe bezex chi bandyilom,
Voj vi tut pe man muklas.

8. Na dikh muro bezexalo-trajo,
Te na o kamipo,
So vash mange po kasht sas ratalo!
Tyire dukha, aj, Sunto Dej,
Te ingren mure bezexa,
Hoj gracia te shaj xutrav.

7. *Ez az a nap*

1. Kado kodo dyes, kado kodo dyes so o Del andas, so o Del andas!
Kado kodo dyes, kado kodo dyes so o Del andas, so o Del andas!
Losh thaj voja keras pe kado dyes, losh thaj voja keras pe kado dyes!
Kado kodo dyes kado kodo dyes, so o Del andas!

2. Jezush o Del, Jezush o Del, slugusaras Les, slugusaras Les.
Jezush o Del, Jezush o Del, slugusaras Les, slugusaras Les.
Slugusaras patyivales lesko anav, slugusaras patyivales lesko anav!
Jezush o Raj, Jezush o Raj slugusaras Les.

3. Avla o Raj, avla o Raj, azhukaras Les, azhukaras Les.
Avla o Raj, avla o Raj, azhukaras Les, azhukaras Les.
Jekh jilesa phenas, av palpale, jekh jilesa phenas, av palpale!
Av-tar Raja, av-tar Raja, av-tar Raj Jezush!

8. *Mennyböl az angyal*

Anda cheri o andya lo avlas, bakrara bakrara!
Phendas tumenge: Ando Betlehem zhan aba, zhan aba.

Haj kothe dikhna Devleske Shaves
Jaslate, jaslate!
Jaslate pastyol, Devlesko Shavo,
O chorro, o chorro.

Le bakrara aba vigele tar,
Kaj o Raj? Kaj o Raj?
Lasho dyesz phenem,
Haj von leske den
But ingren, but ingren.

O jek, jek bakres, Kaver bokoji,
O trito, o trito,

O triro kiral, o shtarto thud haj
Shoshojes, shoshojes.

9. Nyújtsd ki mennyből

Nyújtsd ki mennyből, ó szent Anyánk, kezedet
Meg ne utáld ínségében népedet!

R.: Mária, Mária, Mária, Szűzanya!

Oltalomhely Isten után csak Te vagy,
Szólj mellettünk, mert Istennél szavad nagy! R.

Vétkeinknek rútságáért meg ne vess,
Szent Fiadnak országába bevezess! R.

Lunzhar avri, amari Dej, Tyiro vast,
Andar pesko choripo tyo nyamo vas!
R.: Marija, Marija, Vuzhi Dej Marija!

Muntimaski pal o Del numa tu han,
Rudyisar, ke opral bari tyi vorba! R.

Te mukestar, Dejori so te keras?
Ando tarjo dosenge khasavas. R.

10. Angyaloknak királynéja

Angyaloknak királynéja, tiszta Szűz!
Kérjed a te szent Fiadat értünk!
Ékes virágszál, hozzád esdeklünk!
Szép Szűz Mária, könyörögj értünk!

Apostolok...

Vértanúknak...

Andyalenki Krajiskinya, Marija!
Magtye saves pal amende sakanak!
Somnakunyi Shej Anaki rakli!
Losar pamende, shukar luludyi!

Aposhtolenki...

Le chorengi...

Le chereski...

Le phuvaki...

11. Közelebb, közelebb

(Majpashal, majpashal Devla tute)

1. Majpashal, majpashal Devla tute,
Baxtales zhav pal tute, zhav tute!
Gugl'avla kodo mange, muro vast tu xutres,
Majpashal, majpashal tute muro Del.

2. Te po muro drom o kham tele hural,
Pacha muro shero po barr arakhel.
Ando suno phenav, tyiroj muro jilo,
Majpashal, majpashal tute muro Del.

3. Gradichesa dav suno, tute ingrelma,
Tyi graciaj opre zhutil kothe maj ma.
Andyelo akharel, o jilo zhal tute,
Majpashal, majpashal tute muro Del.

4. Zhanav, hoj tyi musura shaj dikhav,
Agor resel muri bari briga.
Mure duxeski vorba t'avel kado rudyipe,
Majpashal, majpashal tute muro Del.

12. Pe Devlesko jilo te hodinil lasho
(Jézusomnak szívén megnyugodni jó)

1. Pe Devlesko jilo te hodinil lasho,
Tusa te avel andre, lasho-j thaj pachaslo-j.
Kathar le gindura tyo jilo del pacha.
Tute amaro dyi na dukhal, kon rovindos rutas: losschal.

2. Mure Devlesko jilo perdal pusade,
Puterdas amenge peski drago rig.
Garavel thaj khosel amare bezexa,
E dukh kothe na dukhal, ande leste losschas.

13. Ne félj!

Refr.:
Ne félj, mert megváltottalak,
Neveden szólítottalak,
Karjaimba zártalak,
Örökre enyém vagy!

Viruló réteken át,
Hús forrás felé vezetlek.
Pásztorod vagyok,
Elveszni senkit nem hagyok!
Karom feléd tárom,
Kiárad áldásom!
Nem rejtőzöm el,
Szívem a szívednek felel,

Amikor úgy érzed,
Nyomaszt az élet!
Refr.

Nem taszítalak el,
Amikor vétkezel.
Irgalmat lelsz a szívemben,
Örök feléd a hűségem,
Amerre jársz, védlek,
Nyomodba lépek!
Nem rejtőzöm el,
Szeretet-lángom átölel,
Ne félj, ha éjben jársz,
Hidd, hogy a Fény vár rád!
Refr.

14. Jézus, Te közénk eljöttél

Jézus, Te közénk eljöttél.
Boldog, ki mindig Veled él!
Uram, hogy mindig Veled éljek,
Adj irgalmat sok nagy vétkemért!

Nehéz volt élni vétkeimben.
Előtted állok bűnösen.
Nehéz most visszajönni Hozzád.
Kérlek, hogy kegyelmezz nekem!

Uram, Te szeretsz nagyon engem.
Maradj hát örökre velem!
Mehaltál értem a kereszten.
Kérlek, hogy kegyelmezz nekem!

15. Minden mi él

Refr.:
Minden mi él, csak téged hirdet,
Minden dicsér, mert mind a műved,
Azzal, hogy él, azt zengi néked,
Dicsérlek én, dicsérlek Téged

Dicsér az ég, nap hold és csillagok,
Fény, és sötét, nap éj, és hajnalok,
Dicsér a szél, felhő, és hóvihár,
A víz, a tűz megannyi tiszta dallal.
Refr.

Dicsér a föld, dicséri szent neved,
Mint jó anyánk táplál, s ad eledelt,
Virág gyümölcs, zöld fű, fa, hegyvidék,

Tó és folyó, síkság, és büszke bérc.
Refr.

A nagyvilág létével énekel,
Szavunkra vár, hogy hangja dal legyen,
Zúgjuk tehát ég, és föld énekét,
Zengjük velük, nagy Isten áldott légy.
Refr.

16. Zengd velünk

Refr.: Alleluja, alleluja, alleluja

Zengd velünk örökké jó az Úr.
Énekeld szeretetét!
Izrael háza is mondja hát,
zengje hát nagy örömét!
Refr.

Az Úr velünk, ki lehet ellenünk?
Rettegést nem ismerünk.
Jobb az Úr ereje énnekem,
jobb is, mint az emberé!
Refr.

Ő az én teremtő Istenem,
Istenem, ki nem hagy el.
Benne én ujjongva járhatok,
élhetek a tenyerén!
Refr.

17. Tüzed, Uram Jézus

Tüzed, Uram Jézus, szítsd a szívemben,
Lángja lobogjon elevenebben!
Ami vagyok és mind, ami az enyém,
Tartsd a kezében igazi helyén.

Refr.:
Életem kútja, örök örömem.
Fény a sötétben, csak te vagy nekem.
Hallod imám, és bármi fenyeget,
Nem hagy el engem, tart a te kezéd.

Szorongat a Sátán, de Te velem vagy,
Hú szabadító, aki el nem hagy.
Ennek a világnak fekete egén
Lényed a csillag, sugarad a fény.
Refr.

Jön az örök nap már, közeledik Ő,
Mennyei honba hazavinni jó.
Röpke pillanat, míg tart a keserű,
Jézus elém jön, örök a derű.
Refr.

18. Áldjon meg téged

Áldjon meg téged az Úr!
Áldjon meg téged az Úr!
És őrizzen meg tégedet!

Világosítsa meg az Úr,
az Ő orcáját terajtd,
és könyörüljön terajtd!

Fordítsa az Úr az Ő orcáját rád,
Fordítsa az Úr az Ő orcáját rád,
És adjon békét tenéked!

19. Látod, újra este van

Látod, újra este van.
Hozzád száll most halk szavam.
Mindenségnek Istene
Téged dicsér énekem.

Köszönöm ezt a napot
Annyi szépet, s jót hozott!
Köszönöm a napsütést,
fényét szórja szerteszt.

R. Kérlek, ó, jó Uram add meg
Fényeddé váljak, jeled lehessek!
Kérlek, Szentlekedet küldd el,
Ő vezessen végig életemen!

Szeretném, ha szeretnél,
Minden szavad érteném,
Életemben követném,
S végül Hozzád érkeznék.

Uram, mindent köszönök,
Bánatot és örömet!
Legyen rajtam szent kezed,
Óvja, védje életemet!

R.

20. Mária, hozzád száll

Mária, hozzád száll imánk,
Tiszta virága az égnek!
Mária, gyönyörű liliomszál,
Szűzanyag, Téged kérlek!

Refr.:
Könyörögj értem Jézusnál!
Könyörögj értem Szűzanyám!
Követni vágyom szent Fiad,
De túl sok a bűnöm már.

Mária, ragyogó ékesség,
Egyetlen „igen” a földön.
Egyedül tiszta és egyedül jó,
Istenhez egyedül méltó!
Refr.

Mária, Mária, Mária,
Szentlélektől áldott!
Mária, hozzád esdeklem,
Könyörögj érettem!

Könyörögj értem Jézusnál!
Könyörögj értem Szűzanyám!
Irgalomnak szent Anyja,
Szánj meg, ó nézz le rám!

21 Jézus, nekünk adtál Anyát

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum, Benedicta tu.

1. Jézus nekünk adtál anyát.
Ő kér és áld, ha szívünk fáj.
Hála Jézus, hála Néked,
mert van egy drága imánk!

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum, Benedicta tu.

2. Térden állva hívunk Téged,
vidd el álmunk Krisztus elé!
Jézus Anyja, hú Mária,
add, hogy lássuk Fiad!

Ave Maria, gratia plena,
Dominus tecum, Benedicta tu.

22. Szentlélek, jöjj!

Refr.:

Szentlélek jöjj, lobogó láng,
Szentlélek jöjj, a világ vár.
Szentlélek jöjj, viharos szél,
Jöjj, áradj szét.

1. Jöjj el élő vízforrás,
Jöjj, a szívünk Téged vár,
Jöjj, ki fényt adsz lelkünknek,
Jöjj, úgy vágyunk Rád.

2. Jöjj igazság forrása,
Jöjj, imádunk mindnyájan,
Jöjj, reményünk éleszd fel,
Jöjj kegyelmeddel.

3. Jöjj, a néped gyűjtsd egybe,
Jöjj, az alvót ébreszd fel,
Jöjj, a bűntől tisztíts meg,
Bátoríts minket.

23. Uram, tehozzád futok

Uram Tehozzád futok, élő vízre szomjazom,
Közelséged, ó mily jó énnem.
Kérlek, ne menj el tőlem, légy mindig segítségem,
Úgy kívánlak Téged, Istenem.

Én pedig szüntelen remélek, egyre jobban dicsérlek,
Ajkam beszéli a Te igazságodat.
Hadd legyen most a dalom jó illat oltárodon,
Nagyon szeretlek Téged, Jézusom.

24. Feketén, fehéren

Feketén, fehéren: az Úr igéje igazság,
A szívben minden szava örök élet.

Az Ő teste étel, az Ő vére ital már,
Táplál engem, csak általa élek.

Megváltott a bűnnek rabságából,
S a mennyeknek országába vár!

/: Jézus az életem Ura, Jézus az életem Királya,
Jézus a testvér, kibem szerethetem Őt, Jézus által nyerek új erőt! :/

25. Elveszettek voltunk

1. Elveszettek voltunk, a Sátán foglya voltunk

De kihozott a mélyből, a halál völgyéből.
Jézus szeret minket, oltalmába vesz minket,
Vigyáz ránk, mint anya az egyszülött fiára!

R. /: Jézus visszavárlak, Jézus, csak Téged várlak,
Jézus, Te vagy a mindenem, a mindenem! :/

2. Most élem a legszebb éveimet,
Várom Jézust, várom a Vőlegényem!
Minden éjjel felnézek az égre,
Hogy mikor jön már az én Vőlegényem.

26. Zöld az erdő

(Magyarországon cigány himnuszként is használatos népdal)

Zöld az erdő, zöld a hegy is,
a szerencse jön is, megy is.
/:Gondok kése húsunkba vág
képmutató lett a világ. :/

Egész világ ellenségünk,
űzött tolvajokként élünk.
/: Nem loptunk mi csak egy szöveget
Jézus vérző tenyeréből. :/

Isten, könyörülj meg nekünk,
ne szenvedjen tovább népünk.
/: Megátkozta, meg is vertél,
örök csavargóvá tettél. :/

Isten, könyörülj meg nekünk,
ne szenvedjen tovább népünk.
/: Megáldottál, megváltottál,
Országodba befogadtál. :/

Boldog Ceferino Mise énekei
(zenéjét szerelte: Varga Gusztáv)

Irodalom

- A cigányok Magyarországon*, szerk.: Kemény István (MTA Társadalomkutató Központ, Budapest 2004).
- BARI KÁROLY, *Az erdő anyja. Cigány népmesék és néphagyományok* (Gondolat; Budapest 1990).
- BARI KÁROLY, *Tűzpiros kígyócska. Cigány népköltészet* (Gondolat; Debrecen 1985).
- BÁRSONY JÁNOS – DARÓCZI ÁGNES (szerk.), *Pharrajimos. Romák sorsa a holocaust idején* (Budapest 2004).
- BARTHELEMY, ANDRÉ, *Cigányország útjain* (Lámpás; abaliget 1992).
- CHOLI DARÓCZI JÓZSEF, *Csontfahér pengék között* (Budapest 1991).
- CHOLI DARÓCZI JÓZSEF, *Isten homorú arcán* (Budapest 1990).
- CZAKÓ SÁNDOR, *Kelj föl, öreg, kelj föl!* (Decs 2003).
- DUPCSIK CSABA, *A magyarországi cigányság története. Történelem a cigánykutatók tükrében 1890-2008* (Osiris; Budapest 2009).
- Első cigány nyelvű európai szótáram*, szerk.: Courthiade, Marcel – Rézműves Melinda; Romano Kher, Budapest 2009).
- Erdős Kamill cigánytanulmányai* (Gyulai Erkel Ferenc Múzeum; Békéscsaba é. n.).
- Fogom a kezét, és együtt emelkedünk Tanulmányok és interjúk a roma integrációról*, szerk. Gereben Ferenc – Lukács Ágnes (Jezsuita kiadó 2013).
- FORRAY R. KATALIN (szerk.), *Romológia – Ciganológia* (Dialog Campus; Budapest – Pécs 200).
- FRASER, ANGUS, *A cigányok* (Budapest 2006)..
- GRIGORE, DELIA, „A halákép és a temetési szokások hagyományos roma megközelítése”, *Cigány néprajzi tanulmányok* (2001) 86-89.
- KOVÁCS JÓZSEF HONTALAN, *Csonttarló* (Pécs 2001).
- KOVÁCS JÓZSEF HONTALAN, *Ismeretlen cigány ének* (Ipari TOTÁL Kft. 1991).
- KOVALCSIK KATALIN – KONRÁD IMRE – IGNÁCZ JÁNOS, *Aminy ku putyere – Bátor emberek. Beás cigány történetek, szokáselbeszélések iskolás gyermekek számára* (Gandhi Közalapítványi Gimnázium és Kollégium; Pécs 2001).
- La Chiesa cattolica e gli Zingar*, szerk: Asséo, H. – Cassese, M. – Gómez Alfaro, A. - Karpati, M. – Nicolini, B. – Viscardi, G. M. (Centre de recherches tsiganes; Paris 2000).
- LAKATOS MENYHÉRT, *Füstös képek* (Budapest 2009).
- LIÉGEOIS, JEAN-PIERRE, *Romák Európában* (Budapest 2009).
- LIGETI GYÖRGY, *Cigány népismereti tankönyv a 7-12. osztály számára* (Konsept-H; Piliscsaba é. n.).
- NAGY GUSZTÁV, *Szívboldogd körül* (Budapest 1997).
- NAGY PÁL, „Kicsinségemben elszakadtam”, *Educatio* (II/1999) 320-338.
- NAGY PÁL, *A magyarországi cigányok korai története (14-17. század)* (Pécs 2004).
- NAGY PÁL, *A magyarországi cigányok története a rendi társadalom korában* (Kaposvár 1998).
- Nemzeti társadalmi felzárkózási stratégia* (KIM, Budapest 2011).
- Őszintén a cigányokról: Szabóné Kármán Judit romológussal beszélget Naszádi Kriszta* (Budapest: Harmat Kiadó, 2012).
- PARIS, CHRISTIAN, „Istenre való hivatkozás minden élethelyzetben”, *Nevi Yag* 52(2012) 15-17.
- Rashajok, papok, szerzetesek. Istenes emberek a cigányok között*, szerk. Tar Éva (Jezsuita kiadó 2014).

- RÉMŰVES MELINDA, „Imádságok, hiedelmek és mesék”, *Cigány néprajzi tanulmányok* (2003) 84-93.
- RIBOLDI, M. – PERABONI, P., *Un vero kaló. El Pelé* (Pavia 1993).
- Romák Közép- és Kelet-Európában. A függőségi csapda elkerülése, ENSZ (UNDP) jelentés (Pozsony 2002).
- ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY – KARSAI ERVIN, *A cigányok hiedelemvilága* (Cigány Tudományos és Művészeti Társaság; Budapest 1992).
- ROSTÁS-FARKAS GYÖRGY – KARSAI ERVIN, *Cigány-magyar, magyar-cigány szótár* (Kossuth kiadó, 1991).
- Somnura – Jelek. Antológia*, szerk.: Fialovszky Magdolna (Cigány Művészeti és Tudományos Társaság; Budapest 2002).
- SZABÓNÉ DR. KÁRMÁN JUDIT, *A magyarországi roma/cigány értelmiség historiográfiája, helyzete, mentális állapota* (Budapest, 2012, Gondolat Kiadó).
- SZÉCSI MAGDA, *Fekete fények* (Budapest 2001).
- SZEGŐ LÁSZLÓ (szerk.), *Csikóink kényesek. Magyarországi cigány népköltészet* (Európa; Budapest 1977).
- Szöveggyűjtemény a Zádor Úti Általános Iskola tanulói számára* (Karcag 1997).
- SZUHAY PÉTER – BARATI ILONA (szerk.), *Képek a magyarországi cigányság 20. századi történetéből* (Néprajzi Múzeum; Budapest 1993).
- VÁRNAGY ELEMÉR (szerk.), *Romológiai alapismeretek* (Corvinus; 1999).
- VEKERDI JÓZSEF, *Cigány nyelvjárási népmesék* (Debrecen 1985).
- VOSSEN, RÜDIGER, *Zigeuner. Roma, Sinti, Gitanos, Gypsies zwischen Verfolgung und Romantisierung* (Ullstein; Frankfurt/M 1983).
- WLISLOCKI HENRIK, *Erdélyi cigány népköltészet* (Budapest 1885).
- ZÁMOLYI VARGA MIHÁLY, *A sátoros cigány. Néprajz* (Pozsony 1892).